

**CİTTASLOW HAREKETİNİN DIŞSALLIK
İNCELEMESİ: SEFERİHİSAR ÖRNEĞİ**

Meltem TURAN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Dr. İsmail CİĞERCİ
Ekim, 2022
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CİTTASLOW HAREKETİNİN DIŞSALLIK
İNCELEMESİ: SEFERİHİSAR ÖRNEĞİ

Hazırlayan
Meltem TURAN

Danışman
Doç. Dr. İsmail CİĞERCİ

AFYONKARAHİSAR 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Cittaslow Hareketinin Dışsalık İncelemesi: Seferihisar Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/10/2022

İmza

Meltem TURAN

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Meltem TURAN
	Numarası	180607115
	Anabilim Dalı	Maliye
	Programı	Maliye
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	Cittaslow Hareketinin Dışsallık İncelemesi: Seferihisar Örneği	
Tez Savunma Sınav Tarihi	19.10.2022	
Tez Savunma Sınav Saati	12:00	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek oy birliği – oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğüne kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

CİTTASLOW HAREKETİNİN DIŞSALLIK İNCELEMESİ: SEFERİHİSAR ÖRNEĞİ

Meltem TURAN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

Ekim, 2022

Danışman: Doç. Dr. İsmail CİĞERCİ

Piyasa başarısızlıklarının nedenlerinden biri olan dışsallık, üretim ya da tüketim faaliyetleri sonucu fiyat mekanizması dışında gerçekleşen etkidir. Küreselleşen dünyada dışsallıkların yayıldığı alan düşünüldüğünde dışsallıkların içselleştirilmesinin gerekliliği önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmada literatürde yer alan dışsallık kavramı, dışsallık türleri daha sonra dışsallıkların içselleştirilmesi kapsamında piyasa ve kamusal çözüm önerileri ele alınmıştır.

Küreselleşmenin etkisiyle dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan ekonomik, kültürel ya da sosyal bir olayın başka toplumlar üzerinde de etkisi hissedilir hale gelmiştir. Hızlı bir değişim süreci geçiren dünyada insanların üretim ve tüketim alışkanlıklarında değişimler meydana gelmiştir. Ozon tabakasının delinmesi, ormanların azalması, hızlı nüfus artışı, kontrolsüz sanayileşme, yerel kimliğin kaybolması, kültürel mirasın önemsizleştirilmesi bu alışkanlıkların neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsi geçen sorunlara çözüm yollarından bir tanesi de Cittaslow kavramıdır. Cittaslow, şehirlerin yerel kimliğini hızlı dünya akışı içinde orijinal haliyle var olmasını destekleyen belediyeler birliğidir. Cittaslow, sürdürülebilir çevrenin desteklenmesi, yerel kimliğin korunması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla alternatif yerel kalkınma modeli sunmaktadır.

Çalışmanın amacı, Cittaslow faaliyetlerinin ortaya çıkardığı dışsal etkilerin incelenmesi ve bu dışsal etkilerin sürdürülebilir yerel kalkınma potansiyelini değerlendirilmesidir. Bu kapsamda 2009 yılında Cittaslow olan Seferihisar tarafından ortaya koyulan faaliyetler ve bu faaliyetlerin neden olduğu dışsallıklar incelenmiştir. Araştırma literatür taraması şeklinde yapılmış olup, Cittaslow faaliyetlerinin sürdürülebilir yerel kalkınmaya çoğunlukla pozitif dışsal etkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dışsallık, sakin şehir, sürdürülebilirlik, yerel kalkınma, çevre.

ABSTRACT

EXTERNALITY EXAMINATION OF THE CITTASLOW MOVEMENT: THE CASE OF SEFERİHİSAR

Meltem TURAN

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PUBLIC FINANCE

October, 2022

Advisor: Assoc. Prof. Dr. İsmail CİĞERCİ

Externality, which is one of the causes of market failures, is the effect that occurs outside the price mechanism as a result of production or consumption activities. Considering the area where externalities spread in the globalizing world, the necessity of internalizing externalities is important. For this reason, in the study, the concept of externality in the literature, types of externalities, then market and public solution proposals within the scope of internalization of externalities are discussed. With the effect of globalization, the effect of an economic, cultural or social event in any part of the world has become felt on other societies. In the world undergoing a rapid change process, changes have occurred in the production and consumption habits of people. The depletion of the ozone layer, the reduction of forests, rapid population growth, uncontrolled industrialization, loss of local identity, and trivialization of cultural heritage are the results of these habits. One of the solutions to the aforementioned problems is the concept of Cittaslow. Cittaslow is a union of municipalities that supports the local identity of cities to exist in their original form in the fast flow of the world. Cittaslow offers an alternative local model in order to support the sustainable environment, protect the local identity and improve the quality of life.

The aim of the study is to examine the external effects of Cittaslow activities and to evaluate the sustainable local development potential of these external effects. In this context, the activities put forward by Seferihisar, which became a Cittaslow in 2009, and the externalities caused by these activities were examined. The research was conducted as a literature review and it was observed that Cittaslow activities mostly had positive external effects on sustainable local development.

Keywords: Externality, cittaslow, sustainability, local progress, environment.

ÖN SÖZ

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim süresince benimle sabırla ilgilenen ve yol gösteren tez danışman hocam Sayın Doç. Dr. İsmail CİĞERCİ' ye sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamın son halini almasında öneri ve yorumlarıyla katkıda bulunan tez jüri üyesi hocalarım Sayın Prof. Dr. Ersan ÖZ ve Sayın Prof. Dr. Harun CANSIZ' a teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans öğrenimim boyunca desteğini esirgemeyen değerli mesleki büyüğüm Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Hasan AVCI' ya teşekkürü borç bilirim.

Hayatımın her alanında yanımda olan değerli aileme gösterdikleri sabır ve emeklerinden dolayı sonsuz sevgi, minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Meltem TURAN
2022, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

PIYASA BAŞARISIZLIĞI VE DIŞSALLIK TEORİSİ

1. PİYASA BAŞARISIZLIĞI KAVRAMI.....	3
2. DIŞSALLIK KAVRAMI	5
3. DIŞSALLIK TÜRLERİ	7
3.1. POZİTİF VE NEGATİF DIŞSALLIKLAR	7
3.2. ÜRETİM VE TÜKETİM DIŞSALLIKLARI.....	9
3.2.1. Üreticiden Üreticiye Pozitif Dışsallık.....	9
3.2.2. Üreticiden Tüketiciye Pozitif Dışsallık	10
3.2.3. Üreticiden Üreticiye Negatif Dışsallık.....	10
3.2.4. Üreticiden Tüketiciye Negatif Dışsallık	10
3.2.5. Tüketiciden Üreticiye Pozitif Dışsallık	10
3.2.6. Tüketiciden Tüketiciye Pozitif Dışsallık	11
3.2.7. Tüketiciden Üreticiye Negatif Dışsallık	11
3.2.8. Tüketiciden Tüketiciye Negatif Dışsallık	11
3.3. PARASAL VE TEKNOLOJİK DIŞSALLIKLAR	11
3.4. MARJİNAL VE İNFARMARJİNAL DIŞSALLIK	12
3.5. AĞ DIŞSALLIKLARI	13
4. DIŞSALLIKLARI İÇSELLEŞTİRME YÖNTEMLERİ.....	13
4.1. PİYASA ÇÖZÜMLERİ	14
4.1.1. Coase Teoremi.....	14
4.1.2. Kaldor - Hicks Teoremi	15
4.1.3. Scitovsky Yaklaşımı Pazarlık Ölçütü.....	16
4.1.4. Meade Yaklaşımı.....	16
4.2. KAMUSAL ÇÖZÜMLER.....	17
4.2.1. Vergiler.....	17
4.2.1.1. Pigou Tipi Vergiler ve Sübvansiyonlar	17
4.2.1.2. Ürün Ve Atık Miktarı Üzerinden Alınan Vergiler	18
4.2.2. Sübvansiyonlar.....	19
4.2.3. Pazarlanabilir Kirlilik Hakkı.....	20
4.2.4. Doğrudan Düzenleme (Standartlar).....	21
4.2.5. Miktar Düzenlemeleri.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) HAREKETİ VE CİTTASLOW SEFERİHİSAR İNCELEMESİ

1. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) KAVRAMI	23
1.1. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) HAREKETİ	23
1.2. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞI.....	24
2. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) FELSEFESİNİN AMACI	27
3. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) KRİTERLERİ VE ÜYELİK SÜRECİ	28
3.1. ÜYELİK BAŞVURU SÜRECİ	28
3.2. BAŞVURU KRİTERLERİ.....	29
4. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR)	32
4.1. DÜNYADA CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) ORGANİZASYONU.....	33
4.2. TÜRKİYE'DE CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) ORGANİZASYONU.....	35
4.3. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR İNCELEMESİ.....	38
4.4. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR'DA FAALİYETLER BÜTÜNÜ	38
5. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) FARKLILIKLARI.....	42
6. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) HAREKETİ SORUNLARI.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR FAALİYETLERİNİN DIŞSALLIK İNCELEMESİ

1. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR HAREKETİNE İLİŞKİN DIŞSALLIK İNCELEMESİ.....	47
1.1. ÇEVRE VE ALTYAPI POLİTİKALARI.....	48
1.1.1. Gürültü ve Görüntü Kirliliği Azaltılması Çalışmaları.....	49
1.1.2. Seferihisar Kapalı Pazar Yeri Fotovoltaik Güç Santrali Uygulaması.....	50
1.2. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ POLİTİKALARI.....	51
1.2.1. Sığacık Peyzaj Projesi.....	51
1.2.2. Teos Antik Kent Restorasyonu.....	51
1.2.3. Doğa Okulu	52
1.3. TARIM, TURİZM, ESNAF VE SANATKÂRLARA DAİR POLİTİKALAR .	53
1.3.1. Seyyar Market.....	53
1.3.2. Mandalina Üretici Birliği Tesisi.....	54
1.3.3. Organik Tarım	56
1.3.4. Türkiye İtalya Ortaklığı Sürdürülebilir Balıkçılık Projesi	57
1.3.5. Anıt Zeytin Ağaçları Projesi.....	57
1.3.6. Kadın Emegi Evleri.....	58
1.3.7. Köy Pazarları	59
1.3.8. Tohum Şenlikleri, Can Yücel Tohum Merkezi ve Okul Tarlaları.....	59
1.4. MİSAFİRPERVERLİK, FARKINDALIK VE EĞİTİM İÇİN PLANLAR.....	60
1.5. SOSYAL UYUM.....	61

1.6. ORTAKLIKLAR	62
2. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR FAALİYETLERİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ.....	62
3. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR'A YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER	64
SONUÇ VE ÖNERİLER	70
KAYNAKÇA.....	75

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Dünyada ki Cittaslow Şehirleri ve Faaliyetleri	34
Tablo 2. Türkiye’de ki Cittaslow Şehirleri ve Faaliyetleri.....	36
Tablo 3. Seferihisar’da Sakin Şehir Faaliyetleri	39
Tablo 4. Sakin Şehir Seferihisar Faaliyetlerinin Dışsalılık Türü İncelemesi	47
Tablo 5. Yıllara Göre Seferihisar Nüfus Değişimi.....	64
Tablo 6. Seferihisar Konaklamalı Turist Sayısı Bakanlık Belgeli Konaklama Tesisleri.....	67
Tablo 7. Seferihisar Konaklamalı Turist Sayısı - Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri.....	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Cittaslow Logosu.....	27
Şekil 2. Dünyada ki Cittaslow Şehirleri	33
Şekil 3. Türkiye’de ki Cittaslow Şehirleri.....	36
Şekil 4. Seferihisar Mandalina Üretim Miktarı (Ton)	55

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

Akt.: Aktaran

% : Yüzde

GDO: Genetiği Değiştirilmiş Ürün

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

km.: Kilometre

M.Ö.: Milattan Önce

kg: Kilogram

CO₂: Karbondioksit

vb.: Ve benzeri

GİRİŞ

Dışsallık kavramı, üretim ya da tüketim halkasının fiyat mekanizmasına dâhil olunmaksızın başka bir üretim ya da tüketim halkası üzerinde oluşturduğu pozitif ya da negatif yönlü etkidir. Dışsallık, piyasa başarısızlıkları türlerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada dışsallıkla mücadele aracı olarak kamusal temelli ve piyasa temelli çözümler ile dışsallık fiyat mekanizması içerisine dâhil edilerek içselleştirilmiş olmaktadır. Piyasa temelli çözümler genellikle tarafların birlikte anlaşmayı sağlaması şeklinde ortaya konulmuştur. Kamusal çözümlerde, kamusal düzenleme araçları kullanılması ile içselleştirilme sağlanmaktadır. En belirgin dışsallık örneği, çevresel kirliliktir. Teknolojik gelişmelerin, sanayileşmenin, nüfus artışının en üst düzeye çıkması ile çevresel kirliliğin küresel boyutlara ulaştığı bilinmektedir. Ortaya çıkan çevresel dışsallıkta etkilenen birim tüm toplumu oluşturacağından kamusal müdahale araçlarının etkin bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle dünyanın ekonomi, ticaret, sağlık ve güvenlik dinamikleri değişmiştir. Birbirlerine yaklaşan ve tek bir küresel pazar haline gelen dünyada sermaye, teknoloji, üretim ve tüketim döngüsü hız kazanmıştır. Küreselleşme zaman içinde kapitalizm ile birlikte sömürü haline dönüşmüştür. İnsan, çağın hızına ayak uydurabilmek için temel ihtiyaçlarını dahi hızlıca karşılayacak bir dönüşüm sürecine girmiştir. Hızlı yaşamak modern çağın gerekliliği olarak görülmektedir. Plansız tüketim sömürüsü içinde yaşamın bir parçası olan çevreninde bu hızlı süreçten etkilendiği bilinen bir gerçektir.

Sanayileşmenin artması ekolojik dengeleri bozarak çevresel sorunlarını beraberinde getirmiştir. Hayatın devamlılığı için gerekli olan doğal kaynakların tahrip edilmesi, çölleşme, plansız endüstrileşme, sanayi atıklarının çevreye dökülmesi, nüfus artışı ve plansız kentleşme gibi çevre sorunları derinleşerek günümüze kadar gelmiştir. Bu sorunlar, geniş ölçekte bakıldığında küresel çevresel soruna dönüşmüştür. Bulduğumuz noktadan bakıldığında bu durum sürdürülemez görülmektedir. Bu sebeplerle ortaya koyulan çözüm yöntemlerinden biri de Cittaslow hareketidir.

Cittaslow, 1999 yılında İtalya'nın Toskana bölgesindeki Greve in Chianti kasabasında hayata geçirilen sürdürülebilir yerel kalkınma projesidir. Cittaslow

hareketi, insana, yerel kültüre, yerel kimliğe ve tabiata hak ettiği ve ihtiyaçı olan zamanı vererek, değerini ön plana çıkaran organizasyonu oluşturmaktadır. Hız, tüketim çılgınlığı ve tek tipleşmeye karşı, sürdürülebilir yerel kalkınmayı destekleyici nitelikte bir tutum sergilemektedir. Bu sebeple Cittaslow hareketinin ortaya koyduğu faaliyetler dışsallık teorisi kapsamında değerlendirilmiştir.

 bölümden oluşan tez çalışmasının birinci bölümünü, önemli bir piyasa başarısızlığı olan dışsallık kavramı, türleri ve dışsallıkların kamusal ya da piyasa temelli yöntemlerle içselleştirilmesi ele alınmıştır.

İkinci bölümde, Cittaslow kavramı, ortaya çıkış ve üyelik süreci ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dünya ve Türkiye örneklerine yer verilerek, çeşitli Cittaslow faaliyetleri incelenmiştir. Çalışmada Seferihisar'ın yerel özellikleri ile başlıca Cittaslow faaliyetleri tanıtılmaya çalışılacaktır. Bölümün sonuna gelindiğinde Cittaslow' un karşılaştığı sorunlardan bahsedilecektir.

nc bölümde ise Seferihisar ilçesindeki Cittaslow faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve kültürel yönden negatif ve pozitif dışsal etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PIYASA BAŞARISIZLIĞI VE DIŞSALLIK TEORİSİ

Bu bölümde piyasa başarısızlıklarının ortaya çıkarmış olduğu dışsallık, dışsallık türleri ve içselleştirme yöntemleri irdelenmeye çalışılacaktır.

1. PİYASA BAŞARISIZLIĞI KAVRAMI

Ekonomi, toplumu oluşturan bireylerin sınırsız ihtiyaçlarını kısıtlı olan kaynaklarla en iyi şekilde karşılamaya çalışan bilimin adıdır. Piyasa ekonomisi, ekonomiye dışarıdan müdahale olmadan ekonominin kendi kurallarına göre işlediği düzeni ifade eden bir terimdir (Atay, 2011: 17). Milton Friedman “*Piyasa ekonomisi herhangi bir zorlama veya yönlendirme olmaksızın bireylerin yapmış oldukları işlemlerin tamamen gönüllü anlaşma ve piyasa fiyatı ile gerçekleştiği bir ekonomik sistemdir*” (Friedman, 1982: 15) demiştir. Sınırlı olan kaynaklarda bireyler öncelikli olarak kendi çıkarlarını düşüneneğinden faydalarını en yüksek düzeye çıkarmak istemektedir. Piyasa ekonomisinde üreticiler kar maksimizasyonu ve tüketiciler fayda maksimizasyonunu en yüksek seviyeye çıkarmak istemektedir (Yüksel, 2006: 5). İktisadi düşünceler incelendiğinde piyasa müdahalesinin bulunulan zaman içinde farklı şekillerde ele alındığı görülmektedir.

Klasik iktisadi düşünce temelinde devletin piyasalara müdahalesine gerek olmadığı savunulmaktadır. Soyut bir kavram olan görünmez el¹ ile ekonomi beklenildiği düzeyde dengeye gelecektir. Devletin piyasa ekonomisi yapısı içinde tam rekabet koşullarının sağlanması gerekmektedir. Tam rekabet koşulları halinde ekonomi her zaman tam istihdam düzeyinde seyretmektedir. Tam rekabet koşullarına göre; piyasada çok sayıda alıcı ve satıcı bulunmalı, piyasada serbestlik bulunmalı, homojenlik bulunmalı, alıcı ve satıcılar tam ve eksiksiz bilgiye sahip olmalıdır. Bu koşullar sağlandığı takdirde ekonomik etkinlik sağlanmış olmaktadır (Öztürk, 2007: 192). Tam rekabet koşullarının sağlanmasıyla beraber ekonomideki denge de sağlanmış olur ve dışarıdan bir devlet müdahalesi de gereksiz hale gelmektedir (Yasa, 2017). Ancak bu koşulların sağlanmasının güçlüğü devletin ekonomiye müdahalesini kaçınılmaz kılmaktadır.

¹ Adam Smith tarafından ortaya atılmıştır. Ekonomideki her aktör kendi çıkarlarını en yüksek seviyeye çıkarmak istemektedir. Toplumu oluşturan bireyler farkında olmadan toplum çıkarlarını da en yüksek seviyede gerçekleştirmektedir. Bu şekilde piyasada üretici ve tüketici birimleri kendiliğinden dengeye gelmektedir.

1929 yılındaki Büyük Buhranla beraber John Maynard Keynes'in ortaya attığı ekonominin devletin müdahalesiyle düzeleceği ve Klasiklerin savunduğu görünmez el fikri yerine devletin görünür müdahaleci eli savunulmuştur (Yasa, 2017). Değişen klasik iktisadi düşünce ve kabul gören Keynesyen düşünce ile devlet müdahalesinin sahası genişlemiştir. Keynes'e göre krizin çözümü için maliye politikaları uygulanmalıdır. Ancak değişen dünyada bir kez daha kriz baş göstermiş ve 1970'li yıllara gelindiğinde stagflasyon krizi patlak vermiştir. Böylece zamanla devletin ekonomi içinde artmış olan hacminin de etkisizliği ortaya çıkmıştır. Moneterist ve Neoklasik yaklaşımlar bu zamanlarda ağırlık kazanmıştır (Yöntem, 2012: 4).

Monetarist ekolün öncüsü Milton Friedman'a göre piyasa ekonomisinin varlığı devletin müdahale edeceği alanları en düşük noktaya çeker ancak devletin yokluğunu gerektirmez, aksine devlet kuralları belirleyip, belirlenen kurallara uyulup uyulmadığını denetlemektedir (Akça, 2011: 180).

Neo-klasik iktisadi düşüncede piyasa ekonomisinin her zaman kendiliğinden dengeye ulaşamayacağını bu nedenle kamunun müdahalesine ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır. Neo-klasik İktisat savunucularının görüşleri iktisat literatüründe "piyasa başarısızlığı teorisi" olarak bilinmektedir. Vilfredo Pareto tarafından geliştirilen pareto optimal kavramına göre, toplumdaki bir kişinin refah seviyesini azaltmadan başka bir deyişle durumunu kötüleştirmeden diğer kişinin refah seviyesi yükseltilemiyorsa o toplumda pareto etkinlik sağlanmış demektir (Türkay, 2002: 312).

Ancak ekonomide pareto optimumun sağlanabilmesi için ekonomide tam rekabet olması ve aşağıdaki dört koşulunda sağlanması gerekmektedir;

- ✓ Tam ve eksiksiz bilgiye sahip olan tüketiciler olması,
- ✓ Üretimde ölçüğe göre içsel ekonomilerin var olmaması
- ✓ Üretimde ve tüketimde dışsal ekonomilerin olmaması
- ✓ Kamusal mal olmaması.

Bu koşulların sağlanamadığı durumlarda pareto optimuma ulaşılamamaktadır (Akalin, 1986: 52). Bu durumda devletin bu sorunlara çözüm getirici müdahaleler yapması gerekmektedir. Özetle piyasada birinci en iyinin sağlanamadığı yani kendiliğinden piyasadaki görünmez elin devreye girip etkinliği

sağlayamadığı durumlarda devletin ekonomiye müdahalesi gerekmektedir. Devlet müdahalesi gerektiren bu durum piyasa başarısızlığı olarak ifade edilmektedir.

Devlet bazı durumlarda mal ve hizmetlerin tamamını üreterek, bazı durumlarda da yol göstererek bazen de düzenleyici ve denetleyici şekilde özel sektörle eş güdümlü olarak da ekonomik faaliyetlere katılmaktadır (Wallis & Dollery, 1999). Piyasa başarısızlığının giderilmesi devlet müdahalesinin gerekliliğini doğurmaktadır. Günümüzde ise devlet, gelir dağılımında adaleti sağlama, kaynak dağılımı ve ekonomik istikrarı sağlama fonksiyonunu yerine getirmek için ekonomiye müdahale etmektedir. Devlet bu amaçları, yol gösterme, yeni yollar açma, kurallar koyma, kurallara uyulup uyulmadığını denetleme şeklinde piyasa başarısızlıklarını gidermeye çalışmaktadır.

Ortaya çıkan başlıca piyasa başarısızlıkları birkaç ana başlık halinde toplanacak olursa,

- ✓ Kamusal mallar
- ✓ Dışsallıklar
- ✓ Doğal tekeller
- ✓ Asimetrik bilgi
- ✓ Risk ve belirsizlikler, şeklinde sıralanabilir.

Çalışmanın ilerleyen safhasında dışsallık kavramı ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

2. DIŞSALLIK KAVRAMI

Piyasa başarısızlığı olan dışsallık kavramını ilk olarak ele alan Knut Wicksel olmuştur. Knut Wicksel'den sonra dışsallık teorisini İngiliz iktisatçı Alfred Marshall ele almıştır (Sönmez, 1987: 123). Marshall'ın dışsallık açıklaması, üretime konu olan bir mal ve hizmetin üretiminde pek çok üreticinin toplanmasıyla piyasaya giren her firmanın önceki firmaların ortalama üretim maliyetlerini azaltacağı olarak tanımlamıştır (Tosuner ve Aktan, 1986: 141). Marshall, incelediği dışsal ekonomileri endüstri içerisindeki firmaların edindikleri faydalar olarak ve dışsal ekonomilerin firmalar arası rekabeti koşullarını bozma durumu olarak ele almıştır (Özbilgi, 2020).

Marshall'dan sonra dışsal ekonomiler kavramı Arthur Pigou tarafından yeniden ele alınmıştır. Arthur Pigou, konuyu ilk defa refah ekonomisi çerçevesinde ve Marshall'a ek olarak pozitif dışsallıkların yanında negatif dışsallıkları da incelemiştir. Pigou'ya göre eksik rekabetin varlığı durumunda ekonomide marjinal net sosyal hasılanın marjinal net özel hasıladan büyük olması, çıktı seviyesinin ideal seviyenin altında gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Tersi durumda ise marjinal net özel hasıla değerinin marjinal net sosyal hasıla değerinden büyük olması durumunda çıktı seviyesinin ideal seviyenin üzerinde gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Marjinal net özel hasılanın marjinal net sosyal hasıladan büyük olduğu durumlarda aradaki farkın vergi konularak giderilmesini böylece ekonomik refahın artacağını savunmuştur (Pigou, 1932: 223- 224). Marjinal net sosyal hasılanın marjinal net özel hasıladan büyük olduğu durumlarda ise etkinliğin sağlanabilmesi için sübvansiyona başvurulması gerekliliğini önermiştir (Güneş, 2000: 19). Buradan hareketle Pigou dışsallıkları piyasa başarısızlıkları olarak görmüş ve kamu kesiminin müdahalesinin gerekliliği üzerinde durmuştur (Ciğerci ve Ögk, 2021: 1032).

Pigou'ya göre marjinal sosyal hasıla ile marjinal özel hasıla arasında bir fark bulunması durumunda yani dışsallık bulunması durumunda, refahın maksimize edilemeyeceğini söylemektedir. Bu noktada Marshall ve Pigou yaklaşımları farklılaşmaktadır. Marshall dışsallığı sadece ölçek ekonomileri ve firma teorisi üzerinden ele almaktadır. Pigou piyasa mekanizması içinde etkinliğin sağlanması noktasındaki başarısızlığı bağlamında incelemektedir (Güneş, 2000: 19). Pigou'nun bu noktada ki yaklaşımına göre, eksik rekabet koşullarında refahı artırmak için devlet müdahale gerekliliğidir (Özbilgi, 2020: 73-74).

Buchanan'a göre dışsallık, bireyin ekonomik faaliyeti, bir mal/hizmet üretimi veya tüketimi, başka bir bireyin fayda-maliyet fonksiyonuna olan etkisidir. Dışsallığın ortaya çıktığı durumda tek taraflı vergi ve sübvansiyonlarla pareto etkinliğin sağlanamayacağını savunmuştur (Özbilgi, 2020: 74).

Stiglitz dışsallığı, bir ekonomik birimin başka bir ekonomik birimi yani birey veya firmalara maliyet yüklemesi ve bu maliyete kendisinin katlanmaması durumu ya da birey veya firmaların başka bir grubu olumlu olarak etkilemesi ancak bu faydanın karşılığını alamaması durumu olarak ifade etmiştir (Stiglitz,1994: 92).

Meade, bir endüstrinin diğer bir endüstrideki üretim faktörlerini veya ürün fiyatını etkileyebildiğini savunmuştur ve bu etkileri dışsal ekonomiler olarak tanımlamıştır. Meade'ye göre belirli bir endüstri sadece kendi faaliyetleri sonucu ortaya çıkan etkileri dikkate almaktadır. Ancak üretim faaliyetlerinin diğer endüstriler üzerinde olumlu veya olumsuz etkisini dikkate almamıştır. Bu argümana dayanarak dışsallıkları “ödenmemiş üretim faktörleri” ve “atmosfer yaratma” şeklinde ikiye ayırarak incelemiştir (Alabaş, 2016: 14-15).

Nath'a göre, mevcut sosyal ve ekonomik kurumların niteliği nedeniyle karşılığa katlanılmaksızın başkalarına maliyet yüklenmesi veya karşılığı alınmaksızın fayda sağlanması durumunun dışsallık ortaya çıkardığını ifade etmiştir. Bu ifadesini dışsallıkların iki temel özelliğinden yola çıkarak yapmıştır. Birincisi, bir ekonomik birimden diğer ekonomik birime fayda veya maliyet yüklenmesi gerekmektedir. İkincisi ise oluşan bu fayda veya maliyetin karşılığının alınmasını sağlayacak bir piyasanın olmaması ve müdahale olmaksızın bir karşılığın sağlanmamasıdır (Güneş, 2000: 20-21).

Literatürdeki tanımlamalardan yola çıkacak olursak dışsallık; bir bireyin veya firmanın üretim ya da tüketim faaliyetinin fiyat mekanizması dışında bir başka üretim ya da tüketim faaliyetini pozitif veya negatif olarak etkilemesidir. Burada önemli olan fiyat mekanizması dışında olmasıdır. Örneğin, bir ürünün reklamı, PR çalışması ile satışı artırılmak isteniyorsa reklam ücret karşılığı olacağından dışsallıktan söz etmek mümkün değildir.

Toplumda bir kişinin ya da firmanın faaliyetleri sonucu başka bir birey ya da firmanın olumlu ya da olumsuz etkisi zorunlu bir sonuçtur. Bu nedenle dışsallıklar yaşamımızda toplumu birbirine bağlayan dişli çarkların bir parçasını oluşturmaktadır (Kirmanoğlu, 2017: 157-158).

3. DIŞSALLIK TÜRLERİ

Dışsallıklar, pozitif, negatif, üretim, tüketim, marjinal, infarmarjinal ve ağ dışsallıkları şeklinde sınıflandırılmaktadır. Ortaya çıkan bir dışsallık aynı zamanda birden çok dışsallık türüne örnek olabilmektedir.

3.1. POZİTİF VE NEGATİF DIŞSALLIKLAR

Dışsallıklar etkilerine göre pozitif dışsallıklar ya da negatif dışsallıklar olarak ikiye ayrılmaktadır. Pozitif dışsallık bir ekonomik faaliyetin fiyat

mekanizması dışında kendinden bağımsız bir faaliyeti olumlu yönde etkilemesidir. Negatif dışsallık ise bir ekonomik faaliyetin fiyat mekanizması dışında kendisinden bağımsız başka bir faaliyete zarar vermesi, negatif olarak etkilemesidir (Kılıç, 2018: 9). Pozitif dışsallık durumunda faydadan yararlanan birimin maliyetine katılmadan fayda elde etmesi ve refahının artması durumu söz konusu iken negatif dışsallıktan etkilenen birimde üzerine maliyet yüklenmesi ve refahının azalması durumu mevcuttur. Dışsallığın negatif yönlü olmasında aktörler maliyetine katlanmadıkları bir zarara neden olmaktadır (Alabaş, 2016: 18).

Dışsallık durumunda üretilen ya da tüketilen mal ve hizmetin fayda veya zararı yine o mal ve hizmetin fiyatına yansıtılmamaktadır (Kirmanoğlu, 2017: 158).

Bu dışsal fayda ve dışsal zarar durumu başka bir deyişle pozitif ya da negatif dışsallık durumu üreticilerden veya tüketicilerden kaynaklı olabilmektedir. Örneğin, Afyonkarahisar’da bulunan tekstil firmasının zararlı su atıklarını o bölgedeki toprak alanlara akıtılması sonucu civardaki üreticilerin ürünlerini verimini düşürmekte ve ortaya çıkan olumsuz etki negatif dışsallığı oluşturmaktadır (Çakır, vd., 2006: 31).

Stiglitz, pozitif ve negatif dışsallıklar için şöyle bir örnek vermiştir (Stiglitz, 1994: 262-263); “gazete okuyan biri, çevresinde gazetesinin dış sayfalarını okuyanlara pozitif bir dışsallık yayarken, üretim sebebiyle fabrika bacalarından salınan zararlı gazlar, havayı tüketen tüm canlı ve ekosistemin hayatına negatif bir dışsallık vermektedir. Pozitif dışsallıklar için verilecek bir başka örnek arıcı ve elma yetiştiricisi örneğidir. Buna göre arıcının sahip olduğu arılar elma yetiştiricisinin elmalarının polenlerini taşımasına ve bu yolla üremesine yardım ederken, elma yetiştiricisinin elmaları arıların yaptıkları bal miktarını arttıracak ve iki taraf da birbirine pozitif dışsallık (çift taraflı dışsallık) yayacaktır”.

Başka bir örnekle açıklamak gerekirse, toplumda yaygınlaşan bir hastalık sonucu üretilen aşı ve halkın aşılınması pozitif dışsallıktır. Aşı olan bireylerin hastalığa yakalanma riski azalır. Ayrıca aşı olmayanlarda da hastalığın bulaştığı birey sayısı azalacağından aşı olmayanlarda fayda sağlamış olur. Bu şekilde hastalık yok edilirse tüm topluma fayda sağlamış olur (Hyman, 2010: 103).

3.2. ÜRETİM VE TÜKETİM DIŞSALLIKLARI

Üretim faaliyeti ile meydana gelen ve diğer üretim ve tüketim birimlerini etkileyen dışsallık türü üretim dışsallığı oluşturmaktadır. Üretim dışsallığı pozitif ya da negatif yönlü oluşabilir. Bir birimin üretimi sonucunda başka bir birim pozitif etkilenmesi ve fayda sağlanması pozitif üretim dışsallığını oluşturur (Söyük, 2012: 20). Bir üretim sonucunda başka bir birim negatif etkilenmesi ve maliyet yüklenmesi negatif üretim dışsallığını oluşturmaktadır. Tüketim faaliyeti ile meydana gelen diğer üretim veya tüketim birimlerini pozitif ya da negatif yönlü olarak etkileyen dışsallık türü ise tüketim dışsallığını oluşturur.

Üretim veya tüketim dışsallığı, pozitif veya negatif etkisine bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu açıdan dışsallıklar;

Üreticiden üreticiye pozitif dışsallık,

Üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık,

Üreticiden üreticiye negatif dışsallık,

Üreticiden tüketiciye negatif dışsallık,

Tüketiciden üreticiye pozitif dışsallık,

Tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık

Tüketiciden üreticiye negatif dışsallık,

Tüketiciden tüketiciye negatif dışsallık, şeklinde incelenmiştir.

3.2.1.Üreticiden Üreticiye Pozitif Dışsallık

Bir üreticinin üretim faaliyetinin başka bir üreticinin üretim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesi ve olumlu etki ortaya çıkarması üreticiden üreticiye pozitif dışsallığı oluşturmaktadır (Güneş, 2000:27).

Örneğin, bir tarım arazisinde ortaya çıkan hastalık ve zararların ürünlerin verimini azaltmaktadır. Bu durumda çiftçinin arazisine yakın diğer arazi sahiplerini uyarması ve hastalığın yayılmaması için önlem alması üreticiden üreticiye pozitif dışsallığı oluşturmaktadır.

3.2.2. Üreticiden Tüketicie Pozitif Dışsallık

Bir üreticinin üretim faaliyetinin tüketicinin tüketim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesiyle olumlu yönde oluşan etki üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık türünü oluşturmaktadır (Güneş, 2000:28).

Örneğin, bir firmanın teknolojik ilerleme sonucu daha kaliteli ve ucuz ürünler üretmesi sonucu tüketicilerin fayda sağlaması üreticiden tüketiciye pozitif dışsallığı oluşturmaktadır (Demir, 2015: 32).

3.2.3. Üreticiden Üreticiye Negatif Dışsallık

Bir üreticinin üretim faaliyetinin başka bir üreticinin üretim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesi ve olumsuz etki ortaya çıkarması üreticiden üreticiye negatif dışsallık türünü oluşturmaktadır (Özbilgi, 2011: 78).

Örneğin, bir fabrikanın zararlı atıklarını hemen yanındaki göle bırakması ve fabrikanın atıklarından gölde balıkçılık faaliyetleri yürüten başka bir firmanın olumsuz etkilenmesi üreticiden üreticiye negatif dışsallığı oluşturmaktadır.

3.2.4. Üreticiden Tüketicie Negatif Dışsallık

Bir üreticinin üretim faaliyetinin tüketicinin tüketim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesi ve olumsuz etki ortaya çıkarması durumu üreticiden tüketiciye negatif dışsallığı oluşturmaktadır (Güneş, 2000:28).

Örneğin, nükleer enerji santralinden çıkan sızıntının insanlara ve çevreye zarar vermesi üreticiden tüketiciye negatif dışsallık oluşturmaktadır (Özbilgi, 2011: 78).

3.2.5. Tüketiciden Üreticiye Pozitif Dışsallık

Bir tüketicinin tüketim faaliyetinin bir üreticinin üretim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesi ve olumlu etki ortaya çıkarması tüketiciden üreticiye pozitif dışsallık türünü oluşturmaktadır (Güneş, 2000: 30).

Örneğin, bir kişinin satın alıp memnun kaldığı bir ürün ile ürünü aldığı firma hakkında olumlu yorum yapması ve tavsiye etmesi tüketiciden üreticiye pozitif dışsallıktır (Demir, 2015: 32).

3.2.6.Tüketiciden Tüketiciye Pozitif Dışsallık

Bir tüketicinin tüketim faaliyetinin diğer bir tüketicinin tüketim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesi ve olumlu etkiye bulunması tüketiciye pozitif dışsallık türünü oluşturmaktadır (Özbilgi, 2011: 81).

Örneğin, bir kişinin kendi uzmanlık alanında sanal ortamda yoğun çalışmalar yaparak bulduğu sonuçları ve konuyla ilgili olan diğer siteleri belirleyerek kendi web sitesinde erişime açması diğer kişiler için bilgiye erişim daha kolay sağlanacağından tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallığı doğuracaktır (Güneş, 2000: 30).

3.2.7.Tüketiciden Üreticiye Negatif Dışsallık

Bir tüketicinin tüketiminin üreticinin üretim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesi ve olumsuz etki ortaya çıkarması tüketiciden üreticiye negatif dışsallığı oluşturmaktadır (Güneş, 2000: 31).

Örneğin, bir kişinin satın alıp memnun kalmadığı bir ürün ile ürünü aldığı firmayı eleştirmesi ve tavsiye etmemesi tüketiciden üreticiye negatif dışsallıktır (Demir, 2015: 33).

3.2.8.Tüketiciden Tüketiciye Negatif Dışsallık

Bir tüketicinin tüketimi sonucu başka bir tüketicinin tüketim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesi ve olumsuz etki ortaya çıkarması tüketiciden tüketiciye negatif dışsallığı oluşturmaktadır.

Örneğin, televizyon yayınlarında şiddet içerikli yapımların özellikle çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimleri üzerinde olumsuz etkiler bırakması tüketiciden tüketiciye negatif dışsallık türünü oluşturmaktadır (Güneş, 2000: 30).

3.3. PARASAL VE TEKNOLOJİK DIŞSALLIKLAR

Parasal ve teknolojik dışsallık, piyasa mekanizması ile ekonomik birimler üzerinde etkisi olup olmaması şeklinde sınıflandırılır. Parasal ve teknolojik dışsallık türünden ilk kez bahseden kişi Jacop Viner olmuştur (Yüksel, 2006: 28).

Parasal dışsallık, ekonomik faaliyetin diğer birimler üzerinde fiyat sistemi yoluyla dolaylı olarak olumlu veya olumsuz yönde oluşturduğu etkiye denilmektedir. Parasal dışsallıkların bir diğer ismi yalancı ya da vasıtalı dışsallıktır

(Manisalı, 1971). Üretim veya tüketim üzerinde doğrudan bir etki oluşturmamaktadır (Aktan ve Tosuner, 1986). Parasal dışsallık, bir ekonomik faaliyetin üretim ya da tüketimi sonucunda piyasadaki arz talep mekanizması ile fiyatlara yansıtılmaktadır.

Artan getiri mevcut durumda bir mala talebin artması sonucu daha fazla satın alınması maliyetin düşmesine neden olmaktadır. Bu durumda malın ucuzlaması fiyatını düşüreceği ve bu malı kullanan diğer tüketicilerinde düşük fiyattan olumlu yarar sağlayacağı anlamına gelmektedir (Scitovsky, 1971'den akt Alabaş, 2016: 22).

Teknolojik dışsallıklar, ekonomik aktörlerin etkileri piyasa mekanizmasına dâhil olamadan reel etkiler meydana getirmektedir. Teknolojik dışsallıklara örnek olarak, A kişinin otomobil kullanımı sonucu aracından çıkan egzozun havayı kirletmesi sonucu B kişinin sağlığını olumsuz etkilemesi verilebilir (Güneş, 2003: 12).

3.4. MARJİNAL VE İNFARMARJİNAL DIŞSALLIK

Marjinal dışsallık, ekonomideki aktörlerin üretim ya da tüketim faaliyetlerinin ilave (marjinal) bir değişikliğinin ekonomideki diğer aktörlerin fayda-maliyet fonksiyonlarına yansıyan olumlu ya da olumsuz değişimlerdir. İnfarmarjinal dışsallık ise ekonomideki aktörlerin üretim ya da tüketim faaliyetlerinin diğer aktörler üzerindeki etkisinin önemsenmeyecek kadar küçük olması veya fazla etkisi olamaması şeklinde tanımlanmaktadır (Benk, 2007: 12). Marjinal ve infarmarjinal dışsallıklar tek yönlü veya çift yönlü şekilde gruplandırılmaktadır. Ekonomideki birimin diğer ekonomik birim üzerinde etki oluştururken etkilenen birimin etki oluşturmaması tek yönlü marjinal dışsallığı ifade eder. Ekonomik birimlerin birbirlerini karşılıklı etkilediği durumda çift yönlü marjinal dışsallık mevcut olmaktadır. Araçların egzoz dumanlarından çevredeki insanların etkilenmesi marjinal tek yönlü dışsallık örneğidir (Yüksel, 2006: 27). Sigara tüketen kişinin yanında sigara içen başka birinden rahatsızlık duyması ve o kişiden etkilenerek kendisinin de sigara içmesi marjinal çift yönlü dışsallık örneğidir (Güneş, 2000: 32).

Örneğin, bir piknik alanı ve o piknik alanındaki koşu parkuru insanların çöplerini doğaya atmaları sonucu kirlenmiştir. Diğer insanların piknik alanına attığı

bir çöpün de zararlı olması ancak ihmal edilebilir seviyede olması infarmarjinal dışsallığa örnektir. Ancak piknik alanı artık üzerinde piknik yapılamayacak ve koşu parkurunda çöplerin oluşturduğu yığıntıdan dolayı yürünemeyecek seviyeye gelmesi ve insanların artık o alanı kullanmaktan vazgeçmesi marjinal dışsallığı ortaya çıkarmaktadır (Yüksel, 2006).

3.5. AĞ DIŞSALLIKLARI

Örgü bir fileye benzetilen ağ dışsallıkları kavramı, bir ağın (telekomünikasyon, posta hizmeti vb.) kullanıcı değerinin ağa abone olan ya da kullanıcısı olanların sayısına dayalıdır (Donduran, 2000: 19).

Örneğin, bir bilgisayar uygulaması kullanıcıları birbirine bağlar ve kaynaklar arası bir etkileşim ve bilgi akışı sağlar. Buda tüketicileri o ağı satın almaya, kullanmaya teşvik eder. Bu durumda bilgisayar uygulaması yazarları mevcut ağı iyileştirme ya da yeni yazımlar için teşvik eder. Ağ bilinirliliği kullanıcı sayısı artar (Economides, 2001: 8).

İnternet ağları da bir başka örneği oluşturmaktadır. Teknoloji ilerledikçe ve gelişmeler arttıkça eski zamanlara göre daha farklı iletişim araçları ortaya çıkmaktadır. Örneğin, eskiden posta hizmetleri ve fax hizmetlerinin kullanıcısı fazla iken günümüzde iletişim araçları daha çok mail, app uygulamaları şekline dönüşmüştür. Kullanıcı sayısı azalan fax cihazları önemini yitirmiştir (Aktaş, 2019: 26).

4. DIŞSALLIKLARI İÇSELLEŞTİRME YÖNTEMLERİ

Piyasa başarısızlığına neden olan dışsallıkların fiyat mekanizmasına dahil edilmesi, dışsallıkların içselleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Pozitif dışsallık durumunda üretilen mal ve hizmet miktarı toplum için olması gereken seviyenin altında, negatif dışsallık durumunda ise üretilen mal ve hizmet miktarı toplum için olması gereken seviyenin üzerinde gerçekleşmektedir. Oluşan bu gibi durumlarda kaynak kullanımında sapmalar görülebilmektedir. Negatif dışsallık durumunda, marjinal dışsal maliyet, marjinal özel maliyete eklenerek dışsallığın içselleştirilmesi sağlanmaktadır. Pozitif dışsallık durumunda, marjinal dışsal fayda, marjinal özel faydaya eklenerek dışsallığın içselleştirilmesi sağlanmaktadır. Buradan marjinal değerler fiyatlandırılarak dışsallığın içselleştirildiği anlaşılmaktadır. Dışsallığın içselleştirilmesi için dışsallık yayan ekonomik birimi ve dışsallıktan etkilenen

ekonomik birimi teşhis edilmelidir. Bununla birlikte marjinal dışsal fayda ya da marjinal dışsal maliyetin parasal değerinin ölçülmesi de gerekmektedir. Ancak hem dışsallıkların parasal değerini ölçmek hem de dışsallık yayan ve dışsallıktan etkilenen birimleri tespit etmek oldukça zordur (Hyman, 2010: 106).

Ekonomide oluşan piyasa başarısızlıklarını içselleştirilmesi için başvurulan çözümler kamusal çözümler ve piyasa çözümleri şeklinde ele alınmaktadır. Kamusal çözümler, devletin üretimi üstlenme, özel sektöre yol gösterme, vergi, kısıtlamalar ve sübvansiyon gibi araçlarla refahı artırmasını amaçlamaktadır (Bakırtaş, 11). Piyasa çözümleri, devlet otoritesi dışında dışsallık yayan ve dışsallıktan etkilenen birimlerin aralarında anlaşarak dışsallığı içselleştirildiği çözüm şeklidir.

Dışsallığın içselleştirilmesine yönelik çözümlerde, devletin politika araçlarıyla piyasaya müdahale ederek dışsallığı düzenlemesini savunan görüşler mevcuttur. Bununla beraber devlet müdahalesi olmadan yine piyasa işleyişiyle dışsallıkların çözülebileceğini savunan görüşlerde mevcuttur. Dışsallığın içselleştirilmesine yönelik çözümler iki başlık altında piyasa çözümleri ve kamusal çözümler olarak incelenecektir.

4.1. PİYASA ÇÖZÜMLERİ

Piyasa çözümü, piyasadaki etkinsizliğin devletin müdahalesi dışında dışsallığı yayan ve etkilenen tarafların birlikte çözümlediği teoremleri içermektedir. Piyasa çözümlerinde Coase Teoremi, Kaldor-Hicks Teoremi, Scitovsky ve Meade Yaklaşımı olmak üzere dört teorem yer almaktadır.

4.1.1. Coase Teoremi

Coase'nin geliştirmiş olduğu teorem söz konusu tarafların bir araya gelerek dışsal maliyeti içselleştirmek konusundaki bazı düzenlemeleri oluşturur. Coase'ye göre Pigou tipi müdahale her zaman etkili olmaz. Coase'ye göre (Coase, 1960: 1-44) dışsallık, Pigou'cu geleneğe karşı olarak vergi ve sübvansiyon gibi düzenlemelere devletin müdahalesi yerine, mülkiyet haklarını tesis edip işlem maliyetlerinin önemsenmeyecek kadar az olmasıyla beraber tarafların karşılıklı anlaşması ile içselleştirilmiş olacaktır.

Coase teoreminin en belirgin özelliğini işlem maliyeti ve mülkiyet hakları oluşturmaktadır. Bu noktada işlem maliyeti ve mülkiyet haklarını açıklamak

yerinde olacaktır. İşlem maliyeti, piyasadaki ürün için yapılan araştırma, ürüne erişme zamanı, pazarlık yapma gibi maliyetlerdir. Mülkiyet kavramı da ekonomideki malın kime ait olduğu, kişinin ya da firmanın bu mal üzerinde alıp satma, devretme ya da kiraya verme gibi tasarruf haklarını ifade ettiğini söylemek mümkündür (Tayyar, 2020).

Coase teoremi tarafların kendi aralarında anlaşmaları ve bir tarafın diğer tarafa tazminat ödemesi şeklindeki önermedir. Bu şekilde dışsallık fiyatlandırıldığı için ortadan kalkmış olmaktadır (Kirmanoğlu, 2009: 161).

Örneğin, tarım faaliyetleri yürütülen bir arazinin yanından demiryolundan geçen tren raylarından çıkan kıvılcımlar ekinlere zarar vermektedir. Mahsulü ziyan olan çiftçilerin zararı 1500 TL olsun. Raylara eklenecek ve kıvılcım çıkmasına engel olacak eklentinin fiyatı 1000 TL olduğunu varsayalım. Bu durumda iki seçenek bulunmaktadır. İlk olarak ürünü ziyan olan çiftçiler şikâyetle bulunabilirler. İkinci olarak demiryolu şirketi ile aralarında anlaşabilirler. İlk durumda şikâyet sonucunda çiftçiler kazanırsa 1500 TL'lik zararı karşılamak yerine şirket eklentiyi raylara ekleyerek daha ucuz maliyetli yolu seçer. İkinci durumda çiftçilerin durumu dikkate alınmazsa çiftçiler şirkete 1500 TL'lik ekin zararındansa 1000 TL'lik raylara eklenti yapmayı teklif ederler. Her durumda daha az maliyetli olan ray eklentisi ile sorun çözümlenmiş olacaktır (Gürleyen, 2019: 36).

Örneğin, bir ortamda sigara kullanan kişiler sigara içtiklerinde, sigara içmeyenler doğal olarak dumanda rahatsız olacaklar ve refahları azalacaktır. Bu halde sigara içenler, sigara içebilmek için sigara içmeyenlerin refah kaybını telafi (tazmin) edebilirler (Stiglitz, 1994: 267).

Ancak Coase yöntemi birkaç yönde eleştirilmektedir. İlk olarak bazı mülkiyet hakları vazgeçilmez olduğu için bu haklarda Coase yöntemi uygulanamamaktadır. Birden fazla bireyin etkilendiği durumlarda tarafların bir araya gelmesi işlem maliyetini artıracığından bireyler anlaşmadan kaçınabilir. Eksik bilgi varlığı durumunda, eksik bilgi ile anlaşma yapan tarafın ulaşmayı beklediğinin dışında bir çözüme neden olabilir (Güneş, 2000: 53-54).

4.1.2. Kaldor - Hicks Teoremi

İlk olarak Kaldor daha sonra Hicks tarafından da kabul edilmiş ve geliştirilmiştir. Literatürde tazminat çözümü olarak da geçen teoremde dışsallığı

yayan tarafın elde ettiği yarardan bundan zarar gören tarafın zararını karşılayarak zararını tazmin etmesidir (Özbilgi, 2020: 84). Bu şekilde yarar elde etmiş olan taraf zararın karşılanması sonucunda yine de kazancını sürdürüyorsa toplum açısından tercih edilecek ve toplum refahı artmış demektir (Güneş, 2000: 54).

Bu teoremde kazanç sağlayan tarafın ödenen tazminat sonrası kazanç sağlamaya devam etmesidir. Kaldor-Hicks teoremine getirilen en önemli eleştiri bu noktada ortaya çıkmaktadır. Negatif dışsallığa maruz kalan tarafın sayısı arttıkça tazminat artacağından yarar sağlayan üreticinin faydası azalacaktır. Kişi sayısı arttıkça zarara dönüşeceğinden dolayı bu teorem tercih edilmeyecektir (Parlakay ve Yavuz, 2016: 213-214).

4.1.3. Scitovsky Yaklaşımı Pazarlık Ölçütü

Tibor Scitovsky piyasada meydana gelen dışsallıklara çözüm önerisi olarak pazarlık ölçütünü geliştirmiştir. Pazarlık ölçütüne göre pazarlık yapacak olan taraf zarar gören, olumsuz dışsallığa maruz kalan ya da maliyeti yüklenen taraf olmaktadır. Zarar gören taraf diğer diğer taraf ile dışsallığa neden olan faaliyetini sınırlandırma noktasında literatüre geçmiştir. Dışsallığa neden olan faaliyetini kısıtlamalıdır (Aktan, 2003:5; Nadaroğlu, 1996: 63).

Piyasa çözümlerinde tarafların devlet müdahalesi olmadan, kendi aralarında anlaşması sağlanarak dışsallık içselleştirilmektedir. Ancak bazı durumlarda tarafları bir araya gelmesi güçleşir. İlk olarak taraf sayısının fazlalığı ikinci olarak yapılan pazarlık maliyetinin fazlalığı uzlaşmayı zorlaştırmaktadır ve uygulamada aksaklıklara neden olabilmektedir (Samuelson, 1954: 214).

4.1.4. Meade Yaklaşımı

Piyasa başarısızlığı olan dışsallığın bir diğer içselleştirme çözümü Meade Yaklaşımı'dır. 1952 yılında yapılan çalışma ortak mülkiyet tesisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dışsallık üreten ile dışsallıktan etkilenen birimlerin ortaklık yaparak bir çatı altında birleşmesi şeklindeki içselleştirme önerisidir (Tabar, 2021: 174). Örneğin, üretim yapılarak ortaya çıkan negatif dışsallık durumunda, dışsallık yayan ve dışsallıktan etkilenen birimler birleşirse her iki tarafta dışsallık yayan birim olacağından dışsallık ortadan kalkmış olacaktır (Demir, 2015: 31). Üretim seviyesinde ortaya çıkacak dışsallık dikkate alınarak karar verilecektir. Tarafların birleşme neticesinde kazançlarının artacağı düşünülmektedir. Tarafların birleşmesi

ve anlaşması çözüm önerisi her zaman mümkün olmayacağından yetersiz kalmaktadır (Coşkun ve Bozatl, 2022: 260).

Dışsallıkların piyasa çözümleri incelendiğinde, kamu müdahalesi olmadan tarafların aralarında anlaşarak dışsallığın ortadan kaldırılmasına yönelik yaklaşımlar görülmektedir. Ancak tarafların bir araya gelmesinin, anlaşmasının maliyetinin yüksek olacağı durumlarda piyasa çözümlerinin başarısız olma ihtimali yüksektir. Tarafların tespit edilmesi ve tarafların fazla sayısı yine dışsallığın içselleştirilmesi güçleştirmektedir. Bu sebeple dışsallıkla mücadelede kamusal müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır.

4.2. KAMUSAL ÇÖZÜMLER

Ekonomide dışsal maliyet oluşturan taraf, maliyet fonksiyonunda diğer taraflar üzerinde oluşturduğu maliyeti dikkate almaz. Kanun koyucu olan devlet zarar gören tarafı koruma amacı ile ekonomi üzerinde bazı yaptırımlar uygulayarak ve bu yaptırımlara uyulduğunu denetlemekte ve dışsal maliyeti engellemek için yer yer uyguladığı teşvik politikalarıyla piyasa başarısızlığını gidermeyi amaçlamaktadır. Kamusal çözümler, vergiler, sübvansiyonlar, pazarlanabilir kirlilik hakkı, doğrudan düzenlemeler ve miktar düzenlemeleri olarak sıralanabilir (Yüksel, 2006: 35).

4.2.1. Vergiler

Dışsallıkların içselleştirmenin kamusal çözümü denildiğinde akla ilk olarak devletin egemenlik hakkına dayanarak uyguladığı vergiler gelmektedir. Dışsallıkların denetimi amacıyla vergi konmasının temel nedeni, sosyal maliyetlerle özel maliyetleri ve sosyal faydalarla özel faydalar arasındaki farkın vergi konularak giderilmeye çalışılmasıdır (Güneş, 2000: 35).

Dışsallıkların içselleştirilmesi yolculuğunda dışsallık yayan mallara vergi konulması düşüncesi ilk olarak Arthur Pigou tarafından ortaya konulmuştur (Yüksel, 2006: 36).

4.2.1.1. Pigou Tipi Vergiler ve Sübvansiyonlar

Pigou dışsallıkların vergileme yolu ile düzenlenmesini savunmuştur. Pozitif dışsallık durumunda eksik kalınan kadar mal ve hizmetin en uygun piyasa seviyesine çıkması için devletin sübvansiyon etmesi veya maruz kalınan negatif

dışsallığın en uygun olan seviyeye çıkıncaya kadar ki mallar üzerine vergi uygulanması, dışsallıkların devlet eliyle içselleştirilme yöntemidir (Öztürk, 2007: 130).

Sosyal etkinlik açısından Pigou tipi vergilerin kullanımı bazı noktalarda daha etkin hale gelebilmektedir. Örneğin, kirliliği yayan tarafın, kirlilikten etkilenenlere yüklemiş olduğu sosyal maliyeti kirliliğin fiyatını Pigou tipi vergi konulmasıyla artırarak kirleticinin özel ve sosyal maliyetlerle yüzleşmesini sağlar. Ayrıca Pigou tipi vergi kirlenmenin marjinal sosyal maliyetine konulacak vergi ile çevre politikasının maliyetleri iyileştirici etkisi olabilmektedir. Bu şekilde birbirine yaklaştırılan sosyal-özel maliyet, “maliyet etkisi” olarak ifade edilir. Farklı bir açı ile toplanılan vergilerin devlet bütçesine finansman kaynağı olabilmesidir (Kargı ve Yüksel, 2010: 194).

Pigou’ nun önerdiği sübvansiyon durumu ise vergi uygulamasının tam tersi olarak gerçekleşen negatif vergi uygulamasıdır. Bu durumda üretimden eksik kalınan mal ve hizmet sübvansiyon adı ile ödeme yapılarak gerçekleştirilir. Bu şekilde marjinal sosyal fayda ile marjinal özel fayda arası dengelenmiş olmaktadır (Benk, 2007: 21).

Pigou tipi vergileme ve sübvansiyon uygulaması teorik olarak çalışmaktadır ancak uygulama aşamasında bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Uygulanacak olan vergi oranı ya da sübvansiyon miktarı tamamen firmaların oluşturduğu marjinal sosyal maliyet ve özel maliyet, marjinal sosyal fayda ve marjinal özel fayda makasına bağlı olarak gerçekleşir. Piyasada çok sayıda firma, farklı düzeydeki üretimler ve çıktılar üzerine optimum seviyede vergi koymak ya da sübvansiyon etmek güç bir durum olmaktadır. Böylece etkin bir sistem için dışsallık seviyesinin tespiti önemli hale gelmektedir. Tespit edilemeyen durumda piyasada yeniden dengesizlik oluşacaktır. Bir başka dezavantaj da sübvansiyon uygulamasında olmaktadır. Sübvansiyon ile uzun dönemde karlılığı artıracığından sübvansiyon olan alanda firmaların sayısı artacaktır (Benk, 2007: 22).

4.2.1.2. Ürün Ve Atık Miktarı Üzerinden Alınan Vergiler

Dışsallığı önlemek için dışsallığa neden olan ürün ya da çıktı sonucu oluşan atık miktarı üzerine konulan vergi uygulamasıdır. Ürün temelinde alınan vergiler,

kullanım temelinde alınan vergiler ve emisyon vergileri olarak gruplandırılmaktadır.

Emisyon/atık vergisi temelde çevreci ve sürdürülebilir politikalarla ortaya konulmuş hava, su ve toprağa bırakılan atık maddelerin azaltılmasını amaçlayan ve bu çevreye zararlı olan formdaki maddeleri kullananların ödemesini gerekli kılan vergidir. Bu noktada en bilinen örnek karbon vergisidir. Küresel ısınmaya, çevre ve insan sağlığını olumsuz etkileyen karbondioksit salınımı üzerinden alınan vergi ile iklim değişikliği krizleri ve çevresel tahribat önlenmeye çalışılmaktadır. (Alabaş:2016, 38-39-40). Ancak bu türden bir vergilemede karşılaşılan en önemli sorun emisyonun doğru tespit edilememesidir. Burada istenilen firmaların daha fazla vergi yükü ile karşılaşmamak için kirliliği azaltması olmaktadır (Güneş, 2000: 37).

Ürün temelinde alınan vergiler, kullanıldığında ve/veya çevreyle temas halinde olduklarında çevreye zarar veren formda olan ürün üzerine uygulanan vergilerdir. Bu ürünlerdeki vergi nihai ürün üzerine olabileceği gibi üretime konu olan ara malların üzerine de olabilmektedir (Alabaş, 2016: 40).

Kullanım temelinde alınan vergiler ise kullanılan doğal kaynakların ve çevre temizliği ile ilgili hizmetler için yetkili kurumlara ödenen vergilerdir. Atık sular için belediyeye ödenmekte olan bedel örnek verilebilir (Alabaş, 2016: 40).

4.2.2. Sübvansiyonlar

Sübvansiyon devletin ekonomik ve sosyal amaçlarını gerçekleştirmek için dolaylı ve dolaysız olarak ürün ya da ürün grubuna yönelik kişi ya da kurumlara yapılan karşılıksız yardım, ödeme ve desteklemedir. Kullanıldıkları konuya göre farklı uygulama yöntemleri görülen sübvansiyonlar yaygın dışsallıklar nedeniyle etkin kaynak dağılımı için gereklilik arz etmektedir (Güneş, 2000: 41).

Tanımda da belirtildiği üzere dışsallıktan etkilenen tarafa ya da dışsallık yayan tarafa da sübvansiyon sağlanabilmektedir. Kirlilik yayan üretici birime kirlilik kontrolü için sübvansiyon sağlamayı amaçlayan politikalar uygulamaktadır. Arıtma tesisi için teşvik veya arıtma tesisi maliyetlerinin vergiden indirilmesi şeklinde uygulamalarla ifade edilmektedir. Örneğin, tekstil ürünleri imal eden firma üretimi sonucunda kullandığı ürünlerle toprağı ve suyu fazla derecede kirletecek zehirli bir çıktı elde etmektedir. Arıtma tesisi yapımı gibi harcamalar firmaya ek bir

maliyet yükleyeceğinden firma tesis için harcama yapmaya gönüllü olmayacaktır. Bu durumda devlet kirlenmenin önüne geçebilmek için arıtma tesisine yardım yapmaktadır. Arıtma tesisi kurulumunda harcanan giderleri vergiden indirim konusu yaparak alacağı olan vergiden vazgeçer. Bu durum sonucunda kirlenmeyi kontrol altında tutarak sosyal refahı artırmayı amaçlar (Armağan, 2015)

Bu noktada sübvansiyon avantaj sağlamaktadır. Sübvansiyon uygulaması ile firmalar kazanacağı faydaları göz önüne alarak kirliliği minimuma çekecek olan teknolojileri kullanmaları için teşvik etmektedir (Tan, 2004: 191).

Pigou ya göre vergilerde firmanın sebep olduğu marjinal dışsal maliyet kadar vergi yüklenip yayılan negatif dışsallık önleniyor ise sübvansiyonlarda aynı şekilde uygulanmalıdır. Bunun için devlet ya dışsallık yayan birime ya da etkilenen birime ödeme yapmalıdır (Alabaş, 2016: 42).

4.2.3. Pazarlanabilir Kirlilik Hakkı

Ekonomik faaliyetler sonucu olası görünen kirlenme için devletin toplamda bir kirlenme düzeyi belirlemesi ve bu limiti kontrol altında tutmak için kirletme izni hakkı dağıtmasıdır. Firmalar ancak bu izin hakları ya da sertifikaları kadar kirlilik yayabileceğinden kirlilik belli bir kapasite ile korunmuş olacaktır. Firmalar bu sertifikaları alıp satabilmektedirler. Kirlenme hakkı “kabarcık teoremi” ile açıklanmaktadır. Örnekleme ile anlatmak gerekirse, hava kirliliği için devletin belirlediği düzey 20 birim olduğu ve kirlilik haklarını firmalara orantılı bir şekilde dağıtılarak verilmiştir. Bu 20 birimin aşılması yasaklanmıştır. Firmalar sadece sahip oldukları kirlilik hakları kadar kirletebileceklerinden en fazla o kadar üretim yapabilirler. Bir tekstil firmasının elinde 5 birim kirlilik hakkı ve otomotiv sektöründeki firmanın elinde 9 birim kirlilik hakkı vardır. Eğer otomotiv firması üretimi artırıp bunun sonucunda daha fazla kirlenmeye sebep olarsa başka bir firmadan kirlilik hakkı satın almalıdır. Bu durumda tekstil firmasından alacağı 3 birimlik kirlilik hakkı ile üretimini artırmış olur. Elinde 2 birimlik kirletme hakkı kalan tekstil firması ise üretimini azaltmak zorunda kalır bu durumda da kirletme hakkı da azalır. Sonuçta kirlilik haklarının pazarlanmış olmaktadır. Toplama bakıldığında ise değişim olmayacağından kirlilik belirlendiği düzey kadar kalmış olmaktadır. Belirlenen bu etkin noktadan sonra ise firmalara yeni bir izin hakkı

tanımamaktadır. Bu yöntemde “pazarlanabilir kirletici izin hakkı” olarak tanımlanmaktadır (Armağan, 2003: 15).

Bu yöntemin dayanak noktası devletin belirlemiş olduğu kirlilik kapasitesi içinde piyasada alınıp satılabilen kirlilik izin haklarıdır. Bu yöntem belirlenmiş olan kirlilik kapasitesi sabit kalmakta, kirlilik belli bir seviyede tutulmuş olmaktadır (Stiglitz, 2000: 229). Firmalar haklarını satımı noktasında şu kararı vermelidir; sattığı kirlilik hakkının fiyatı üretimini azalttığına ki maliyetinden yüksek ise firma kirlilik hakkını satma politikası izleyecektir. Bu yöntemin diğer türlere göre olumlu yanı ekonomik faaliyetler sonucu kirliliğin belirsiz olmaması, devletin kirlilik kapasitesinin düzeyini başlangıç noktasında bildirmesidir (Kirmanoğlu, 2009: 160).

Ancak uygulama aşamasında farklı sonuçlar doğurabilecek olan pazarlanabilir kirlilik izni yöntemi her zaman olumlu sonuçlar gerçekleştiremeyebilir. Kirlilik iznini veren kamu otoritesinin daha fazla gelir sağlama amacıyla yetkisini kötüye kullanılması durumunda toplam kirliliğin artmasına neden olacaktır. Yeni teknolojiler ile kirliliği düşürme seçeneği olan firma kirlilik izni alma maliyeti ve yeni teknoloji kullanım maliyetini kıyaslayacak ve izin maliyeti daha düşükse kirlilik izni almaya devam edecektir. Gelir elde etmek isteyen devlet bunun sonucunda kirliliği görece olarak daha da artırmış olacaktır. Başka bir olumsuzluk ise piyasada az sayıda satıcı bulunması halinde kirlilik izinleri az sayıdaki satıcının elinde kalmış olur. Bu izinleri pazarlamayarak piyasaya yeni firmaların girmesine engel olabilmektedirler (Güneş, 2000: 49-50).

4.2.4. Doğrudan Düzenleme (Standartlar)

Standartlar ya da doğrudan kontroller devletin kısıtlamaları ve yasakları yasalarla çevrelediği uygulamalardır. Standartlar belirli bir tipe uygun hedefler şeklinde tanımlanmaktadır. Tüm firmaları ortak bir paydada tutabilmek ve kirliliğin önlenmesi amacı ile tek tip ekipmanlar, standart belirlenmesi ile çevrenin uğrayacağı negatif dışsallık engellenmiş olmaktadır (Kargı ve Yüksel, 2010: 197).

Standartlar ile ekosistemin, canlı habitatının korunması, yaşanılabilir sağlıklı çevreyi korumak amaçlanmaktadır. Devlet öncelikle hali hazırda olan çevresel kaliteyi tespit etmelidir. Ortaya konulan hatlarla çevreye zararlı etkilerin tespit edilmesi ve zararın eşik değeri belirlenmelidir. Ortaya çıkan eşik değeri üzerine

çıkması amaçlanmalıdır. Devlet yasal düzenlemeler ile belirlediği standartlara uyulup uyulmadığı denetlenmektedir (Güneş, 2000: 45). Ancak burada önemli olan kirliliğin ölçümünün zorluğudur. Doğru tespit edilemeyen kirlilik durumunda uygulanacak politikalarda etkinsizlik makasını iyice artırabilir. Yasal düzenlemelerin fazlaştığı, cezaların arttığı sektörlere firmalar girmekten kaçınılabilir hali hazırda olan firmalar ilgili sektörden çekilebilir. Kirlilik düzeyi minimumda tespit edilen durumda ise ekolojik sistemin bozulmasıyla çevre tahribata uğrayabilmektedir.

Çevresel dışsallıkları önlemede tam anlamıyla başarı sağlanmış değildir. Kirlilik standartları ve yasaklar devletler için daha geleneksel bir çözüm olmuştur (Güneş, 2000: 45). Burada önemli olan kirliliğin ölçümünün doğru yapılması, sürdürülebilir üretim yöntemleri belirlenmesi, kamunun bürokratik izin ve ruhsatlarla zaman kaybetmemesi önem taşımaktadır.

4.2.5. Miktar Düzenlemeleri

Ekonomik aktörlerin negatif dışsallık yayan faaliyetlerinin veya negatif dışsallık miktarlarının devletin hukuki araçlarıyla sınırlandırılması miktar düzenlemelerini oluşturmaktadır. Örneğin, otomobil ve enerji fabrikalarının faaliyetleri sonucu yayılan kirliliğin devlet tarafından sınırlandırılması yayılan kirliliği önleyecektir. Aynı zamanda firmaların daha az kirlilik ortaya çıkaracak teknolojileri tercih etmelerine yol açacaktır (Arslan, 2018:28).

İKİNCİ BÖLÜM

CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) HAREKETİ VE CİTTASLOW SEFERİHİSAR İNCELEMESİ

Cittaslow hareketinin Türkçe literatürde çoğunlukla “yavaş şehir” ya da “sakin şehir” olarak iki yaygın kullanımı bulunmaktadır. Bu çalışmada Cittaslow hareketi sakın şehir ifadesi şeklinde kullanılmıştır. İncelenecek olan bu bölümde ilk olarak Cittaslow tanımı, ortaya çıkma süreci anlatılmaya çalışılacaktır. Cittaslow hareketini besleyen Slow Food hareketinin ardından Cittaslow felsefesinin amacı ve Seferihisar’da başlatılan Cittaslow hareketinin ilçede gerçekleştirilen faaliyetleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) KAVRAMI

Cittaslow kavramı en basit anlatımı ile küreselleşmenin ortaya çıkardığı tek tip kent ve insan modelinden sıyrılıp kentlerin yerel kimliğinin korunarak sürdürülebilir yerel kalkınmanın desteklenmesi amacı ile ortaya çıkmıştır.

Küreselleşmenin ve şehirleşmenin artması sonucu birbirine benzer yapılardaki şehirlerde artmaktadır. Şehirler birbirine benzedikçe yerel özgünlükleri, kimlikleri zamanla kaybolmaktadır. Günümüzde pek çok ülkeden katılımcı bulan Cittaslow, yaşanan kimlik kaybı üzerindeki olumsuz etkilere karşı tutumuyla önemli bir yol haritası oluşturmaktadır (Sağır, 2016: 10-11).

1.1. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) HAREKETİ

Şehirler, kültürel dokusu, tarihi, doğal güzellileri, sosyal yapısı ve gelenekleri geçmişten günümüze aktarılan dinamik bir mirası oluşturmaktadır. Zaman içinde şehirlerde ortak bir payda da buluşan insanların, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik etkileşimi bir şehir kimliği oluşturmuştur.

Küreselleşme ile birlikte dünya üzerindeki iletişim ve ulaşım olanaklarının artması, bilgiye ulaşımın kolaylaşması, farklı teknolojilerin tanınmasının hızlanması ve küresel çaptaki iş birliklerinin gelişmesi gibi olumlu etkilerinin olduğu bilinmektedir. Ancak küreselleşme bunların yanında neden olduğu olumsuz etkileri ile eleştirilmektedir. Kaynak dağılımında çarpıklıklar, çevresel sorunların artması, artan sanayileşme ile hızlı ve tüketime dayalı bir yaşam biçimi sonucu yerel özelliklerin ve yerel kimliğin yok olması küreselleşmenin olumsuz sonuçları

olarak sayılabilir. Tek tip bir yaşam biçiminin hâkim olması ile giyim ve yeme alışkanlıklarının aynılaşması kanıksanır hale gelmiştir. Bu aynılaşma şehirler üzerinde de kendini göstermektedir. Küreselleşme sürecinde nüfusun sürekli artması, mekânsal sıkışmalar ortaya çıkarmış ve birbirine benzer kentler oluşturmuştur (Özsaraç, 2019: 35). Hızla kalabalıklaşan kentlerde, insanların birbirinden uzaklaştığı, birbirine güvenmediği, kültürel özelliklerin ve yerel kent kimliğinin kaybedildiği bir toplum durumunu oluşturmuştur.

Ayrıca tüketim odaklı devam eden bu döngü mutluluk ve huzur getirmediği gibi teknolojik imkânların en üst düzeyini kullanılmasına rağmen kalp hastalıkları, kanser, depresyon, kaygı bozukluğu giderek artmıştır. Sosyal medya araçlarının sayısını ve kullanımının artması beraberinde FOMO² hastalığını da getirmiştir. İnsanlar elindeki hızlı akan dünyada ayak uydurabilmek ve güncel durumu kaçırmamak için fast food ile hızlı beslenme alışkanlığını tercih etmektedir (Akman, Akman, Karakuş, 2018: 67). Bu döngünün sürdürülebilir olmadığı şüphesiz ortadadır.

Bu noktada Cittaslow hareketi, söz konusu küreselleşmenin yıkıcı etkilerinin bertaraf edilmesi, kentlerin yerel dokularının korunarak gelecek nesillere aktarılması ve insanların yaşam kalitesinin yükseltmesini savunan bir harekettir. Doğal kaynakları korumasını, sürdürülebilir üretim ve tüketim şeklini, hıza karşı yavaşlık felsefesini benimseyen alternatif bir yol anlayışını oluşturmaktadır.

1.2. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞI

Uluslararası bir belediyeler birliği olan Cittaslow kelimesi İtalyanca "*Città (Şehir)*" ve İngilizce "*Slow (Yavaş)*" kelimeleri birleştirilip türetilmiştir. Cittalow 'yavaş şehir' ya da 'sakin şehir' anlamına gelir. Sakin şehir, kentin kendine özgü kimliği, tarihi, geleneksel ve kültürel değerlerin farkında olarak dünya sahnesinde kendilerine özgü stratejilerle var olan insanların birbiriyle ve toplumla etkileşimin uyum içerisinde olduğu belediyeler birliğidir (Ekincek, 2014: 27-28).

Sakin Şehir hareketinin çıkış noktası, adının tersine olan hız olgusudur. Hızlı yemek, hızlı yaşamak, hızlı ulaşım, hızlı çalışma ve hızlı iletişim modern yaşamın gerekliliği anlayışı haline gelmiştir. İnsanların yaşamının tümüne entegre etmeye başladığı hız olgusu içerisinde şehirlerde hızı destekleyecek şekilde

² FOMO (Fear Of Missing Out), sosyal medyadaki gelişmeleri takip edememe ya da kaçırma korkusudur.

tasarlanmaktadır. Örneğin, bakkallar, manavlar gibi küçük esnafların yerine alışveriş merkezlerinin yaygınlaştığı gözlemlenmiştir. Bu noktada hıza ayak uydurmak bir bakıma çağa ayak uydurmak haline gelmiştir. İnsanların çağın temposuna yetişebilme zorunluluğu doğmuştur. Hız temposu içerisinde koşuşturan insan, kendi hayatı içinde agresif, stresli ve mutsuz bir canlıya dönüşmüştür. Bu hızlı hayatta çevrenin, doğanın da farkına varmak oldukça güç bir durum olmaktadır (Şahin, 2017: 12).

Honore sakin şehri, bir yerden bir yere koşuşturarak, yetişmeye çalışarak, koşarak süratle geçirilen hayata karşı yavaşlığın döngüsünü basitçe bir cevap olarak kullanmaktadır. Ancak bu sade anlatım teknolojiye karşı bir tutum sergilemek de değildir. Slow Food hareketinin kurucusu olan Carlo Petrini' ye göre yavaşlık, insanların tadını alarak ve keyfini çıkararak kendini yaşamaya bıraktığı yenilikçi bir fikirdir (Sağır, 2017: 52). Savunucuları Cittaslow hareketini, hızın yaşam döngüsü üzerindeki olumsuz etkisine cevap niteliğinde görmektedir (Sağır, 2016: 12). Mevlana Celalettin Rumi'nin; "*Sabırlı olun, zira bulutlar ağlamasa yeşillikler nasıl gülebilir? Aceleci olmayın, maksada sabırla erişilir, acele ile değil. Alelade otlar iki ay içinde, kırmızı gül ancak bir yılda yetişir. Tencerede bile yavaş ve ustaca kaynayan yemek, delice kaynayandan daha lezzetlidir!*" sözü bize yavaş felsefesini özetlemiştir. İnsan ve doğa birer fabrika değildir. İnsanın, doğanın ve her şeyin kendine has zamanı ve akışı vardır. Buradaki yavaşlık tembellik yapma, yerinde sayma, durgun olma hali değildir. Buradaki yavaşlık doğanın dönüşünün kendi hızında olduğunu anlayabilmektir (Ak ve Bıçkı, 2016: 617). Son günlerde sıkça gündeme gelen anı yaşamak terimi de yanlış anlaşılan konudur. Anı yaşamak, hızlı ancak tatminsiz, koşuşturmaca içerisinde ancak sonuçsuz, geleceği düşünmeden, bencilce, dengesiz plansız, amacı olmadan hareket etmek değildir. Anı yaşamak, tek ve biricik olan hayatın ve yaşadığının farkında olmak, lezzet almak yer alır.

Cittaslow tanımından sonra ortaya çıkmasındaki ilk adım ve doğuşunu besleyen Slow Food hareketinden bahsetmek yerinde olacaktır. Cittaslow'un başlangıç noktası '*Slow Food*' hareketine dayanmaktadır. İtalya'da 1980'li yılların sonuna gelindiğinde fast food (hızlı yemek) hareketine tepki olarak '*Slow Food*'(yavaş yemek) hareketi ortaya çıkmıştır. 1989 yılında ortaya çıkan Slow Food hareketi iyi, temiz ve adil kavramları ile tanımlanmaktadır. İyi; sağlıklı ve besleyici besini, temiz; üretim veya tüketimde insanları, hayvanları ve çevreye dost, tahribata

sebepl olmayan besini ve adil ise tüketiciler için ulaşılabilir fiyatlar, üretici grubu için adil ücretler şeklindeki yaklaşımdır (Paksoy ve Özdemir, 2014: 1510). Slow Food hareketi insanların gıda seçimlerinde insan ve çevre sağlığına pek çok olumsuz etkisi olan yağlı besin değeri düşük fast food ürünleri yerine besleyici, temiz, lezzetli ve yerel yemek kültürünü koruyan gıdaları tercihlerini destekleyen kar amacı gütmeyen bir kuruluştur (Doğutürk, 2010).

Slow Food hareketi ilk başta sadece fast food ya da çok yağlı gıdalara protesto gibi görünse de çocuk yaşta yenilen bu türden gıdaların gelişim bozukluklarına, ağır damar yağlanmalarına, obeziteye ve birçok hastalığa sebebiyet vermesi insanları ne yediğine dair düşünmeye sevk etmiştir. Gıdanın sadece tüketim evresi değil büyüme ve gelişme aşaması da önem arz etmektedir. Gıdanın üzerine yapışan zirai tarım ilaçlarının insan sağlığı üzerindeki zararı da bilinen bir gerçektir.

1986 yılında McDonal's restoranına hamur işi atılması sonucu protesto etmek amacıyla başlanılan hareket 1989 yılında Paris, İtalya, İngiltere, Belçika, Polonya Fransa, Almanya, ABD, İspanya, İsveç, Danimarka, Arjantin gibi pek çok ülkenin temsilcilerinin katılımıyla imzalan bildiri ile resmileşmiş olmaktadır (Güven, 2011: 114).

Slow Food akımındaki yavaşlık felsefesi yiyecekleri kısık ateşte yavaşça saatlerce pişirmek şeklinde düşünülmemelidir. İnsanın yaşadığı sosyal hayatın farkında olması, hızlıca ağzına bir şeyler sokuşturmaktan yediğine zaman ayırıp keyif almasıdır. Yüksek ateşte kızartılan yiyecekler yerine geleneksel pişirme yöntemleri desteklenmektedir (Özyurt Ökten ve Say, 2020: 26).

Slow Food hareketi amacı yerel yemekleri korumak, onları günlük hayata kanallere ederek geniş şehir hayatına yaymaktır. Beslenme şekllinden ve besin türlerinden ortaya çıkacak olan rahatsızlıkları ortadan kaldırarak insanları motive etmesidir (Doğutürk, 2010: 3). Bu yönüyle sadece insanın tükettiği yemek değil aynı zamanda bir felsefe niteliği taşımaktadır.

1999 yılında, İtalya'nın Toskana bölgesindeki küçük bir yerleşim yeri olan Greve in Chianti, kasabasında dört belediye başkanı (Bra - Francesco Guida, Orvieto - Stefano Cimicchi ve Positano - Domenico Marrone) ve Greve in Chianti'in Belediye Başkanı Paolo Saturnini' nin önderliğinde düzenlenen

toplantıda Cittaslow Birliği kurulmuştur (Doğutürk, 2010: 3). Böylelikle ilk Cittaslow Greve in Chianti olmuştur. Takip eden şehirler Bra, Positano ve Orvieto olarak devam etmiştir (Ekincek, 2014: 35).

Hareketin ilk Cittaslow kenti kurulduğu yer olan İtalya’da ki Greve in Chianti kentidir. Günümüzde birliğe dahil olan 32 ülkeden toplamda 281 kent bulunmaktadır. Türkiye’de 21 Cittaslow kenti bulunmaktadır (<https://Cittaslowturkiye.org/sik-sorulan-sorular> Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Cittaslow adının tersine olarak hızlıca gelişmiş ve yayılmıştır. Cittaslow hareketinin turuncu renkli salyangoz logosu yavaşlığı simgeler. Evini sırtında taşıyan salyangoz geçtiği yerlerde iz bırakır.

Şekil 1. Cittaslow Logosu

Kaynak: Cittaslow International Network (2022)

Dünya Cittaslow Başkan Yardımcısı ve Türkiye Koordinatörü Tunç Soyer’in konu ile ilgili açıklaması; *“Niye kaplumbağa değil de salyangoz? O da yavaş o da yavaş... Ama ayırt edici iki özellik var. Bir tanesi antenleri. İletişim kuruyor. Hayatla, dünyayla iletişim kuruyor. Diğeri ise iz bırakıyor. Gerçekten sürdürülebilirliğinin altındaki mana da biraz orada saklı”* demiştir (Hekimci, 2015: 37).

2. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) FELSEFESİNİN AMACI

Cittaslow’un sakinlik felsefesi şu sözlerle en güzel şekilde tanımlanmıştır; *‘Güzelliği ancak zaman ayırarak fark ederiz.’* (Sayar, 2009: 30-31).

Kent (şehir) kimliği, kentteki coğrafi dokunun, tarihi mirasın ve sosyal etkileşimin uzun bir zaman içinde oluşturduğu karakteristik özelliği

oluşturmaktadır. Küreselleşme uzun zaman içinde oluşan kent kimliğini de olumsuz etkilemektedir. Şakin şehir tek tipleşmeye karşı, hızlı akıp giden yaşama karşı bir tutum sergilemiştir. Cittaslow, küçük kentlerin, yerel bazda kalkınmasına olanak tanıyan yerel sürdürülebilir kalkınma modelidir. Proje yerel halkın kültürel, sosyal, sanatsal, coğrafi farklılığına gönüllü olarak sahip çıkan, yerel kimliği canlandırmayı ve sürdürülebilirliği amaç edinen organizasyondan oluşmaktadır (Kuşay ve Kotan Türkten, 2021: 107)

Anlatımdan hareketle sakin şehir amaçları şöyle sıralanabilir;

- Yerel tarihi değerlerin ve yerel kent kimliğinin korunduğu,
- Kültürel zenginliğin ön plana çıkarıldığı,
- Yerel ürünlerin üretiminin ve tüketiminin teşvik edildiği,
- Sürdürülebilir kalkınmanın desteklendiği
- Yerel yönetimler ve halkın Cittaslow birliğine eşgüdümlü katılımı ile yaşam kalitesinin artırılmasının hedeflendiği yaklaşımı içermektedir.

Cittaslow akımının bir ayağını da sürdürülebilir kalkınma oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın önemi ekolojik değişmelerin artması, derinleşmesi ve görünür hale gelmesiyle artmıştır. Toprağın, suyun, havanın tahrip edilmesi, bitmez tükenmez bir kaynak olarak görülmesi, gelecek nesillerinde ihtiyaçlarını karşılama noktasında riske atmaktadır. Cittaslow hareketi, yerel üretimi, üreticiyi, alternatif enerji kaynaklarını, yeşil alanları, organik tarımı destekleyen bir tutum sergilemektedir. Küreselleşmenin ezici gücünden kurtulup kendi değerlerini ortaya çıkarmaya çalışan aktif bir organizasyondur.

3. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) KRİTERLERİ VE ÜYELİK SÜRECİ

Cittaslow hareketine dâhil olmak ve sürekli olarak bu kriterleri devam ettirmek gerekmektedir. Bu şekilde kentler bu zincirin bir motifini oluşturmuş olmaktadırlar. Cittaslow olma yolunda ilerlenecek olan bir dizi kurallar ve kriterler demeti aşağıda detaylı şekilde incelenecektir.

3.1. ÜYELİK BAŞVURU SÜRECİ

Cittaslow birliğinin merkezi Cittaslow un doğum yeri olan İtalya'nın Orvieto kentindedir. Ancak Türkiye'de bir Cittaslow Ofisi bulunduğundan üyelik Cittaslow

Türkiye Ofisi tarafından yürütülmektedir (Doğutürk, 2010). Cittaslow adaylığı üye olmak isteyen belediye tarafından yapılmaktadır.

Cittaslow kriterlerini iki kümede toplanmaktadır. Bu iki küme başlığı zorunlu ve perspektif kriterlerden oluşur. Zorunlu kriterleri yerine getirmek şarttır ve (*) ile simgelenmiştir. Perspektif kriterler ise gelecek dönemde yerine getirilmesi taahhüt edilen kriterlerdir ve (***) ile simgelenmiştir. Cittaslow hareketine üye olabilmek için yerine getirilen kriterlere puan verilmektedir ve kent en az 50 puan almalıdır. Birliğe üye olacak kentlerin nüfusu 50.000 altında olmalıdır (Cittaslow Türkiye, 2022).

Cittaslow birliğine dâhil olmak isteyen kentin, adaylık başvuru mektubunu Cittaslow Türkiye Ofisine vermesi gerekmektedir. Başvuru mektubu kentin Cittaslow felsefesi ile değerlendirilir ve değerlendirme sonucu kente bildirilir. Olumlu olan başvuru mektubu sonucunda Cittaslow Türkiye Ofisi kenti ziyaret ederek rapor hazırlar. Bu rapor olumlu ise kent aday kent unvanı alır. Olumsuz ise başvuru reddedilmiş olur. Adaylık değerlendirme ziyareti ve raporlamasının ardından kente eksikleri bildirilir. Kentin bu eksiklerini tamamlaması için bir yılı vardır. Bu bir yıl sürecinde eksiklerini tamamlamayan kentin başvurusu tekrar iptal edilir ve bir yıl içinde tekrar aday olamaz. Eksiklerini Cittaslow kriterleri ölçeğinde yerine getiren kent tekrar ziyaret edilir. Bu ziyaretteki değerlendirmeyi de geçen kent artık üyelik başvuru mektubunu hazırlar ve Uluslararası Cittaslow Genel Merkezi'ne sunar. Genel merkezinde olumlu bulmasından sonra üyelik kabul edilmiş olur ve ilgili kent artık Cittaslow birliğine dahil edilir. Cittaslow unvanı kazanır (Cittaslow Türkiye, 2022).

3.2. BAŞVURU KRİTERLERİ

Sakin şehir kriterleri sürdürülebilirlik noktasında üye olacak kente itici bir güç oluşturmaktadır. Cittaslow kriterlerinin çoğu belediyelerin görevleri ile örtüşmektedir. Adaylık başvurusu belediye başkanı isteği ile hazırlanır ve Cittaslow Türkiye Ofisine sunulur. Yapılan bu başvuruda kentin neden Cittaslow olmak istediğinin bilgisi, kentin tanıtımı da sunulmaktadır (ÇOLAK, 2019, s. 92). Kentin mevcut durumda hangi kriterleri karşıladığı ve gerçekleştireceği kriterler için ne gibi projeler hazırladığı başvuru mektubuna dahil edilir (Ekincek, 2014: 33-34).

Sakin şehir olma yolundaki bir kent aşağıda verilecek olan bir dizi kriteri yerine getirmelidir. Bu kriterler yedi ana başlıkta ve her bir başlığın alt maddelerinde toplanmış olup;

I) Çevre Politikaları

- 1) Hava temizliğinin yetkili kurumlarca denetlenmesi ve belgelenmesi, *
- 2) Su temizliğinin yetkili kurumlarca denetlenmesi ve belgelenmesi, *
- 3) Kentin içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması,
- 4) Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması*
- 5) Endüstriyel ve evsel biyolojik ayrışma çalışmalarının desteklenmesi,
- 6) Toplu kanalizasyon atık su arıtma tesisinin bulunması, *
- 7) Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufunun sağlanması,
- 8) Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretiminin sağlanması,
- 9) Görsel kirliliğin ve trafik kaynaklı gürültünün azaltılması,
- 10) Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması, *
- 11) Hane başına elektrik enerjisi kullanımının azaltılması,
- 12) Bio çeşitliliğin korunması,

II) Altyapı Politikaları

- 1) Kamu binalarına bağlı bisiklet yolları oluşturulması,
- 2) Bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması, *
- 3) Metro ve otobüs durakları civarında bisiklet park yerlerinin yapılması,
- 4) Eko-ulaşım planının yapılması, *
- 5) Engelli vatandaşlara uygun mimari uygulamalar yapılması *
- 6) Aile hayatı ve hamile kadınlara uyumlu planlar geliştirilmesi, *
- 7) Sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliğinin sağlanması,
- 8) Kent merkezlerindeki malların dağıtımında sürdürülebilirliğin sağlanması,
- 9) Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranının belirlenmesi, *

III) Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

- 1) Kentin dışa bağımlılığını azaltacak planlar yapılması, **
- 2) Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılmasını sağlanması, *
- 3) Su kaynaklarını tüketmeyen ağaçlar seçilerek yeşil alanlar oluşturulması, **
- 4) Kentin daha yaşanabilir hale getirilmesi,
- 5) Marjinal alanların değerlendirilmesi, *
- 6) Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesi teknolojiden yararlanarak verimliliğin artırılması, *
- 7) Kişilerden oluşan sürdürülebilir mimari birimi oluşturulması, *
- 8) Kentte internet kullanımının artırılması, *
- 9) Kente zararlı kirleticilerin sürekli izlenmesi ve azaltılması, *
- 10) Tele çalışmanın yaygınlaştırılması,
- 11) Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşvik edilmesi,

- 12) Sosyal altyapının destekleyici önlemler alınması,
- 13) Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşvik edilmesi, *
- 14) Kentteki yeşil alanların verimli bitkiler kullanılarak değerlendirilmesi,**
- 15) Yerel ürünlerin ticarileşmesi amacıyla yerel ürün pazarı alanlarının yaratılması, *
- 16) Atölyelerin korunması ve işlevsel hale getirilmesi, doğal/yerel alışveriş merkezlerinin oluşturulması, *
- 17) Yeşil alanlarda belirlenenden fazla beton kullanımına karşı önlemler alınması,

IV) Tarıma, Turizme, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Politikalar

- 1) Agro-ekolojinin geliştirilmesi amacıyla düzenlemeler yapılarak projeler oluşturulması ve projelerin hayata geçirilmesi, **
- 2) Kent esnaflarına veya sanatkârlarına ait el yapımı, etiketli veya markalı ürünlerinin korunması, patentlerinin alınması, *
- 3) Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması, *
- 4) Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini kolaylaştırılması, kırsal bölgelerin değerini artırılması, *
- 5) Kamuya ait okul kantini, restoran vb. yerel yiyecek ve içeceklerin hazırlanması veya satılması, *
- 6) Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe lezzet eğitimlerine ağırlık verilmesi, *
- 7) Geleneksel ve kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması, *
- 8) Konaklama tesisleri kapasitelerinin artırılması, *
- 9) Tarımda GDO kullanımının yasaklanması,
- 10) Tarım alanları için imar planlarının oluşturulması,

V) Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim ile İlgili Planlar

- 1) Şehre gelenlerin güler yüz ile karşılanması, *
- 2) Esnafların ve tur operatörlerinin farkındalığının artırılması, *
- 3) Yavaş güzergâhların mevcut oluşturulması,
- 4) Halkın yönetsel kararlara dâhil edilmesi,
- 5) Eğitimcilere, yöneticilere ve çalışanlara Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim verilmesi, **
- 6) Sağlık konusunda eğitim verilmesi,
- 7) Yöre halkına Cittaslow'un anlamı ile ilgili olarak sistematik ve kalıcı eğitim verilmesi, *
- 8) Yerel yönetim ile Cittaslow üzerine çalışan derneklerin aktif işbirliğinin sağlanması,
- 9) Yerel yönetimlerin Cittaslow kampanyalarına destek olması, *
- 10) Yazışmalarda Cittaslow logosunun kullanılması, *

VI) Sosyal Uyum Politikaları

- 1) Azınlıklara yönelik ayrımcılığı engelleyici çalışmaların yapılması,
- 2) Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşamasının teşvik edilmesi,
- 3) Engelli kişilerin toplumsal yaşama uyumunun sağlanması,
- 4) Çocuk bakımının desteklenmesi,
- 5) Genç neslin istihdamı için tedbirler alınması,

- 6) *Yoksulluk ile mücadele edilmesi,*
 - 7) *Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşlarının kurulması ve sürekliliğinin sağlanması,*
 - 8) *Farklı kültürlerin uyumunun sağlanması,*
 - 9) *Halkın politikaya katılımının teşvik edilmesi,*
 - 10) *Belediyenin kamu konut yatırımlarına öncülük etmesi,*
- VII) Ortaklıklara İlişkin Politikalar*
- 1) *Slow Food aktiviteleri ve kampanyaları için destek olunması;*
 - a) *Yerel bir "Slow Food Convivium" oluşturulması,*
 - b) *İlk, orta ve lise düzeyindeki okullarda öğrencilerin tat ve beslenme konusunda bilinçlenmesi için eğitim programları oluşturulması ve uygulanması,*
 - c) *Okullarda sebze ve meyve bahçeleri oluşturulması, çocuklara yerel üretim bilincinin aşılması,*
 - d) *Yok olma riski altında bulunan ürünlerin korunması için projeler hazırlanması,*
 - f) *Yerel ürünlerin kullanımının desteklenmesi ve beslenme geleneklerinin gıda hizmeti veren tüm kuruluşlarca uygulanması için gıda eğitim programlarının düzenlenmesi,*
 - 2) *Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slow Food veya diğer kurumlar ile desteklemek;*
 - a) *Yöreye özgün, yerli ürün üretiminin desteklenmesi,*
 - b) *Gıda ile ilgili kurulmuş olan derneklerin yerel değerleri koruyacak şekilde hareket etmesinin sağlanması,*
 - 3) *Eşleştirme projelerinin desteklenmesi, gelişmekte olan ülkelerde Cittaslow ve Slow Food felsefelerinin yayılması için ortaklıklar oluşturulması," olarak sıralanmaktadır (Cittaslow Türkiye, 2022).*

Kriterler incelendiğinde enerji sürdürülebilirliği, sürdürülebilir çevresel kalkınmayı destekleme, tarihi alanların korunması, kentsel yaşam kalitesini iyileştirme, turizm canlılığını sağlaması ile alternatif bir yerel kalkınmayı amaçladığı görülmektedir.

Ayrıca Birlik, Cittaslow unvanını kazanıp daha sonra kriterleri sağlamayan, sakin şehir unvanına gölge düşüren girişimler ya da nüfusun 50.000 in üzerine çıkması durumunda sakin şehir kimliğini yitirme tehdidi vardır (Pajo, 2017). Cittaslow olan kentler Cittaslow unvanı kazandıktan sonra düzenli olarak müfettişler tarafından teftiş edilmektedirler (Doğutürk, 2010: 4).

4. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR)

Cittaslow hareketinin İtalya'da başlayan kökleri zamanla genişleyerek farklı coğrafyalardan katılımcıları bulunan uluslararası belediyeler birliği haline gelmiştir. Üye şehirler, yerel kimliğe uygun çalışmalar ortaya koymaktadır. Aşağıda dünyada ki ve Türkiye'de ki belirli sakin şehir örneklerinin yürütmekte olduğu çalışmalar ele alınmıştır.

4.1. DÜNYADA CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) ORGANİZASYONU

İtalya’da doğan ve çoğunluğun burada bulunan Cittaslow şehirleri İtalya ile sınırlı kalmayıp farklı ülkelere yayılmıştır. Dünyada Sakin Şehir sayısına bakıldığında, 2022 yılı itibarıyla 33 ülkeden 287 üyesi bulunan uluslararası belediyeler birliği haline gelmiştir. Günümüzde en fazla Sakin Şehir unvanına sahip olan ülke İtalya’da 87 adet Sakin Şehir bulunmaktadır (Cittaslow International Network, 2022). Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İspanya, Kanada, Norveç, Polonya, Brezilya ve Yeni Zelanda gibi pek çok ülkeden şehirler Cittaslow ağına dahil olmuştur. İtalya’dan sonra ilk Cittaslow unvanı alan ülke İngiltere-Ludlow olmuştur. Yine Goolwa, Avustralya’nın ilk Cittaslow şehridir (Ekincek, 2014: 38).

Şekil 2’ de Cittaslow hareketine katılan şehirler konum işaretlemeleriyle gösterilmektedir. Haritada belirtilen sayılar o bölgede yer alan Cittaslow sayılarını ifade etmektedir. Dünyadaki Cittaslow şehirlerinin Avrupa’ da ve daha ziyade kıyı kesimlerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 2. Dünyada ki Cittaslow Şehirleri

Kaynak: Harita Google My Maps kullanılarak oluşturulmuştur. Harita oluşturulurken kullanılan veriler Cittaslow.org kaynağından alınmıştır. (Cittaslow International Network, 2022).

Her ülkenin coğrafyasının, tarihinin, bölgede ihtiyaç duyulan hizmetlerin farklılığı yapılacak olan faaliyetleri değiştirmektedir. Bir bölgede trafik sorununa çözüm aranmakta iken diğer bölgede unutulmuş yerel gıdaların yeniden önem kazanmasına ağırlık verilmektedir. Aşağıda dünyadaki belirli Cittaslow şehirleri ve faaliyetleri kısaca verilmiştir;

Tablo 1. Dünyada ki Cittaslow Şehirleri ve Faaliyetleri

Greve in Chianti (İtalya)	Cittaslow' un başladığı ve kurulduğu yer olmaktadır. Aynı zamanda ilk Cittaslow' dur. Yerli üretim teşvik edilmiş ve sadece yerel halkın istihdamı ile işsizlik azaltılmaya çalışılmıştır. Geleneksel tarım arazilerinin kullanımı teşvik edilerek, Chianti' ye özgü üzüm bağları ve taş evleri ile tanıtımı sağlanmaya çalışılmıştır. Chianti üzümlerinden şarap elde edilerek bölgenin tanıtımı yapılmaktadır. Eko-gastronomiye destek verilmiştir. Yerel ürünlerin satıldığı pazarlar kurulmuştur. Yerel el sanatları desteklenerek, yerel pazarlarda satılmaktadır. Meydanlar, tiyatrolar, restoranlar bölgeye uygun olarak restore edilmiştir. Ancak zamanla bölgenin önem kazanması sonucu artan nüfus bölgenin peyzajı üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır.
Orvieto (İtalya)	Fast food restoranlarının kapatıldığı ilk Cittaslow şehri olmuştur. Trafik kent merkezinden çekmiş ve park sorunları ile ilgilenmiştir. Kent merkezine karbon ayak izi oluşmayan teleferik sistemi kurmuşlardır. Yapılan Lezzet Sarayı binasındaki meyve ve sebzelerle aşçılık, pişirme ve sunum ile ilgili faaliyetleri koruyarak günümüze taşımaktadır. Orvieto' da ki okulların kafeteryalarında yerel yiyecekler bulunması zorunluluğu getirilmiştir. Öğrencilere bölgenin gıda ürünleri hakkında eğitim verilmiştir. Gül ve bira festivalleri düzenlenmiştir.
Katoomba (Avustralya)	Bölgenin doğal zenginliği olan Mavi Dağlar, yoğun okaliptüs ağaçları ile turizm potansiyeli geliştirilmeye devam edilmektedir. Sokak peyzajı düzenlenmiştir. Ana cadde üzerinde çeşitli çiçek ve ağaçlandırmalar ile çevresel düzenleme sağlanmıştır. Bölgede birçok farklı kelebek türü bulunmasından dolayı kelebek resimleri ve sanat yürüyüşleri düzenlenerek bölgenin dikkat çekici özelliklerinin bilinirliğinin artması umulmaktadır. Yerel geri dönüşümlü giysiler üretilmektedir. Yerel şarap, bira ve peynir günleri, etkinlikler düzenlenmektedir.
Waldkirch (Almanya)	Sosyal sürdürülebilirlik programları ve istihdam artırıcı programlarıyla ön plana çıkmaktadır. Yoğun bir kirlenme ile çöplüğe dönüşen ve silüeti bozulan tarihi yapılar ve binalar yenilenmiştir. Restore edilen tarihi yapı yerel ürünlerin satıldığı pazara dönüştürülmüştür. Evsizler için konut projesi düzenlenmiştir. İşsizlik oranlarının azaltılması için istihdam çalışmaları başlatılmıştır. Şehir sakinleri için sosyal alanlar iyileştirilmiştir. Hurdalık halindeki bölgede iyileştirme çalışmaları başlamıştır.

Tablo 1 (Devam). *Dünyada ki Cittaslow Şehirleri ve Faaliyetleri*

Alphen- Chaam, (Hollanda)	Bölge Alphen, Chaam ve Galder adında üç farklı yerleşim şeklindedir ancak en büyük Alphen-Chaam ismi ile geçmektedir. Kırsal alanlar, ormanlar, fundalık alanlar, akarsular ve doğal havuzların bulunduğu bölgede pek çok safari turu düzenlenmektedir. Dere yataklarının yeniden düzenlenmesi ve doğa geliştirme projeleri bulunmaktadır. Yenilenebilir enerji üretimini sağlamak için yağmur suları toplanmakta, bahçe atıkları toplanarak biyokütle enerji santralinde enerji üretiminde kullanılmaktadır. Çiftlik evleri, kamp alanları, bisiklet yolları ve bungalov evleri ile turistlere hizmet vermektedir. Yerel halkın olumlu tutumu ile çevreci bir anlayış benimsenmiş, kentteki doğanın kirlenmemesi için önlemler alınmıştır.
---------------------------------	---

Kaynak: Aydoğan, 2015: 48-58; Ekincek, 2014: 38; Özmen ve Can, 2018: 94; Demir, 2019: 27; Tural, 2018: 19-23; Özmen ve Can, 2018: 94-97; Özcan, 2019: 31; Şahin, 2017: 49; Rådström, 2005.

Sakin şehir felsefesi pek çok Avrupa ülkesi tarafından ilgiyle karşılaşılmıştır. Sakin şehir olmak isteyen küçük yerleşim yerleri konumlarındaki dezavantajları halkla entegre bir şekilde gidermek için organizasyonu bir adım olarak görülmektedir. En fazla sakin şehir bulunan Avrupa ülkesi İtalya, güncel uygulamaları, yaşam kalitesini destekleyici uygulamalarıyla Cittaslow ağında birinci konumdadır. Ülkelerin, şehirlerin farklılığı bir zenginlik ve çeşitlilik göstermektedir. Bu zenginliğin sakin şehir manifestosuyla pekiştirilmek şehirlerin yavaşça bir fenomen oluşmasını sağlamaktadır.

4.2. TÜRKİYE’DE CITTASLOW (SAKİN ŞEHİR) ORGANİZASYONU

Türkiye Cittaslow hareketi 2009 yılında Tunç Soyer’in Belediye başkanı olduğu İzmir Seferihisar’ı Cittaslow ağına dâhil etmesiyle Cittaslow serüveni başlamış olmaktadır. Seferihisar Türkiye’nin ilk, dünyanın ise 121. Cittaslow kenti olmuştur (Acar, 2016: 40). Bu küresel yolculukta turuncu ve evini sırtında taşıyan salyangoz logosu bulunmaktadır.

Cittaslow Seferihisar ile beraber Türkiye Cittaslow kavramını tanımaya başlamıştır. Yerel kalkınma modeli olarak değerlendirilen Cittaslow hareketi Türkiye’de ilgi görmüş, 2020 yılı itibariyle 18 olan Ahlat, Akyaka, Eğirdir, Gökçeada, Güdül, Göynük, Gerze, Köyceğiz, Halfeti, Kemaliye, Mudurnu, Perşembe, Seferihisar, Şavşat, Uzundere, Vize, Yalvaç, Yenipazar sakin şehirlere Arapgir, Foça ve İznik’ te eklenerek sayısı 21’e yükselmiştir (Cittaslow International Network, 2022).

Şekil 3'te ki Cittaslow Türkiye ağı incelendiğinde kıyı kesimlerdeki Cittaslow şehirlerinin daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Harita üzerindeki konum işaretlemeleri o bölgede yer alan Cittaslow şehirlerini göstermektedir.

Şekil 3. Türkiye’de ki Cittaslow Şehirleri

Kaynak: Harita Google My Maps kullanılarak oluşturulmuştur. Harita oluşturulurken kullanılan veriler Cittaslow.org kaynağından alınmıştır. (Cittaslow International Network, 2022).

Aşağıda Türkiye’de ki Sakin Şehir ağına katılan bazı şehirler hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de ki Cittaslow Şehirleri ve Faaliyetleri

Seferihisar (İzmir)	Seferihisar, 2009 yılında Türkiye’ nin ilk Cittaslow’u olmuştur. Başvuru dosyasında sunduğu kriterlerden %70’ini sağladığının saptanması sonucu ilk ön denetim yapılmadan sakin şehir unvanı almayı başarmıştır. Yenilenebilir enerji kaynağı kullanımı projesi hayata geçirilmiştir. Cittaslow olduktan sonra uluslararası bir marka olan Mavi Bayrak için başvuru yapılmıştır. İlçe merkezinde güneş enerjili aydınlatma elemanları kullanılmıştır. Ücretsiz bisiklet ve bisiklet yolu projesi faaliyete geçirilmiştir. Peyzaj düzenlemeleri ve yeşil alan düzenlemeleri bulunmaktadır. Yerli tohum kullanımı teşvik edilmiş ve şenlikler düzenlenmiştir. Kamu binalarında engelli vatandaşların kullanımına uygun şekle dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Tarihi yapının düzenlenmesi çalışmaları sürdürülmektedir. Köy pazarları, mandalina ve zeytin üretimini destekleyici projeler hayata geçirilmiştir. Gerçekleştirdiği ve sürdürdüğü projeler ile Seferihisar, Türkiye’ de öncü konumdadır.
Gökçeada (Çanakkale)	Cittaslow unvanı kazanan Gökçeada Cittaslow ’un ilk sakin adası olmuştur. Ada olması sebebiyle Türk ve Rumların kültürel özelliklerini taşımaktadır. Farklı kültürlerin birleştirilmesi amacıyla Meryem Ana Festivali düzenlenmektedir. Yerel yemeklerin gelecek nesillere aktarılması amacıyla Gökçeada Gastronomi Müzesi açılmıştır. Belirli

Tablo 2 (Devam). Türkiye’de ki Cittaslow Şehirleri ve Faaliyetleri

	<p>bölgelere çöp ayrıştırıcı konteynerler yerleştirilmiştir. Endüstriyel ve evsel atıkların kompostlanması teşvik edilmesi sağlanmaktadır. Evsel ve özel atıklar geri dönüşüm fabrikasında ayrıştırılmaktadır. Şehir merkezinde bulunan aydınlatma lambaları ve bilgilendirme panoları güneş enerjili sistemlerle aydınlatılmaktadır. Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı’ nın desteği ile rüzgâr enerjisi projesi çalışmaları devam etmektedir. İlçe merkezinde 10 km’lik bisiklet yolu yapım projesi tamamlanmıştır.</p>
Gerze (Sinop)	<p>Engelsiz yaşam parkı ve yaşlılara evde temizlik hizmeti ile öne çıkmaktadır. Atık, kanalizasyon ve geri dönüşüm projeleriyle çevre politikalarına uyum sağlamaktadır. Her yıl Uluslararası Çocuk Festivali ve Kültür Sanat Festivali düzenlenerek turizm potansiyeli artırılmaya çalışılmaktadır. Üretici pazarları oluşturulmuştur. El yapımı oyuncaklar, çini ve peşkir ile yerel yemekler üretici pazarlarında satılmaktadır. Hobi evleri kurulmuş, kurulan hobi evlerinde İŞKUR ortaklığı ile el sanatları ve zanaat dersleri verilmektedir. Kıyı kesimde yer alan Gerze, Hurma Dibi Resif Projesi ile yapay bir resif oluşturulması hedeflenmektedir. Yapay resif ile balık yumurtlamasına uygun hale gelen alanın balık çeşitliliği artırması ayrıca dalış turizmi oluşturması hedeflenmektedir. Yeni açılacak iş yerlerine ahşap tabela kullanımı, eski iş yerlerinin reklam ve panoların ahşap materyaller ile değiştirilmesinin teşviki sağlanarak doğal ve çevre dostu malzemelerin kullanımının yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.</p>
Uzundere (Erzurum)	<p>Yöresel yemeklerin ön plana çıkarılmasını hedefleyen projeler, yerel ürünler ve kadınlar pazarı projesi ile istihdama katkı sağlanmıştır. Hoş Geldin Bebek Projesi ile yeni doğan bebeklerin ihtiyaçları karşılanmaktadır. Tortum Şelalesi çevresindeki rafting faaliyetleri uluslararası alanda tanıtım aracı haline gelmiştir. Nadir bölgelerde görülen buz tırmanışı ile beraber Uluslararası Buz Tırmanışı Festivali düzenlenerek bölgenin çekiciliği artırılmaya çalışılmaktadır. Yöresel şenlikler düzenlenmekte ve bal, pestil, dut gibi ürünlerin tanıtımı yapılmakta ve gastronomi şenlikleriyle yöresel yemeklerin tanıtımı yapılmaktadır. Tortum şelalesi üzerine kurulan Hidroelektrik santralinin bölgenin cazibesi üzerinde olumsuz etki bıraktığını söylemek mümkündür.</p>
Ahlat (Bitlis)	<p>Çeşitli tarihi ve kültürel güzellikleriyle ön plana çıkmaktadır. Selçuklu döneminden kalma mezar taşları, Harabeşehir kalıntıları, Emir Bayındır Kümbeti gibi tarihi mirası ile turizm çekiciliği artırılma çalışmaları düzenlenmektedir. Ahlat Bastonu, taş oyma, halıcılık gibi el sanatları ile katma değer oluşturulmaya çalışılmaktadır.</p>

Kaynak: Ekincek, 2014: 38; Akman, 2018: 95; Öz Saraç, 2019: 104-108; Alkan, 2020: 270; Yanturalı, 2019: 94-96; Yüregen, 2022: 31-32.

Tablo 2 incelendiğinde Seferihisar, Gökçeada, Gerze ve Uzundere ilçelerinin çalışmaları somut olarak şekillenmiştir. Tanıtıcı ve şehir özelliklerini destekleyici projeler ortaya koymuşlardır. Ahlat ilçesinin Cittaslow ağını ve yürüttükleri faaliyetleri iletişim kanalları vasıtasıyla bilgilendirilme yapılmasında yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir (Alkan, 2020: 272). Konaklama tesisi bakımından yetersiz olmasından dolayı Ahlat’ın turizm endüstrisi bakımından dezavantajlı bir

konum olduğu düşünölmektedir. Cittaslow markası ile alakalı halka yeterli bilgi verilmediği, caddelerde bilgilendirici pano ve tabelaların yetersizliği gözlemlenmektedir. Cittaslow hareketinin Ahlat ilçesinde henüz yerel kalkınmayı destekleyici nitelikte faaliyetlerinin olmadığı anlaşılmıştır. İlçedeki tarihi değeri tanıtımın daha iyi yapılması gerekmektedir (Yüreğen, 2022: 31) .

4.3. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR İNCELEMESİ

Seferihisar, Ege denizine kıyısı bulunan İzmir ilinin ilçesidir. 1884 yılında ilçe olan Seferihisar'ın İzmir merkezine olan uzaklığı 45 km'dir. Sahil Őeridi 49 km'lik bir alanı kaplamaktadır. İlçenin en eski yerleşim yerlerinden olan Teos antik kentinde M.Ö. 2000 yıllarda Giritliler, Karyalılar, Lidyalılar sonrasında Romalılar, Bizans, Selçuklu Devleti ve Selçuklu Devletinin yıkılmasıyla Aydınoğulları daha sonrasında Osmanlı topraklarına katılmasıyla üzerinde pek çok kültüre pek çok egemenliğe ev sahipliği yapmıştır (Çerçi, 2013: 100).

Seferihisar halkının geçim kaynağını %80 oranında tarım oluşturmaktadır. Zeytincilik, zeytinyağı üretimi, narenciye cinciyle mandalina, enginar yetiştiriciliği önemli tarımsal üretimi oluşturmaktadır. Balıkçılık ve turizm gelirleri ekonomik açıdan ağırlılığını artırmaktadır. Zeytinyağı üretimi, yaş sebze meyve paketleme tesisi gibi tarıma dayalı gelir kaynağı bulunmaktadır (Çerçi, 2013: 101).

Seferihisar'ın deniz kıyısında yük ve yolcu taşımacılığına ait limana rastlamamaktayız. Sığacık mahallesinde yat limanı inŐaatı başlamış ve 2010 yılında biten Teos Marina 510 yatı aynı anda bünyesinde barındırabilmektedir (Soykan ve Emekli, 2004:18; Sığacık Teos, 2022). Turizm noktasındaki cazibesine bakıldığında ise kıyı deniz ve plajları, rüzgar sporlarına uygun Akkum Plajı, çok temiz ve berrak suları, termal suları dikkat çekmektedir. Seferihisar, Doğanbey Burnunda denizin kıyısından birçok yerde termal sular çıkmaktadır (Soykan ve Emekli, 2004: 108).

Seferihisar gerçekteşirdiği ve gerçekteşireceği projelerle dünya sahnesindeki yerini, görünürlüğünü artırmıştır. Aşağıda Cittaslow çatısı altında gerçekteştirilen faaliyetleri inceleyeceğiz.

4.4. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR'DA FAALİYETLER BÜTÜNÜ

Türkiye'nin ilk Cittaslow' u olan Seferihisar'da Cittaslow kriterleri gereği hayata geçirilen faaliyetler, kente özđü bileşenlerle açıklanacaktır. Seferihisar

Belediye'si öncülüğünde gerçekleştirilen adaylıktan günümüze kadar olan altyapı tarım turizm sosyal uyum faaliyetleri incelenecektir. Güncelliğini koruyan ve sürekli olarak geliştirilen projeleriyle aktifliğini sürdüren Sakin Şehir hareketinin Seferihisar' da ki faaliyetleri aşağıdaki tablo 3'de tanıtılmıştır.

Tablo 3. Seferihisar'da Sakin Şehir Faaliyetleri

Çalışmalar	Çalışmaların Tanıtımı
Gürültü ve Görüntü Kirliliği Azaltılması	Bisiklet kullanımının teşviki, görüntüyü bozan tabelaların değişimi çalışması sürmektedir.
Üretici Ve Köy Pazarları Ve İnternet Satış Ağı	Çiftçilerin kurulan köy ve üretici pazarlarında ve online satış yapan internet sitesinde ürünlerini satması uygulaması başlatılmıştır.
Sığacık Kale İçi Sokak Projesi- Yaşayan Kale	Sığacık kalesinin bina ve sokakların restore edilmesi, yenilenmesi hizmeti verilmektedir.
Tohum Takas Şenliği	Tohum takası ile yerel tohumların yok olmasını önlenmesi çalışmaları devam etmektedir.
Can Yücel Tohum Merkezi	Takas şenliğinde elde edilen tohumların muhafazası sürdürülmektedir.
Mandalina Üreticisi Destekleme	Mandalina üretici birliği kurulması, kurutma ve paketleme tesisleri kurulmuştur.
Zeytin Üreticisi Destekleme	Zeytinyağları üretim birlikleri kurulmuştur.
Anıt Zeytin Ağaçları Projesi	Asırlık zeytin ağaçlarından elde edile zeytinyağlarını markalaştırarak müzayede de satılmıştır.
Kapalı Pazaryeri Güç Santrali	Alternatif enerji kullanımının teşvik edilmesi için kapalı pazar yeri çatısına güç santrali kurulmuştur.
Sığacık Peyzaj Projesi	Alt yapı hizmeti kapsamında Sığacık meydanının düzenlendiği peyzaj projesidir.
Orhanlı Mahallesi Doğa Okulu	Gönüllülük esasına dayanan geleneksel tarım, ekoloji, tohum bilgisi, zeytinyağından sabun üretimi gibi eğitimler vermektedir.
Organik Tarımın İyileştirilmesi	Organik tarım için eğitimler verilmiştir
Kadın Emeği Evleri	Meslek edindirme faaliyetleri politikaları üzerinde çalışılmıştır. Üretilen ürünler köy ve üretici pazarında ve www.seferibakkal.com internet sitesinde satılmaktadır.
İtalya-Seferihisar Ortaklığında Sürdürülebilir Balıkçılığın Geliştirilmesi	Üretim ve pazarlama kapasitesini artırılması, yerel üretimin desteklenmesi, mezat alanlarının iyileştirilmesi, gerekli ekipman desteği ve eğitimlerle projeye katkı sağlanmıştır.
Bisiklet Garajları	Güneş enerjisiyle çalışan bisiklet üretimi ve Sığacık'ta bisiklet garajı tamamlanmıştır.
Sefertası Lokantası	Yöresel yemekler düşük fiyatlarla hizmet vermektedir.
Okul Tarlaları	Çocukların doğa bilincinin artması için okullarda bahçeler yapılmıştır.
Seyyar Market	Bir otobüs içerisinde gıda, temizlik ürünleri gibi temel

Tablo 3(Devam). Seferihisar’da Sakin Şehir Faaliyetleri

	ihtiyaçlarını mahalle ve sokaklarda gezerek satılmaktadır.
Seferihisar Ortak Akıl Platformu	Halkın meclis gündemine fikir ve teklif sunabileceği platform oluşturulmuştur.

Kaynak: Hamza Çelikyay ve Küçük Bayraktar, 2021: 343; Akman, Akman ve Karakuş, 2018: 72.

Tablo 3’ de kısaca değinilen faaliyetlerin Cittaslow’ un her kriterinden bir örneği olduğu ve faaliyetlerin yerel halk üzerinde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Ayrıntılı açıklama aşağıdaki gibidir:

Bisiklet kullanımının teşviki; araçların trafikten uzaklaştırılması ile gürültü kirliliği azaltılmaya çalışılmaktadır. Seferihisar’ın ana caddesi üzerinde bulunan tabelaların değiştirilmesi ve standartlaştırılması çalışmaları devam etmektedir. Gün içinde belirli saatlerde merkez caddelere motorlu araçların girişi yasak olup fayton uygulaması kullanımı ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir.

Üretici ve köy pazarları ve internet satış ağı; eski belediye binasında yerel çiftçiye ve özellikle kadınlara tahsis edilerek el emeği ürünleri burada satılmaktadır. Yerel halkın ürünlerini oluşturulan internet sitesi üzerinden de satış yapılmaktadır. Bu pazarlarda naylon poşet kullanımı yasaklanmıştır.

Sığacık Kale içi sokak projesi (yaşayan kale); Sığacık kale içi restore edilerek turizm cazibesi artırılmıştır. Güneş enerjisiyle çalışan aydınlatma elemanları, evlerin cephelerinin Sığacık doğasına uygun şekilde yenilenmesi, iyileştirilen altyapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Tohum takas şenliği; yöresel adetten esinlenerek tohum takas şenlikleri düzenlenmektedir. Yerli tohumu korumak, yok olmalarını önlemek ve yerli tohum üretimine destek vermek adına 284 yerli tohuma ulaşılmıştır. Elde edilen tohumlar büyütülerek Can Yücel Tohum merkezinde saklanmaktadır. Elde edilen tohumlar burada filizlendirilerek halka ücretsiz olarak verilmektedir.

Mandalina üreticisi destekleme; önemli gelir kaynağından olan mandalina üreticilerine destek amaçlı mandalina şenlikleri düzenlenmektedir ve tanıtımı yapılmaktadır. Mandalina üreticisi birlikleri, kurutma ve paketleme tesisleri kurulmuştur. Seferihisar mandalinası adıyla satsuma cinsi mandalina coğrafi tescil almış marka değeri artırılarak yerel kalkınmaya destek verilmiştir.

Zeytin üreticisi destekleme; zeytinyağları üretim birlikleri kurulmuş, geleneksel taş baskı yöntemiyle üretilen zeytinyağları yerel üreticiden aracısız olarak doğrudan halka sunulmuştur. Temel geçim kaynaklarından olan zeytincilik faaliyetlerine verilen destek ile ekonomik hareketlilik yakalanmaya çalışılmıştır.

Anıt zeytin ağaçları projesi; asırlık zeytin ağaçlarından elde edilen taşbaskı zeytinyağları Bilge Ağaç markasıyla müzayede de satılmaktadır. Elde edilen gelir Seferihisar öğrencilerine burs olarak verilmektedir.

Kapalı pazaryeri güç santrali; kapalı pazar yeri çatısına güç santrali kurulmuştur. Buradan elde edilen enerji ile Belediye binasının ısınması, soğutulması ve aydınlatması sağlanmıştır.

Sığacık peyzaj projesi; İzmir Kalkınma Ajansı desteğiyle hayat geçirilen peyzaj projesidir. Sığacık Kalesinin görüntüsüyle uyumlu olarak tasarlanan projede güneş enerjili aydınlatma elemanları, güneş enerjisiyle çalışan aydınlatma lambaları, 5500 m² çim alan, engelli kullanımına uygun tasarlanan tuvaletler, yürüyüş yolları, aromatik bahçe gibi hizmetler verecek şekilde tasarlanmıştır. 100'ün üzerinde farklı türden ağaçlar dikilmiştir.

Orhanlı Mahallesi doğa okulu; gönüllülük esasına dayanan ve Seferihisar Belediyesi ve Doğa derneğinin iş birliğiyle kurulmuştur. Projede geleneksel tarım, ekoloji, tohum bilgisi, zeytinyağından sabun üretimi gibi eğitimler vermektedir. Doğanın dilinin anlaşılması ve sömürülmemesi adına farkındalık ortaya çıkarmaktadır.

Organik tarımın iyileştirilmesi; Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi işbirliğinde üreticilere eğitimler verilmiştir. Seferihisar'da organik tarım ile üretim yapan üreticilerin sayılarının arttığı tespit edilmiştir.

Kadın emeği evleri; kadın emeği evleri projesiyle kadınların ekonomik hayattaki rolünü artırıcı, meslek edindirme faaliyetleri politikaları üzerinde çalışılmıştır. Üretilen ürünler köy ve üretici pazarında ve www.seferibakkal.com internet sitesinde satılmaktadır.

İtalya Seferihisar ortaklığında sürdürülebilir balıkçılığın geliştirilmesi; yerel üretimi desteklemek amacıyla Avrupa Birliği tarafından finanse edilen projedir. Gerekli ekipman desteği ve eğitimlerle projeye katkı sağlanmaktadır.

Bisiklet garajları; temiz ulaşım aracı bisikletin kullanımını yaygınlaştırmak, trafikte oluşan uzun kuyrukları bertaraf etmek için gerekli altyapı çalışmaları sürdürülmektedir. Güneş enerjisiyle çalışan bisiklet üretimi ve Sığıracık'ta bisiklet garajı tamamlanmıştır.

Sefertası lokantası; geleneksel tatların korunması, tanıtılması amacıyla Köy pazarı yanına eski zabıta binasına açılmıştır. Yöresel lezzetler düşük fiyatlarla hizmet vermektedir.

Okul tarlaları; çocuklarında topraktan kopmaması, toprağı sevmesi, doğayı daha iyi tanıyıp özen göstermesi ve koruması için okullarda bahçeler yapılmıştır. Öğrenciler harçlıklarını çıkarmak için burada yetiştirdikleri ürünleri toplayıp satabilmektedir.

Seyyar market; Covid-19 hastalığı salgınında dışarı çıkamayan insanlar için gıda, temizlik ürünleri gibi temel ihtiyaçlarını belirli günlerde mahalle ve sokaklarda gezerek satış yapılmaktadır. Seferihisar 2020 yılında Seyyar Market projesiyle En İyi Kentsel Yaşam Kalitesi Ödülü'nü almıştır.

Seferihisar ortak akıl platformu; halkın meclis gündemine fikir ve teklif sunabileceği platform oluşturulmuştur. Bu sayede vatandaşların karar alma sürecine aktif katılımı sağlanmaktadır.

Sakin şehir manifestosu hala çok yeni bir harekettir. Yukarıda bahsi geçen sürdürülebilir kent yapısına uygun anlayışa dayanan faaliyetleri farkındalık ortaya koymaktadır. Havanın, suyun ve toprağın çok hızlı kirlendiği günümüzde sakin şehir uygulamaları yerel halkla birlikte yerine getirdiği faaliyetleri yol haritası oluşturmaktadır. Kısa dönemli çözümler yerine yerel halkın ihtiyaçlarına uygun bir politika izlenmeye çalışıldığı görülmektedir.

5. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) FARKLILIKLARI

Yerel bir kalkınma planı olan sakin şehirler diğer kalkınma modellerinden bazı farklılıklar göstermektedir. Yerelliği sıkça vurgulayan sakin şehirler çocuk, yaşlı, kadın, çiftçi, öğrenci yani şehir sakinlerinin tamamının günlük yaşamını içine alacak şekilde tasarlanmaktadır. Bu şekilde yürütülen faaliyetlerde toplumun her kesimi ile bağlantı kurulmaktadır. Üretken ve sürdürülebilir bir politika ile kentsel yaşam kalitesini artıran bir etki amaçlanmaktadır (Coşar, 2014: 238). Ancak her bir sakin şehrin birbirinden farklı tarihi olduğu düşünülürse bu farklılıklardan bir

zenginlik ortaya çıkmaktadır. Örneğin, bir şehirde yemek ve sunum şekli öne çıkıyorken, deniz kıyısındaki bir sakin şehirde balıkçılık faaliyetleri, turizm faaliyetleri ile diğer şehirlerden ayrılmaktadır. Başka bir sakin şehirde çiftçilik ve tarım egemen iken diğer sakin şehirde tarihi doku ön plana çıkmaktadır (Özür, 2016: 167). Yerel kimliğin canlandırılmasının istenilmesiyle beraber Cittaslow olma sebepleri de farklılık gösterebilmektedir. Uzundere’de unutulmuş lezzetlerin önüne geçilmesi söz konusu iken yeni Cittaslow Ahlat’ta tarihi kültürün kaybolmaması için harekete katılım söz konusudur (Demir, 2019: 25-26).

Cittaslow ortak paydası kentin uluslararası ve ulusal platformda tanımı ve turizm sektöründeki itibarının artması hareketi daha yaygınlaştırmıştır (Tural, 2018: 17).

6. CITTASLOW (SAKİN ŞEHİR) HAREKETİ SORUNLARI

Yukarıda sakin şehirlerin tanımı, ortaya çıkması, kriterleri, kuralları, birbiriyle entegre çalışma politikaları ve yerelde gözlemlenen uygulamaları incelenmiştir. Yapılmak istenen yerel kalkınmayı sürdürülebilir düzlemde artırmak, yaşam kalitesini üst düzeye çıkarmak, uluslararası rekabette yerel kimliğin yok olmasını engellemek ve önüne geçilmez bir hız ve iş dünyasının yoğun stresli hegemonyasından kurtulmak amaçlı tasarlanırsa da bazı sorunlarla karşılaşmaktadır.

En önemli sorunlardan biri yeterince tanıtılmamış yerel halk çalışmaları ciddiye almayabilir ve katılım sağlamayabilir. Halk tarafından alaka görmeyen projelerin yayıldığı alan ve etkilediği kişi sayısı az olacağından proje başarısız olabilir. Bir başka açıdan gerçekleştirilen projelerin etkisi kısa sürede anlaşılabilir. Gereken verimi alabilmek için uzun zaman geçmesi gerekmektedir. Bu durumda sakin şehir faaliyetleri yerel halk tarafından başarısız ve gereksiz olarak görülebilmektedir (Özmen ve Can, 2018: 99). Örneğin, Sakin Şehir’ in salyangoz logosu Türkiye’de benimsenmeyebilir. “Müslüman mahallesinde salyangoz satmak” deyimi olan kültürde yerel halk logoya ve sakin şehir hareketine karşı ilgisiz kalabilir ya da önyargılı bir tutum sergileyebilir (Yüksel Özmen, Birsen ve Birsen, 2016: 18). Sakin şehir ya da Cittaslow algısı isminden dolayı geriye gitmek, tembellik yapmak, teknoloji karşıtlığı olarak algılanabilmektedir. Burada yerelliğin doğanın dönüşünün kendi hızında olduğunu doğru anlatmak ve tanıtmak gerekmektedir (Ak ve Bıçkıcı, 2016: 617). Başka bir örnekte tarım alanında

verilebilir. Bir fideden verim almak, alınacak ürünleri yerel halk ve turistlere tanıtmak uzun zaman alacaktır. Bu durumda halk bir süre sonra projeye olan inancını kaybedebilir.

Bir başka sorun ise sakin şehir yöneticileri ve belediyeleri tarafından sakin şehir hareketinin yeterince tanıtımının yapılmamasından kaynaklanabilir. Gençlere dönük politikalarda güncel iletişim kanallarının, sosyal medyanın etkisinin hafife alınması ya da kullanılmaması sakin şehir bilinirliği açısından yetersizlik oluşturmaktadır. Köylerinden çıkmayan çiftçiler içinde durum aynıdır. Yerel gazeteler ve broşürler içinde yer almayan hareketten habersiz olan köylü bilgi sahibi olamamakta ve Sakin Şehir' in kendisini ilgilendiren faydalarından yararlanamamaktadır.

Destekler, projeler, açılan tesislerle birlikte gelen nüfus artışı sakin şehir felsefesinden uzaklaşmalara neden olmaktadır. Sakin şehir felsefesinin en önemli kriteri nüfusun 50.000'in altında olmasıdır. Yaşam kalitesini iyileştirmek için oluşturulan sakin şehirler birliği nüfusu belli bir seviyede tutmayı amaçlamıştır. Nüfus arttıkça ortak alanları kullanımı artar ve sunulan hizmetlerde tahribat ve kalitesizleşmeler başlamaktadır. Yaşam kalitesi düşmektedir. Sakin şehirler bu olumsuzlukların önüne geçebilmek adına nüfusu 50.000 kişi sınırlamasında bulunmuşlardır (Ak ve Bıçkılı, 2016: 628).

Sakin şehirlerin basında sık sık yer alması, marka değerini artması, turizm potansiyelinin artması nüfus artışı ile çarpık yapılaşmalara, altyapı sorunlarına, asayiş sorunlarına neden olabilir. O halde kontrolsüz artış zaten kaçınılmış olan trafik, stres ve bekleme zamanlarını kişilerin hayatlarına tekrar sokmaktadır. Turizm talebini karşılamak, yeni ticari alan bulan yatırımcılar için Cittaslow felsefesine ters bir anlayışla büyük lüks oteller, havuzlar yapıldığı görülmektedir. Yerel mimariye aykırı kitlesel turizmi tetikleyen kapitalizmi destekleyen bir anlayışta olduğu görülmektedir (Genç, 2021: 155). Bu durumda kente gelen yüksek gelir gruplu turistler ve yerel halk arasında ekonomik ve sosyal eşitsizlik artacak, Cittaslow felsefesinden uzak bir görünüm ortaya çıkacaktır. Ayrıca artan ziyaretçi ve göç sakin şehirler içinde bazı yerlerde yerel halkın ve kültürünün azınlıkta kalma, kültür çatışması ve değerlerinden uzaklaşma riski taşımaktadır.

Nüfus, Sakin şehirlerin bölgedeki yapılaşmasını artırmış, ikincil konut alım-satımını artırmıştır. Sakin şehir anlayışında eski binaların restore edilmesi, yenilenmesi durumu gerekirken emlak piyasaları hareketlenmiş, bölgedeki tarım arazileri hızla değer kazanmasından dolayı emek gücüne dayan üreticilerin tarım arazilerini elden çıkarmışlar ya da satma düşüncesini desteklemiştir (Özmen ve Can, 2018: 99). Bu durumun beraberinde şehirde pahalılaşmaya neden olabileceği riskini oluşturmaktadır. Yiyecek ve içecek fiyatlardaki artışın yerli tüketicinin ekonomik statülerini negatif yönde etkileyeceği görülmüştür (Ak ve Bıçkılı, 2016: 619). Fast food diğer yemeklere nazaran daha uygun fiyat düzeyinde olduğundan artan fiyatlar insanları yine fast food kültürüne itebilmektedir.

Açılan tesisler, tarıma verilen destek ve hibelerle yeni iş kapıları oluşturan Seferihisar, 2010 yılı içinde en fazla göç alan sakin şehir olmuştur (Olgun ve Tunçer, 2017: 53).

Sakin şehir unvanı olan kentler için faaliyetlerin devamlılığı çok nemlidir. Sadece unvanı alan sonrasında herhangi bir uygulama yerine getirmeyen sakin şehirlerde halk tarafından 'gereksiz' algısı uyandırabilir. Turistler açısından çekiciliğini kaybedebilmektedir. Örneğin, eski yapıların restore edilmediği, sürekli yeni yapıların inşa edilerek kent dokusunun iyice bozulduğu, yeşil alanları koruma ve iyileştirmeye yönelik politikaların yetersiz olduğu, esnaflara destek verilmediği, ürünlerini sergilemek için gerekli ekipman ve şartların sağlanmadığı durumlar sakin şehir felsefesi ile örtüşmemektedir. Böyle bir durumda sakin şehir olmak için ödenen ve ödenmeye devam edilen sakin şehir ücreti kamu israfına neden olmaktadır.

Şehrin markalaşması için önemli bir adım olan sakin şehir faaliyetleri şehir düzenine yaptığı tasarımlar ve yeniliklerle rant ve çıkar kavgasına dönüşmesi başka bir eleştiri olarak karşımıza çıkmaktadır (Olgun, 2016: 26).

Şehirleşmenin etkileri dinamik bir yapı olarak görülmektedir. İnsan faaliyetlerinden doğan ve sürekli olarak yenilik, değişiklik göstermektedir. Sakin şehir yöneticileri bu ihtiyaçları doğru zamanlı ve doğru şiddetiyle tespit etmekte zorlanabileceği düşünülmektedir. Tespit edildiği takdirde ise hızlıca hayata geçirebilmesi, halkın uyum sağlaması ve sonuç alınabilmesi için uzun bir süre geçebilmektedir. Bu durumda bazı aksamalar yaşanabilmektedir. Örneğin, çocuklu

ve emziren anneler için emzirme odalarının ve bez değişim odalarının kurulması örnek olarak verilebilir. Maddi durumu iyi olmayan annelere ücretsiz süt, mama, bez sağlanabilir. Bu durumu tespit etme, karar alma ve hayata geçirme aşamaları hızlıca sonuçlanmalıdır. Bir başka örnek ise sakin şehirde yaşayan ve çalışma kabiliyetinin bir kısmını kaybeden ancak çalışmak isteyen bir kişi olabilir. Sakin şehirdeki üretici pazarlarına gitme, kurslara katılma ya da diğer vatandaşlarla sosyalleşme ihtiyaçları için yapılacak düzenlemelere ihtiyaç vardır. Öncelikle bu kişilerin tespit edilmesi gerekmektedir. Kişilerin engelinin yüzdesi belirlenmeli, neler yapabilecekleri tespit edilmelidir. Tespitler sonucu üretim yapacak ya da faaliyetlere katılacak kişinin hangi şartlarda evinden çıkacağı, kullanacağı ulaşım aracı ve geçimini sağlamak için ihtiyacı olan ekipmanların sağlanması gibi pek çok sorun mevcuttur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR FAALİYETLERİNİN DIŞSALLIK İNCELEMESİ

Çalışmanın bu bölümünde Sakin Şehir Seferihisar'ın Cittaslow kriterlerini yerine getirirken yapmış olduğu uygulamalar ve taahhüt ettiği projelerin dışsallığa sebep olup olmadığı, sebep oldu ise hangi tür dışsallığa neden olduğu incelenmeye çalışılacaktır.

1. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR HAREKETİNE İLİŞKİN DIŞSALLIK İNCELEMESİ

Küreselleşme, sanayileşme ve teknolojik ilerlemeler hızlı tüketime dayalı ve standartlaşan bir yaşam tarzı anlayışını hayatımıza sokmuştur. Hızlı tüketim anlayışı sadece doğal kaynak üzerinde sınırlı kalmamıştır. Yerel değerler, kültür ve gelenekler de yaşamdaki hıza paralel olarak tüketilmektedir. Hızlanan dünyadaki yaşanan olumsuzluklara çözüm bulmak adına yavaşlık felsefesi ortaya atılmıştır. Küreselleşmenin getirdiği aynılışmaya karşı bir hareket olan Cittaslow, yavaş yaşam modeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de Cittaslow hareketinin ilk üyesi olan Seferihisar incelenecektir. Tablo 4’ de gerçekleştirilen faaliyetlerin neden olduğu dışsal etkinin pozitif/negatif dışsallık türü karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Tablo 4. Sakin Şehir Seferihisar Faaliyetlerinin Dışsallık Türü İncelemesi

Politikalar	Faaliyetler	Neden Olduğu Dışsallık Türü	
		Pozitif	Negatif
Çevre Politikaları	Gürültü ve Görüntü Kirliliği Azaltılması Çalışmaları	Pozitif	
	Kapalı Pazaryeri Güç Santrali	Pozitif	
Altyapı Politikaları	Bisiklet Kullanımı	Pozitif	
	Güneş Enerjili Bisiklet Yapımı Sürdürülmesi	Pozitif	
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları	Sıgacık Peyzaj Projesi	Pozitif	
	Teos Antik Kent Restorasyon	Pozitif	
	Doğa Okulu Projesi	Etkisiz	

Tablo 4 (Devam). Sakin Şehir Seferihisar Faaliyetlerinin Dışsallık Türü İncelemesi

Politikalar	Faaliyetler	Neden Olduğu Dışsallık Türü	
		Pozitif	Negatif
Tarım, Turizm, Esnaf Ve Sanatkarlara Dair Politikalar	Seyyar Market	Pozitif	
	Mandalina Üreticileri Birliği Tesisi	Pozitif	
	Organik Tarımın Desteklenmesi	Pozitif	
	Sürdürülebilir Balıkçılık Projesi	Pozitif	
	Anıt Zeytin Ağaçları Projesi	Pozitif	
	Kadın Emeği Evleri	Pozitif	
	Köy Pazarları	Pozitif	
	Tohum Şenlikleri ve Tohum Merkezi ve Okul Tarlaları	Pozitif	
Misafirperverlik, Farkındalık Ve Eğitim İçin Planlar	Sakin Şehir Markalaşması	Pozitif	
Sosyal Uyum	Ortak Akıl Platformu	Pozitif	
Ortaklıklar	Sefertası Lokantası	Pozitif	

Tablo 4 incelendiğinde pozitif dışsallığa neden olan faaliyetlerin daha yoğun olduğu görülmektedir. Seferihisar ilçesinde yapılan faaliyetlerin yerel kalkınmayı ve sürdürülebilir yaşamı destekleyici nitelikteki faaliyetler olduğu göze çarpmaktadır. Temelde yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir. Tarım ve turizmle ön plana çıkmakta olan Seferihisar için yerinde faaliyetler gerçekleştirildiği görülmektedir.

Aşağıda başlıklar halinde incelenen projeler Cittaslow kriterlerinin alt maddeleri dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Seferihisar’da gerçekleştirilen başlıca çalışmaların neden olduğu dışsal etkiler politikalar çerçevesinde irdelenecektir.

1.1. ÇEVRE VE ALTYAPI POLİTİKALARI

Çevre ve altyapı politikaları, yenilenebilir enerji kullanımı ve teşviki, bisiklet yolları yapımı, trafik kirliliğinin ve çevre kirliliğinin azaltılması gibi çalışmaları kapsamaktadır. Seferihisar’ da çevre ve altyapı politikaları çerçevesinde yapılan faaliyetler birbiri ile iç içe yürütülmesinden dolayı tek başlık altında incelenmiştir.

1.1.1. Gürültü ve Görüntü Kirliliği Azaltılması Çalışmaları

Öncelikle Atatürk Caddesi üzerindeki iş yerlerinin tabela ve panoları için standartlar belirlenmiş, değiştirilmesi ve standartlaştırılması çalışmaları başlamıştır. Telefon direkleri, aydınlatma direkleri, dükkân panoları ve evlerdeki antenleri standartlaştırma çalışmaları ve dış cephe boya çalışmaları devam etmektedir. Cadde üzerinde güneş enerjisi ile çalışan aydınlatma lambaları kullanılmıştır. Bisiklet kullanımının teşviki ile araçların neden olduğu trafik ve gürültü kirliliği azaltılmaya çalışılmıştır. Gün içinde belirli saatlerde merkez caddelere motorlu araçların girişi yasak olup fayton uygulaması kullanımı ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir (Keskin, 2010: 87-88). Sakin şehir olmanın ilk kriteri olan çevre politikası ve alt yapı politikaları halen yerine getirilmeye çalışılmaktadır. Şehirde yaşanabilirlik düzeyini artırmak adına trafiğin neden olduğu gürültü ve mimari görüntüdeki düzensizlik noktasındaki kirliliği azaltılması çalışmaları sürdürülmektedir.

Trafiğe katılan her araç atmosfere salınan egzoz miktarını artırmaktadır. Trafikten kaynaklı ve sürekli devam eden gürültü seviyesi ile insan sağlığı üzerindeki olumsuz etki doğru orantılı olarak yükseltmektedir. Gürültü arttıkça insanlar üzerindeki stres artmakta ve civarda yaşayan insanların iş verimi olumsuz etkilenmektedir (Soylu ve Gökkuş, 2016: 2). Düzensiz ve birbirinden farklı panolar, tabelalar ile elektrik kabloları ilçedeki görünüm estetiğini bozmaktadır. Bu noktada yukarıda belirtilmiş olan çalışmalarla Seferihisar'ın yeni bir görünüm kazanması, ilçenin imajını iyileştirerek yerli ve yabancı ziyaretçiler açısından turizm cazibesini artırıcı bir etki yaptığı söylenebilir. İş yerlerine ve evlere yapılan mimari düzenleme ile temiz ve düzenli bir kent görüntüsü sağlanmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalara göre bir yerin temiz ve düzenli görünümü o yerin birileri tarafından gözetim altında olduğu ve kontrol edildiği algısını pekiştirmektedir. Yapılan çevresel düzenlemelerin suç oranlarını azaltıcı etkisi olduğu ortaya koymuştur. Buradan hareketle çevresel düzenlemelerin güven artırıcı etkisi olduğu söylenebilir (Kaya Cicereli ve Cicereli, 2018: 106). Yaşam kalitesini artıran bu çalışma ile pozitif dışsallık etkisi görülmüştür.

Güneş enerjisi ile çalışan aydınlatma elemanlarının kullanımı incelendiğinde; enerji maliyetlerini azaltması ve karbon emisyonunu artıran fosil yakıtların aksine çevresel kirliliğe neden olmaması ile negatif dışsallığı önleyerek pozitif dışsallık oluşturmaktadır.

1.1.2. Seferihisar Kapalı Pazar Yeri Fotovoltaik Güç Santrali Uygulaması

Günümüzde sıklıkla kullanımı tercih edilen fosil yakıtlar, küresel ısınmaya, iklim değişikliklerine neden olmakta, havadaki oksijen miktarını azaltarak karbon emisyonunu artırmaktadır. Fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerji kaynaklarının tercih edilmesi modern çağın gerekliliklerine en uygun çözümü oluşturmaktadır. Bu noktada Cittaslow kriterini destekleyici nitelikte olan yenilenebilir enerji kaynağı fotovoltaik güç santrali projesi hayata geçirilmiştir. Fotovoltaik sistem elektrik veya ısı üretebilir şekilde tasarlanmıştır. Seferihisar belediye binasının aydınlatılması, ısıtılması ve soğutulması bu güç santrali ile sağlanmaktadır.

Proje, 2014 yılında İzmir Kalkınma Ajansı'nın Yenilenebilir Enerji ve Çevre Teknolojileri Mali Destek Programı desteği ve Seferihisar belediyesi yürütücülüğü tamamlanmıştır (Yeşilist, 2022). Kapalı Pazar yeri çatısına kurulan fotovoltaik³ sistem ile elektrik üretimi sağlanmaktadır. Artan enerji ihtiyacı ile beraber yenilenebilir enerji kaynağına olan ilgi de doğru orantılı olarak artmıştır. Bu doğrultuda kurumuş olan fotovoltaik güç santralinin bakım maliyetlerinin çok küçük olması, çevre kirliliğini azaltması, fosil yakıtlarla elde edilen enerjiye bağımlılığı azaltması ve tükenmeyen bir enerji kaynağı olması avantajlı özelliklerini oluşturmaktadır. Santralin kurulum maliyetinin yüksek olması ve hava durumuna bağımlı olması ise dezavantajlarına örnek verilebilir. Ancak pek çok fayda gösteren özelliği ve sürdürülebilir kentsel büyümeye olan katkıları göz önüne alındığında dezavantajları ihmal edilebilir seviyede görülmektedir.

Santralin kullanımıyla beraber Seferihisar Belediyesi'nin enerji tüketiminde yıllık yaklaşık olarak 125 bin TL enerji tasarrufu sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca yıllık yaklaşık 186.851 kg CO₂ salınımının azaltılması amaçlanmıştır (Seferihisar Belediyesi, 2022). Bu uygulama Sakin şehir olsun ya da olmasın diğer çevreler için teşvik edici bir adım oluşturmaktadır. Ulusal ve uluslararası sahnede çevreye duyarlı uygulaması sayesinde tanınırlığı artan Seferihisar'ın ilgi merkezi haline gelebileceği söylenebilir. Fosil yakıtların kullanımının sonucu olarak meydana gelen çevre kirliliği negatif dışsallık oluşturmaktadır (Şahin, 2017: 61). Fotovoltaik santralinin tercih edilmesiyle beraber negatif dışsallık bertaraf edilmekte, çevresel kirliliğin azaltılması ve diğer Cittaslow şehirleri için örnek bir uygulama olması ile pozitif dışsallık doğurmaktadır.

³ Güneş enerjisini elektrik enerjine dönüştüren sistem.

1.2. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ POLİTİKALARI

Kentsel yaşam kalitesi politikaları, kentsel yaşanabilirliğin artırılması çalışmaları, yeşil alanların desteklenmesi veya oluşturulması çalışmaları kapsamaktadır.

1.2.1. Sığacık Peyzaj Projesi

İzmir Kalkınma Ajansı desteğiyle Sığacık mahallesinde peyzaj projesi düzenlenmiştir. Proje Sığacık Kalesi'nin görüntüsüne uygun olarak güneş enerjisiyle çalışan aydınlatma lambaları, 5500 m² çim alan, engelli kullanımına uygun tasarlanan tuvaletler, yürüyüş ve koşu yolları, çocuk oyun parkları, aromatik bahçe ve farklı türden ağaçlandırmalar, sel ve yağmur nedeniyle oluşabilecek tehlikesine karşı yapılan drenaj sistemi yapılarak, 2011 yılında tamamlanmıştır (Seferihisar Belediyesi, 2022).

Hayata geçirilen peyzaj projesi Sığacık Meydanı'nın mimari değerinin ve yaşam kalitesini artırmakta turistlerin ve yerel halkın ilgisini çekmektedir. Tamamlanan altyapı hizmetleriyle Sığacık Mahallesi yeni bir kimlik kazanmıştır. Denize kıyısı bulunması, yenilenen yüzü, Seferihisar merkezine olan yakınlığı ile turistler ve bölgede yaşayanlar tarafından önemli bir etkileşim merkezi haline gelmiştir. Oluşturulan peyzaj projesi, yaşanılan çevreyi iyileştirmesi ve yeşil alanların artması, çevresel ve sosyal alandaki kaliteli tasarımı ile insan psikolojisi üzerinde olumlu etkiler sağlamaktadır. Çocuklara yönelik oyun parkları, koşu yolları, engelli bireylerin kullanımı için tuvaletler ve yürüme yolları toplumdaki her bireyin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu haliyle toplumdaki sosyal etkileşimi artırıcı bir rol üstlenmektedir. Proje, günlük yaşam ortamındaki iyileşme ile beraber çevresel farkındalığı artırması ve kent imajını güçlendirici etkisiyle Seferihisar'ın tanıtımını daha cazip hale getirmiştir. Projenin ön plana çıkması, Sığacık'ta ki konut ve iş yerleri üzerinde değer artırıcı bir etki yapmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda söylenilebilir ki; gerçekleştirilen peyzaj tasarımı sağlamış olduğu etkiler bakımından pozitif dışsallık doğurmaktadır.

1.2.2. Teos Antik Kent Restorasyonu

Bölgede aynı zamanda geçmişte sanatçıların yaşadığı şehir olarak da bilinen Teos antik kenti Seferihisar Belediyesi'nin başlattığı Çalışma ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından atanan kazı başkanı ile kazı ve restorasyon çalışmaları 2010

yılında başlamıştır. Teos’u bu kadar önemli kılan dünyanın en büyük Dionysos Tapınağı, agora, antik liman, tiyatro gibi yapılar tapınaklar ve sunaklar bulunmaktadır. Teos antik kentinde yapılan çalışmaya Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı tarafından sürdürülmektedir (Çerçi, 2013: 108). Sığacık merkezine Teos Antik Kent’in yönünü belirten tabelalar, bilgilendirme panoları yerleştirilmiş ve yürüyüş yolları oluşturulmuştur. Teos Antik kenti geniş bir alana yayıldığı için yürüyüş yolunda ve arazide gölgelikler, oturma bankaları ve çöp kovaları konumlandırılmıştır (Albayrak, 2018: 155).

İnsanlığın ortak mirası olan tapınaklar, sunaklar, anıt mezarlar gibi tarihi eserler her zaman merak uyandıran kültür unsurları olmuştur. Restorasyon çalışması bu kültürel zenginliğin canlanmasına, geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurarak yerel kimliğin gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamakta ve ortak mirasımızın farkındalığını artırmaktadır. Toplumların ortak geçmişlerini anlatarak kültürlerarası diyalogu güçlendirmiştir. Uluslararası tanınırlık sağlayarak ziyaretçiler üzerinde pozitif imaj çizmekte ve ilçenin prestijini artırmaktadır. Teos antik kentinin restorasyonunun pozitif dışsallık doğurduğu söylenebilir.

1.2.3. Doğa Okulu

Seferihisar doğa okulu projesi sürdürülebilirlik ve doğayla uyumlu üretim yöntemlerini ve bilinçli nesillerin yetiştirilmesini hedefleyen hizmettir. 2014 yılında Orhanlı köyünde faaliyete geçen projeye eski Orhanlı ilkokulu restorasyon çalışmasıyla buranın araştırma merkezi haline gelmiştir. Doğa koruma çalışmaları adına eğitimler vermektedir. Geleneksel mimari, geleneksel tarım, ekoloji, tohum bilgisi gibi konularda katılımcı öğrenim sağlanmaktadır. Bir kültür projesi olan doğa okulu ders teneffüs öğretmen öğrenci ilişkisine dayanmadan gönüllülük esası ile yapılmaktadır. Projede köyün civarın yerlileri doğanın felsefesi, önemi, geçmişten günümüze tohum bilgisi, zeytinyağından sabun gibi bilgiler aktarılmaktadır. Gönüllülük ve imece usulü ile çalışan bir hizmettir. Ayrıca kurucularından olan sanatçı Tarkan Tevetoğlu’nun “Doğa Sensin” adlı konserinden elde edilen gelirlerde doğa okuluna aktarılmış böylece doğa okulunun faaliyetleri hızlanmıştır (Seferihisar Doğa Okulu, 2022).

Çevreye olan farkındalığı artıran bir kültür projesi olsa da düzenli eğitimin bulunmadığı faaliyette gönüllü kişilerce verilen eğitimlerin devamlılığındaki noksanlıklarla yetersiz kalmaktadır.

1.3. TARIM, TURİZM, ESNAF VE SANATKÂRLARA DAİR POLİTİKALAR

Bu politika, yerel üretimin korunması ve değerinin artırılması, organik tarımın desteklenmesi ve yerel ürünlerin sertifikalandırılması çalışmaları kapsamaktadır.

1.3.1. Seyyar Market

Seyyar market uygulaması en yeni ve ödül almış uygulamalardan biri olma özelliği taşımaktadır. Bir otobüs içerisinde temizlik malzemesi, temel gıda ürünleri market fiyatına satılmaktadır. Market markalı ürünlerin yanı sıra yerel, organik ve ekolojik ürünlerinde satışı sağlanarak üreticilerin emekleri değerlendirilmiştir.

Covid-19 salgını sürecinde alınan sokağa çıkma tedbirleri ile mağduriyet yaşayan insanların mağduriyetlerini en aza indirmek amacıyla uygulama hayat geçirilmiştir. Böylelikle insanlar dışarı çıkmadan kapı önlerine gelen bu hizmetle ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (Çelikyay ve Küçük Bayraktar, 2021: 345-346). Cittaslow Organizasyonu'nun Genel Kurul toplantısında örnek teşkil eden Seyyar Market uygulaması ile 'En İyi Kentsel Yaşam Kalitesi' ödülünü Seferihisar almıştır. Son dönemlerde karmaşadan uzak, sakin ve doğal yaşama dönüş amacıyla büyük ölçekli kentlerden orta ve küçük ölçekli kentlere yöneliş başlamıştır. Pandemi süreci ise bu durumu hızlandırmıştır. Pandemi sürecinde toplumsal sağlığın, kentlerin kendi kendine yetebilmesinin, yerel üretimi gerçekleştirmesinin, ortaya çıkan doğal krizlere karşı direnç gösterebilmesinin, hızlı bir şekilde çözüme kavuşturmasının ve bu bağlamda önlemler alınmasının önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Cittaslow Seferihisar öncelikle kriz masası oluşturmuştur. Pandemi kapsamında kamusal alanlara, yerel pazarlara dezenfektan yerleştirmiş, şehir merkezi sokakları, spor merkezleri ve okulları dezenfekte edilerek temizlenmesi sağlanmıştır. Gıda paketi bağışı ile ihtiyaç sahibi vatandaşlara ulaşılarak yardım edilmiş, evde sağlık hizmeti verilmiştir. Seyyar market uygulaması ve pandemi sürecinde verilen diğer hizmetlerin pandemi süreci ile mücadele kapsamında ortaya konulan politikalarıyla dikkat çekmektedir. Seferihisar'ın başarılı çalışmalarıyla ulusal ve uluslararası alanda ilgi görmüştür. Olağanüstü durumlarda hızlıca hareket edilerek sorunlara çözüm üretebilmede başarılı olduğu, alınan önlemler ve verilen

hizmetlerin toplum sağlığını korumada pozitif etki oluşturduğu sđylenbilir (Hamza elikyay ve Küçük Bayraktar, 2021: 352). Buradan yola çıkararak Seyyar market uygulaması pozitif dışsallık doğurmaktadır.

1.3.2. Mandalina retici Birliği Tesisi

Türkiye’de ki sakin şehirlerde genel olarak tarım ön plana çıkmaktadır. Organik tarım, yöreye uygun sulama sistemleri, doğaya ve canlılara dost üretim faaliyetleriyle toprağın üretkenliği ve verimli mahsullerin alınması sağlanmaya çalışılmaktadır (Olgun, 2016: 45).

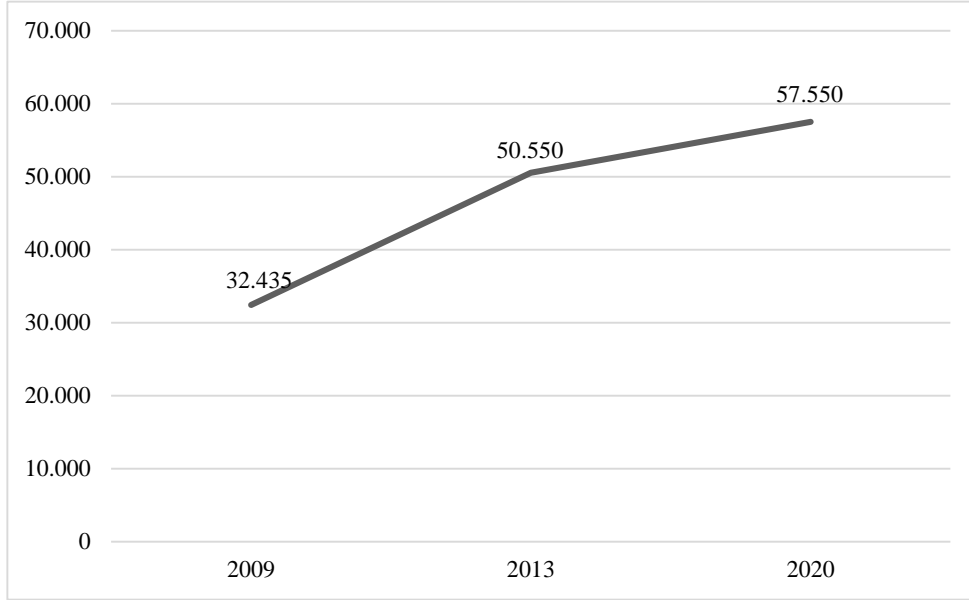
Seferihisar Cittaslow olduktan sonra 2013 yılında satsuma cinsi mandalina için Mandalina reticileri Birliği kurulmuştur. 2013 yılında 113 ye ile kurulan Birlik, 1 yıl içerisinde 80 ton ihracat yaparak buradan 110.000,00 TL kazanç sağlamıştır. Sonraki dönemlerde ise toplam 2600 ton mandalina ihracatı gerçekleştirerek 3.000.000,00 TL kazanç elde etmiştir (Seferihisar Belediyesi, 2022).

Bu kuruluş; üretici ve tüketicici arasındaki aracıları kaldırmak, üreticinin kazanç payını artırmak, büyük işletmelere karşı üreticiyi korumak, ekonomik canlılığı artırmak amaçlamıştır (Güler, 2021: 96). Birlik, ilk kez ihracat yetkisi olarak küresel pazara açılma imkânı da elde etmiştir (Hekimci, 2015: 79). Türk Patent Enstitüsü 2018 yılında satsuma mandalinasını coğrafi işaretle Seferihisar Mandalinası adıyla tescil etmiştir. Belediyenin sakin şehir hareketine katılımı ile basında daha fazla ön plana çıkması ile mandalina üreticileri daha fazla ürün satmaktadır. Kanada York Üniversitesi Makropazarlama Kongresi tarafından Seferihisar Mandalina reticileri Birliği İş Modeli “Sürdürülebilir İş Modelleri” rnek çalışma olarak gösterilmiştir (Hekimci, 2015: 100).

Seferihisar’da ki tarım alanları 2007-2009-2013-2020 yılları incelendiğinde sırasıyla 73.903-72.672-84.351,5-84.866 dekar olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2022). Cittaslow olmadan önceki dönemle Cittaslow olduktan sonraki dönemler kıyaslandığında tarımsal alanların arttığı görülmüştür. Seferihisar geneline bakıldığında 2009-2013-2020 arasındaki dönemde satsuma mandalina veren ağaç sayısında adet bazında sırasıyla 499.000-505.500-575.500 olarak yükseldiği görülmüştür (TÜİK, 2022).

Şekil 4 incelendiğinde 2009-2013-2020 arasındaki dönemde üretilen satsuma mandalinası miktarının ton bazında sırasıyla 32.435-50.550-57.550 olarak yükseldiği görülmektedir.

Şekil 4. *Seferihisar Mandalına Üretim Miktarı (Ton)*

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim Veri Tabanı (2022)

Seferihisar’ da ki mandalina üretiminin Cittaslow unvanı aldıktan sonra daha hızlı artış göstermesi dikkat çekmektedir. Ortaya konulan bu artışın nedeni doğrudan Cittaslow faaliyetleriyle örtüşmesi mümkün olmamakla birlikte belediyenin mandalınanın tanıtımında ve üretici birliklerinin desteklenmesinde aktif bir rol oynadığı çıkarımı yapılabilir.

Bunun yanı sıra mandalınanın kendisinin satılmasının yanında katma değeri yüksek ürünler üretilerek yerel ekonomiye destek oluşturulmaktadır. Mandalina sirkesi, mandalina reçeli, mandalina lokumu ve mandalina pestili gibi ürünler üretilerek hem yerel pazarda hem de Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi’ne ait www.seferipazar.com sitesinde satış yapılmaktadır (Güler, 2021: 96). Jeotermal enerji kullanılarak kurutulan mandalina ihraç ürünü haline gelmiştir. Bu işlem kirliliğe neden olmadan ve ekonomiye yük olmadan yenilenebilir enerji ile sağlanması dikkat çeken bir başarı oluşturmaktadır. Deneme üretimlerin akabinde 2016 yılında kurutulmuş mandalina ihracatı günde 350 tona çıkarılmıştır (Olgun ve Tunçer 2017: 59). Kurulan tesislerde çalışmaya başlayan insanlar iş imkânı elde etmiştir. Yenilenebilir enerji kullanımı ile çevreye verilen zararın en az düzeyde tutulması, yerel ürünlerin korunması, üreticiye verilen destek, mandalınanın satışı

sırasında aracılardan kaynaklanan fiyat artışı ortadan kaldırılarak doğrudan tüketiciye sunulması ile pozitif dışsallık ortaya çıkmaktadır.

1.3.3. Organik Tarım

Tarımsal üretimi sürekli artırmak için kimyasal gübreler, hormonlar, tarımsal ilaçlamalar ve yoğun sulama sistemleri tarım faaliyetlerinde yaygınlaşmıştır. Bu durum yeraltı ve yer üstü su kaynaklarının kirlenmesi, çevresel tahribat, hayvan varlığının yok olması, yiyecek ve içecekler üzerindeki kimyasal ilaç kalıntıları insan sağlığını tehdit etmesine neden olmuştur. Bu kaygılar sonucu organik (doğal) tarıma yönelim başlamıştır. Organik tarım, yanlış uygulamalarla birlikte gelen ekolojik dengeyi tekrar oluşturabilmesi, çevre ile barışık bir üretim sistemi oluşturması, üründe sadece miktar bazlı değil aynı zamanda ürünün kalitesini de iyileştirmesi, toprağın ve suyun kirlenmesini önlemesi ve birçok faydası bakımından tercih edilen bir üretim yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Yürüdü, Kara ve Arıbaş, 2010: 403).

Organik tarım, Cittaslow kriterleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Organik tarım uygulaması ile Slow Food kriteri olan iyi, temiz, adil kavramına da desteklenmektedir. 2008 yılında çalışmalara başlanılan projede başlangıçta 4 organik tarım tesisi mevcutken 2015 yılına gelindiğinde 250 aile organik tarım, 140 aile de iyi tarım uygulamasıyla üretim gerçekleştirmektedir (Olgun ve Tunçer, 2017: 55). Seferihisar ve Urla organik tarım uygulaması ile pilot bölge seçilerek, 25 çiftçiye Eurogap⁴ sertifikası verilmiştir. Eurogap sertifikasıyla kayıt altına alınan ürünler yine Eurogap standartlarına uygun olarak analiz edilir ve kimyasal kalıntı olmadığına ilişkin rapor alınması da gerekli olmaktadır. Böylece bu sertifikayla üretim gerçekleştirilen ürünlerin ihracı kolaylaşmaktadır (Özkan,2011: 53). Konu ile ilgili Akman, Akman ve Karakuş (2018)' yapmış olduğu anket çalışmasına göre sakin şehir ile birlikte '*organik tarımın geliştirilmesi için gerekli çabaların artırıldığı*' sonucu anlaşılmaktadır. Organik tarım faaliyetleri, kimyasal ilaçların, hormonların terkedilerek negatif etkilerin önlenmesinin yanı sıra temiz gıdanın insan sağlığına olumlu etkisi, çevre kirliliğini önleyici sistemin kullanılarak üretimin gerçekleştirilmesi, sürdürülebilir bir üretimi desteklemesi ve teşvik etmesi ile pozitif dışsallık doğurmaktadır.

⁴ Tarım ürünlerini sertifikalandıran ve asgari standartların belirlendiği protokol, (<http://www.eurogap.com.tr>).

1.3.4. Türkiye İtalya Ortaklığı Sürdürülebilir Balıkçılık Projesi

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen proje İtalya ve Türkiye işbirliği ile 2012 yılında tamamlanmıştır. 200.000 Euro bütçeli bu projenin amacı, küçük ölçekli balıkçılara eğitim vermek, yerel üretimi desteklemek, İtalya-Türkiye arası balıkçılık tekniklerini paylaşmak, balıkçılık faaliyetlerini Avrupa Birliği standartlarına yükseltmek, üretim ve pazarlama kapasitelerinin artırmak, mezat alanlarının iyileştirmek olarak sıralanabilir (Seferihisar Belediyesi, 2022).

Sürdürülebilir balıkçılık projesiyle balıkçılara eğitim verilmiş, çalışma sahaları iyileştirilmiş, gerekli ekipmanlar sağlanarak hijyen standartları artırılmıştır (Çerçi, 2013: 109-110). Iskartaya ayrılan balıkların da değerlendirilmesi ve sağlıklı gıdanın üretimini yeniden canlandırılması için yol haritası hazırlanmıştır. Ortak yürütülen faaliyet ile dış dünyaya tanıtım sağlarken kıyı kesimde olan Cittaslow kentleri için örnek teşkil etmektedir. Proje ile Türkiye İtalya arasında dinamik bir dostluk bağlantısı da tesis edilmiş olmaktadır. Bu doğrultuda ortaya konulan projenin pozitif dışsallık doğurduğu görülmektedir.

1.3.5. Anıt Zeytin Ağaçları Projesi

Seferihisar'ın önemli bir geçim kaynağı ise zeytin ve zeytinyağıdır. Zeytinin korunması adına Seferihisar'da ki 1000 yıllık anıt zeytin ağaçları tespit edilerek envanteri çıkarılmıştır (Tural, 2018: 28). Anıt Zeytin Ağaçları Projesi kapsamında gerçekleştirilen asırlık zeytin ağaçları Bilge Ağaç markalı zeytinyağı üretimi ile gerçekleştirilmiştir. Buradan toplanarak taşbaskı geleneksel yöntemiyle sıkılan zeytinlerden elde edilen zeytinyağı elde edilmiştir. Elde edilen zeytinyağları aynı zamanda 'Seferipazar' internet sitesinde de satışa sunulmaktadır (Akman, Akman, ve Karakuş, 2018: 72). Seferihisar Belediyesi tarafından düzenlenen müzayede de zeytinyağları satılmaktadır. Müzayede de yarım litre zeytinyağı 30.000 Türk Lirası karşılığında satılmıştır (Seferihisar Belediyesi, 2022). Müzayededen elde edilen gelirler ilçede öğrenim görmekte olan öğrencilere burs olarak verilmektedir. Yerel üretimi koruma ve destekleme adına yapılan bir başka çalışma ise; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 'Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı' çerçevesinde Zeytinyağı Üretici Birlikleri ve Zeytinyağı Dolum-Paketleme Tesisleri kurulması ile gerçekleşmiştir (Akman, Akman ve Karakuş, 2018: 72).

Tarımsal üretimde teşvik edici çalışmalarla yerel ve sürdürülebilir kalkınma alanında önemli adımlar atılmaktadır. Tüketime sunulan zeytinyağı ile tüketiciler sağlıklı gıdaya aracısız olarak erişmektedir. Bilge Ağaç markası ile tanıtımı yapılan zeytinyağı basında ön plana çıkmaktadır. Zeytinden elde edilen zeytinyağı ile katma değeri yüksek ürün elde edilmiştir. Zeytinyağı müzayedesinden elde edilen gelir ilçede yaşayan öğrencilere burs olarak verilmektedir. Öğrenciler üzerinde sosyal dayanışma, doğru davranışların kazanımı, çevreye karşı sorumluluk gelişimini sağlaması açısından ileriye dönük bir temel atılmaktadır. Kurulan tesisler istihdamı artırıcı etki meydana getirmektedir. Seferihisar temel tarım ürünü olan zeytini verimli bir şekilde kullanmaktadır. Potansiyel kaynakların değerlendirilmesi ile ilçede ekonomik canlılığın ve kırsal turizm hareketliliğinin artırılması hedeflenerek yerel ekonomik kalkınmaya önemli bir destek oluşturulmuştur. Ortaya koyduğu etkiler incelendiğinde anıt zeytin ağaçları projesinin pozitif dışsallık doğurduğu gözlenmektedir.

1.3.6. Kadın Emeği Evleri

Günümüze gelindiğinde kadınlarında ekonomik hayattaki yeri, istihdamı ve eğitimleri önemli bir husus oluşturmaktadır. Kadınların ekonomik hayattaki payının artırmak adına Kadın Emeği Evleri 2010 yılında faaliyete başlamış ve Seferihisar kadınları üretken bir noktaya gelmiştir. Çeşitli eğitimler veren proje ile kadınlar meslek edindirme, iş imkânlarının artırma çalışmaları ile faaliyete geçirilen projedir (Özcan, 2019: 32). Ayrıca Seferihisar kadınları S.S. Hıdırlık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ni hayat geçirip kurulan kooperatifte bir e-ticaret sayfası www.seferipazar.com oluşturmuşlardır. Böylece Seferi Pazar'da kadınlarımız ürettikleri pek çok ürünü bu sayfa üzerinden satarak hizmet vermektedir (Acar, 2016: 41). Burada bal, peynir, mandalina, mandalınadan yapılan çok çeşitli ürünler, zeytinyağı, tarhana, oyuncak, file torba, el emeği ürünler satılmaktadır. Ayrıca üretilen ürünler üretici pazarlarında da satılmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde kadınlar cinsiyet eşitsizliğine, ayrımcılığına maruz kalmışlardır. Günümüzde de hala kadınlarımız eğitimini tamamlayabilecek ya da ekonomiye katılabilecek imkân ya da fırsat bulamamaktadır. Hal böyle iken kadınlar kendilerine olan güven duygularını daha da yitirmektedir. Oysa kadınlar toplum içerisinde anahtar bir role sahiptir. Kadınların topluma katılımı ve eğitimi sadece kendileri üzerinde kalmamakta, yetiştirdiği bireyleri de etkilemektedir. İş

gücüne katılım açısından önemli bir faktör de eğitimidir. Kadınların ekonomik potansiyelinin artmasıyla birlikte toplum içerisine doğrudan yansıyan pozitif bir etki görüleceği bilinmektedir. İşte bu noktada Cittaslow Seferihisar'ın kadınlara yönelik faaliyetlerinde somut adımlar attığı gözlemlenmektedir. Alınan eğitimlerle meslek edinme fırsatı yakalanmaktadır. Kurulan kooperatif ile kadınlar ekonomik bağımsızlığını kazanarak toplumsal hayatın bir parçası olarak etkileşim düzeyini artırmaktadır. Bu yönüyle sosyal hayatta pozitif dışsallık gözlemlenmektedir.

1.3.7. Köy Pazarları

Üretime birçok kez vurgu yapan Seferihisar'da bir ekonomi politikası ve yerel üreticiyi destekleme kriterini yerine getirme amacı ile 2009 yılında Köy Pazarları kurulmuştur (Seferihisar Belediyesi, 2022). Hem atıl durumdaki eski belediye binasını değerlendirmek hem de köylerimizdeki vatandaşların kendi yapmış olduğu ürünleri satabilmesine destek vermek amacıyla eski belediye binası köylülere ücretsiz olarak tahsis edilmiştir (Olgun ve Tunçer, 2017: 56). Köy pazarları Seferihisar merkezinde ve Sığacık'ta kurulmuştur.

Cittaslow hareketinin temel amacı giderek azalmakta olan ve yok olmaya yüz tutan yerel ürünlerin teşvik edilmesidir. Bu bağlamda köy pazarlarında sadece Seferihisar da üretilen yerel ve doğal ürünler satılmaktadır. Yeni bir bina yapılmadan eski belediye binasının değerlendirilmesi ile ek maliyet önlenmiştir. Köy Pazarında naylon poşetler kullanılmamaktadır. Böylece naylon torbaların doğaya vereceği zararın önüne geçilmektedir (Özcan, 2019: 32). Bu negatif etkinin önlenmesi ve yerel üretimin teşvik edilmesi pozitif dışsallık etkisi ortaya çıkarmaktadır.

1.3.8. Tohum Şenlikleri, Can Yücel Tohum Merkezi ve Okul Tarlaları

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ile yalnızca T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından belirlenen ve kayıt altına alınan tohumların üretimine izin verilmiştir. Seferihisar'da Tohum Takas Şenlikleri düzenlenmektedir. Yerel tohumlar takas edilerek toplanmaktadır. Toplanan tohumlar Can Yücel Tohum Merkezinde muhafaza edilerek, çoğaltılmaktadır. Çoğaltılan fideler ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Okul bahçeleri için yine bu tohumlar kullanılmıştır (Seferihisar Belediyesi, 2022). Öğrenciler okul bahçelerinde verilen tohumlarla sebze bahçeleri oluşturmuştur. Bu sayede öğrenciler gıdanın üretim aşamasına da katılım sağlamış

olmaktadır. Yetiştirilen ürünler Seferihisar Köy Pazarında satılabilmektedir (Güleç, 2021: 231).

Tohum şenliklerinde kaybolmakta olan karakılçık buğdayı tohumu takas şenlikleri esnasında bulunmuş ve çoğaltılmıştır. Karakılçık buğdayından ata ekmeği üretilmekte ve belediye tarafından işletilen bakkallarda ve www.seferipazar.com internet sitesinden satışa sunulmaktadır (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2022). Son yıllarda sağlıklı gıda üretimi, beslenmenin, temiz ve yerel gıdanın önemini artırmıştır. Hal böyle iken sağlıklı bir tahıl olan karakılçıktan üretilen ekmeklerinde tüketimi artmaktadır (Akman, Akman ve Karakuş, 2018:70).

Tohum merkezinden ücretsiz alınan fidelerin üreticilere ek maliyet yüklemeyeceği düşünülmektedir. Şenlikler ve tohum merkezi, genetiği değiştirilmiş gıdaya karşı çıkılması, yerel boyutta tohum dolaşımının sağlanması ve yerel tohumun sürdürülebilirliğinin sağlanması, gıdada bağımlılığın azaltılması, tohum ve fide ihtiyacının karşılanması, yerli tohumların gıda sanayisi karşısındaki değerinin korunması gibi pek çok fayda sağlamaktadır. Şenliklere katılan insanlarda yerli tohuma sahip çıkmanın farkındalığı olduğu söylenebilir. Okul tarlaları ile öğrenciler yaşam deneyimi elde etmekte, üretimin bir parçası olmaktadır. Okul tarlalarında yetiştirilen ürünleri satarak harçlık elde etmektedir (Güleç, 2021: 231). Bu etkileşimler doğrultusunda tohum şenlikleri, tohum merkezi ve okul tarlaları uygulamaları pozitif dışsallık doğurmaktadır.

1.4. MİSAFİRPERVERLİK, FARKINDALIK VE EĞİTİM İÇİN PLANLAR

Bu politika, sakin şehir markasının desteklenmesi ve internet sayfasında sakin şehir logosunun kullanılması çalışmaları kapsamaktadır.

- Cittaslow (sakin şehir) markası

Şehirlerin markalaşması, şehrin itibarına ve imajına artı bir değer kazandırırken, o şehrin yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Şehrin sahip olduğu değerlerin ve belediyenin çeşitli alanlardaki faaliyetlerinin ön plana çıkarılması şehrin benzer nitelikli şehirlerden bir adım öne çıkmasına katkı sağlamaktadır. Burada vurgulanması gereken nokta belediyenin gerçekleştirdiği hizmetlerin Cittaslow markası ve etkili bir PR⁵ çalışması ile ortaya konulmasıdır.

⁵ PR (public relations), bir kişi veya kurumun iletişim kanalları aracılığıyla bilinirliğini artırma ve itibarını destekleme stratejileri oluşturulmasıdır.

Bölgenin ilgi çekici özelliklerinin çeşitli medya araçlarıyla duyurması gerekmektedir. Bu noktada Seferihisar Belediyesi faaliyetlerinin sosyal medya kanallarında yer verildiği görülmektedir (Kuşay ve Kotan Türkden, 2021: 125).

Cittaslow unvanı alan Seferihisar'da markalaşma başlamıştır. Bu markalaşma yerel kimliğin canlanması, özgünlük imajı ve o bölgeye ait ürünlerin önem kazanması Seferihisar'ın diğer şehirlerden bir adım öne çıkmasına destek olmuştur. Düzenlenen sosyal etkinliklerin, konser ve gösterilerin artması, yeni tesislerin, iş yerlerinin açılarak iş imkânlarının artması yerelde yaşam kalitesini artırmaya yardımcı olmaktadır (Kuşay ve Kotan Türkden, 2021: 111). Cittaslow logosunun ve Cittaslow' a yönelik içeriklerin Seferihisar belediyesi internet sayfasında paylaşılması ve gelecek projelerin duyurulması başarılı bir iletişim ağı oluşturulduğunu göstermektedir. Bu anlamda bakıldığında Cittaslow unvanının Seferihisar gelişimine pozitif etkisi gözlenmektedir. Sakin şehir markası bu yönüyle pozitif dışsallık oluşturmaktadır.

1.5. SOSYAL UYUM

Sosyal uyum politikaları, farklı kökenlere sahip insanların politikaya katılımının desteklenmesi ve entegrasyonu çalışmaları kapsamaktadır.

- Ortak akıl platformu

Vatandaşların isteklerini ve tekliflerini belediye meclisinde değerlendirilmek üzere 2017 yılında ortak akıl platformu aracılığıyla <http://soap.seferihisar.bel.tr/> sistemi üzerinden yapmaktadır. İlgili konudaki fikir ve teklif beyanı 100 kişiyi aştığı durumda meclis gündemine gelmektedir (Seferihisar Belediyesi, 2022).

Şeffaf belediyecilik anlayışını destekler nitelikte olan bu uygulama ile vatandaşlar sesini belediye yöneticilerine duyurabilmektedir. Bu uygulamanın vatandaşın isteklerinin önemsiz olmadığı hissetmesini sağlama, karar alma sürecinde aktif bir rol oynadığının bilincini artırma, istek ve şikâyetlerin çözümünde hızlı katılım sağlama, vatandaş ve yöneticiler arası işbirliğini pekiştirdiği söylenebilir (Hamza Çelikyay ve Küçük Bayraktar, 2021: 343-353). Henüz yeni bir adım olan uygulamanın etkileri incelendiğinde pozitif dışsallık oluşturacağı söylemek mümkündür.

1.6. ORTAKLIKLAR

Ortaklıklar politikaları, Slowfood hareketinin, doğal ve organik yiyeceklerin desteklenmesi çalışmaları kapsamaktadır.

- Sefertası lokantası

Yerel yemek kültürünün yaşatmak adına Seferihisar’da sefertası lokantası açılmıştır. Burada yöresel yemekler iyi, temiz, adil anlayışıyla çok uygun fiyatla halka ve turistlere sunulmaktadır. 2010 yılında açılan Sefertası lokantası da yine Köy pazarı yanında olan eski zabıta binasıdır. Seferihisar Mantısı, Ekmek Dolması, Lok Lok, Samsades, Oklavadan Sıyırma gibi yöresel yemekler mevcuttur (Seferihisar Belediyesi, 2022).

Yerel/yöresel yemekler bulunduğu bölgenin kültürünü yansıtması bakımından oldukça önemlidir. Yerel yemeklerdeki ana malzeme, bu malzemenin nasıl sağlandığı, yemeğin pişirilmesi ve servisi gibi unsurlar turistleri seyahat ettikleri yerin kültürü hakkında fikir sahibi yapmaktadır. Yöresel mutfak⁶, kültür beraberinde turizm hareketliliğini de getirmektedir. Akdeniz Mutfağı denildiğinde o bölgedeki kültüre ait yeme ve içme alışkanlıklarının akla gelmesi örnek olarak verilebilir. Yöresel yiyecekler turizmde kültürel cazibe ögesi oluşturmaktadır. Yerel yiyecek ve içeceklerin işletmelerin menülerinde bulunması, yerel ekonomiye ve sosyo-kültürel çevreye katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (Çam ve Çılgınoğlu, 2021:182-188). Böylelikle yerel değerlerin kaybolmasının önüne geçilerek yöresel mutfağın tanıtımı en etkili şekilde yapılmış olmaktadır. Sefertası Lokantası’nın oluşturduğu etki incelendiğinde pozitif dışsallık doğurduğu görülmektedir.

2. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR FAALİYETLERİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’nin ilk sakin şehir olma özelliğiyle dikkatleri üzerine çeken Seferihisar hızlı bir kalkınma örneği göstermiştir. Faaliyetler genel hatlarıyla incelendiğinde sakin şehir Seferihisar’ın güçlü ve zayıf yönlerinin belirlendiği görülmektedir. Belirlenen güçlü yönlerinin etkili şekilde kullanıldığı zayıf yönleri için çalışmaların sürdürüldüğü gözlemlenmektedir.

⁶ Yöreye özgü ürünlerin yerel geleneklerle pişirildiği ya da sunulduğu yiyecek ve içeceklerin tamamı.

Yerel üretime destek verilmesi, deniz kıyısında olmanın turizm avantajını değerlendirmesi ve toplumun her kesimine yönelik gerçekleştirilen projelerle yerel kalkınmanın desteklendiği gözlenmektedir.

Değer ve kimlik kaybına karşı, yerel sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edici uygulamalarıyla Seferihisar, Cittaslow üyeliği sonrası önemli faaliyetler geliştirmiştir. Örneğin, Seyyar market uygulaması ile ödül alarak ve dünya bülteninde duyulan bir şehir olmuştur.

Genç (2021)' den alınan bilgilere göre, Seferihisar'da 2009 yılında 14.284, 2014 yılında 22.120, 2018 yılında 35.375 ve 2021 yılına gelindiğinde 44.053 ile konut sayısı ile artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Yine 2009 yılında 1.419, 2014 yılında 2.430, 2018 yılında 3.507 ve 2021 yılına gelindiğinde 4.578 işyeri sayısı ile artış eğiliminde olduğu görülmektedir. İlçedeki otel sayıları incelenecek olursa, 2009 yılında 15, 2014 yılında 46, 2018 yılında 122 ve 2021 yılında 163 otel ile hızlı bir artış görülmektedir. Sakin Şehir hareketi ile mesken ve işyeri sayılarını doğrudan ilişkilendirmek mümkün olmamakla beraber artan nüfus artışı ile ilişkilendirilebilir. Yine otel binası sayısı yıllar içinde istikrarlı bir artış göstermiştir. Bu durum turizm talebinde artış yaşanmasının sonucu olarak açıklanabilir.

Turizm bölgesinde olmasının avantajını kullanarak bir cazibe merkezi oluşturmuştur. Bölgeye yapılan 510 yat kapasiteli Seferihisar'ın turizm cazibesini artıran önemli bir gösterge olarak yorumlanabilir. Doğal limanda düzenlenecek olan sosyal aktivitelerin ve organizasyonların ilçenin tanınırlığını ve turizm gelirlerini artıracığından yerel ekonomik kalkınmaya olumlu etki yapacağı düşünülmektedir. İlçede geçim kaynağı noktasında ağırlığı tarımsal ürünler olan mandalina ve zeytinin katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülerek satılması, kooperatifler kurulması ve ihracat kapasitesinin artırılması iş kollarının çeşitlendirilmesi ilçenin kalkınma sürecine pozitif katkı sağlamaktadır. *Tablo4'*de ki maddeleri incelenmesiyle tarım, turizm, esnaf ve sanatkârlara dair çalışmaların diğer politikalara göre daha yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu bağlamda tarım ve turizm yönü ile önde olan Seferihisar için yapılan sakın şehir faaliyetleri yerinde faaliyetler olarak değerlendirilmektedir. Çevreye karşı duyarlı fotovoltaiik güç santrali uygulamasıyla diğer belediyelere örnek oluşturmuştur. Uygulamadan

sadece belediye binasının faydalanması, diğer kamu binalarının faydalanamaması oluşturulan pozitif etkiyi zayıflatmaktadır.

Seferihisar Belediyesi 2015'ten itibaren sosyal medya hesaplarını (instagram, facebook) aktif olarak kullanmaktadır. Yapılan faaliyetlerin kamuya duyurulması için günümüz medya araçlarının aktif şekilde kullanıldığı görülmektedir. Belediye'nin resmi hesabında Cittaslow logosuna yer vermektedir. Buradan hareketle katılımı en üst düzeye çıkarmak için çalışmaların dijital platformda paylaşımının yapılarak iletişim stratejilerini aktif olarak kullandığı görülmüştür (Kuşay ve Kotan Türkten, 2021).

3. CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) SEFERİHİSAR'A YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

Cittaslow hareketi ile markalaşma süreci başlayan Seferihisar' da nüfus hareketliliği incelendiğinde zaman içinde artış eğiliminde olduğunu görülmektedir. Yıllar içerisinde bitirilen ve devam etmekte olan projelerle basında daha görünür olması ve uluslararası başarısıyla dikkat çeken Seferihisar'a, nüfus artışı bazı olumsuzluklarda getirmiştir. Önemli bir Cittaslow kriteri olan nüfusun Seferihisar'da kritik noktalara geldiği gözlemlenmiştir. Tablo 5 incelendiğinde Seferihisar 2021 yılı itibariyle sakin şehir nüfus sınırlamasını geçmiş bulunduğu tespit edilmektedir.

Tablo 5. Yıllara Göre Seferihisar Nüfus Değişimi

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam Nüfus
2021	26.237	26.270	52.507
2019	22.126	22.400	44.526
2017	19.599	21.186	40.785
2015	17.721	18.614	26.335
2013	15.943	17.645	33.588
2011	14.595	16.295	30.890
2009	13.577	15.026	28.603
2008	13.138	13.807	26.945
2007	12.197	13.633	25.830

Kaynak: TÜİK, 2022

Nüfus artışını Sakin şehir hareketiyle doğrudan ilişkilendirmek mümkün olmamakla birlikte nüfus yoğunluğunun özellikle 2009 yılındaki Sakin Şehir üyeliğinden itibaren gösterdiği artış dikkat çekmektedir.

Artan nüfusun konut ihtiyacını karşılamak için hızlı bir yapılaşma başlamıştır. Daha popüler hale gelen Seferihisar'da ikincil konut alımı ve turistik tesis yapılaşması artmaktadır. Seferihisar silüetini bozacak şekilde çarpık yapılaşma ile karşı karşıya kalmaktadır. Konut alanlarının dağınık şekilde yapılaşması başta ulaşım olmak üzere mimarı açıdan kısıtlılık göstermektedir (Baykan, 2014). Yeni yapılar civardaki arsa fiyatlarının artışına ve rant yarışına neden olabileceği söylenebilir. Kalabalıklaşma maliyetlerinde ki artışla beraber belediyenin sunduğu hizmetlerde aksamalar meydana gelebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca çevresel bozulma, çöp toplama ve bertaraf etme maliyetlerini artırması, gibi olumsuzlukları beraberinde getirmektedir (Coşar, 2014: 232). Bu durum Sakin şehir unvanı için tehlike oluşturmaktadır. Nüfus artışının gelir dağılımında bozulma ve işsizlik meydana getireceği bilinmektedir. İşsizliğin insanlar üzerinde baskı oluşturmaları ile stres düzeyinde artma, suç oranlarında ve boşanmalarda artış meydana geleceği yeni bir olumsuzluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Toparlanacak olursa belirli bir noktadan sonra nüfus artışının negatif dışsallığa neden olacağı söylenebilir.

Cittaslow felsefesi ile bağdaşmayan nüfus artış etkeninin çevreden gelen göçle yerel halkın kimliğini bozacak kültür çatışmalarına sebep olabileceği düşünülmektedir. Günübürlükçi ziyaretçilerin, yerli ve yabancı turistlerin artmasıyla yerel işletmelerin daha fazla kar elde etmek için elindeki ürünleri daha yüksek fiyattan satmak isteyebilir (Ak ve Bıçkıcı, 2016: 619). Bu durumun oluşturacağı etki, ilçenin imajını zedeleyeceğinden negatif dışsallık oluşacağı söylenebilir.

Yerel ve doğaya uygun ev pansiyonculuğu popüler hale gelen Seferihisar'da günübürlükçi ziyaretçiler içerisinde çevre ilçelerden gelenler, sadece hafta sonu tatili için gelenler, çadır ya da karavanlı ziyaretçiler bulunmaktadır. Kitlesele turizmin (kalabalık gruplar halinde) pek tercih edilmediği Seferihisar'da günübürlükçi ya da hafta sonu içi gelen ziyaretçilerde anlamlı bir hareketlilik bulunmaktadır (Coşar, 2013: 94). Ev pansiyonculuğu eğitimleriyle misafirperverlik hususunda çaba gösterilmektedir (Olgun, 2016: 57). Ev pansiyonculuğunun ilave bir binaya ihtiyacı kısıtlanması, çevreyi tahribatı engellemesi, doğal, tarihi ve mimarı yapıya saygı duyması açısından pozitif dışsallık örneği görülmektedir. Seferihisar turizm altyapısına bakıldığında turistlerin geceleme sayısı ya da günübürlükçi olup

olmaması önem teşkil etmektedir. Tablo 6 ve 7’de yerli ve yabancı turist sayıları, geceleme süreleri bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 6. Seferihisar Konaklamalı Turist Sayısı Bakanlık Belgeli Konaklama Tesisleri

Yıl	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2004	7.828	18.676	26.504	60.053	56.701	116.754	7,67	3,00	4,41	22,75	21,48	44,24
2006	4.955	21.003	25.958	27.776	52.886	80.662	5,61	2,50	3,11	12,43	23,66	36,09
2009	16.985	23.950	40.935	51.315	49.185	100.500	3,02	2,10	2,46	22,41	21,48	43,89
2012	18.921	1.653	20.574	111.992	5.985	117.977	5,92	3,60	5,73	62,82	3,36	66,18
2015	68.344	47.687	116.031	358.384	102.930	461.314	5,24	2,20	3,98	49,15	14,12	63,27
2017	30.887	42.050	72.937	115.579	113.355	228.934	3,74	2,70	3,14	26,65	26,14	52,79
2019	44.379	50.431	94.810	96.907	102.773	199.680	2,18	2,04	2,11	18,24	19,34	37,57

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022

Tablo 7. Seferihisar Konaklamalı Turist Sayısı - Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri

Yıl	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2004	773	3.306	4.079	5.288	13.700	18.988	6,80	4,10	4,70	5,66	14,67	20,33
2006	373	4.623	4.996	3.971	8.677	12.648	10,65	1,88	2,53	4,49	9,82	14,31
2009	3.307	19.162	22.469	8.318	22.198	30.516	2,52	1,16	1,36	2,76	7,36	10,12
2012	5.202	44.462	49.664	16.916	59.489	76.405	3,25	1,34	1,54	4,18	14,71	18,90
2015	8.375	28.587	36.962	19.405	65.597	85.002	2,32	2,29	2,30	4,48	15,13	19,61
2017	4.293	12.428	16.721	36.488	37.996	74.484	8,50	3,06	4,45	15,96	16,62	32,58
2019	8.958	22.545	31.503	25.435	65.742	91.177	2,84	2,92	2,89	9,58	24,77	34,35

Kaynak: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2022

Konaklamalı turist sayısı incelendiğinde 2004-2019 verilerine bakıldığında istikrarlı bir artıştan söz etmek pek mümkün değildir. Konu ile ilgili diğer (Coşar, 2013; Çıtak, 2016) çalışmalara bakıldığında Seferihisar'da turizm hareketliliğinin daha çok günübirlik ziyaretçi artışından yaşandığı görülmektedir. Ancak Seferihisar'da büyük ölçekli otel inşaatının artması Sakin Şehir felsefesiyle çelişkili görülmektedir. Yerli-yabancı günübirlikçi ziyaretçilerden kaynaklanan trafiği artırmakta ve artan trafik araçlardan salınan egzoz gazlarının hava kirliliği seviyesini yükseltmektedir. Ortamdaki fazla gürültü sebebiyle insanların stres seviyesi artmaktadır. Bu sorunların şiddeti arttıkça insan psikolojisinin bozulmasına neden olarak suç eğilimini artırmaktadır (Karasu, 2008: 258). Özellikle günübirlikçi ziyaretçiler araçlarını sahil kenarına en yakın olan bölgeye bırakmak istediklerinden oluşturdukları yoğun trafik bölgeyi olumsuz etkilemektedir (Çıtak, 2016: 2702). Kıyı kesimdeki turist artışı atık oluşumunu da artırmaktadır. Turizm hareketliliği bu yönleriyle dezavantaj oluşturabilmektedir.

Sığacık peyzaj projesiyle civardaki otellerin değerini artırması sonucu fazla ücret tarifeleri uygulamaları bölgeye yeni gelen turistler üzerinde negatif dışsallık oluşturacaktır. İlçedeki ev ve otellerin değerinin artması emlak ve işletme sahiplerini rant yarışına girmesine neden olabilir. Bu yönüyle Cittaslow felsefesinden uzak bir rant yarışının negatif dışsallık oluşturabileceği düşünülmektedir.

Kültürel mirasımız olan Teos antik kenti kalıntılarını korumak ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak insanlığın ortak sorumluluğudur. Restore edilen Teos Antik Kenti içinde ki bilgilendirme panoların her yaştan ziyaretçinin anlayabileceği şekilde açık ve anlaşılır bir dille yazılması, gelecek nesillere arkeolojik miras farkındalığının aşılması önem arz etmektedir. Ancak açık alanda bulunan bilgi panolarındaki yazılar hava koşullarının etkisiyle olarak okunamaz hale gelmiştir. Panolar hava koşullarına dayanıklı malzemelerden üretilmeli ve yazı boyutu her yaştan insanın anlayabileceği büyüklükte seçilmelidir. Bunun yanı sıra broşür ve gezi rehberleri düzenlenerek arazinin tanıtımı yapılmalıdır. Seferihisar'a özgü afet riski karşısında tarihi mirasın korunması için önlemler alınması gerekmektedir (Albayrak, 2018: 143).

Mandalina üretimi destekleme, son zamanlarda mandalina bahçelerinin popülerlik kazanmasının yanında verim düşüş göstermiş maliyetler artmıştır. Tarım alanlarının imara açılması, mandalina veriminin son zamanlar düşüş göstermesi, Türk lirasının değer kaybetmesi ve enflasyon ile popülerlik kazanan mandalina bahçelerini tehdit eder duruma gelmiştir. Bu durumlar göz önüne alındığında üretimden çok bahçeleri satım kararı alabilecek olan üreticiler için üretim isteksizliğine neden olmaktadır (Güler, 2021: 97-98). Üretimden vazgeçen üreticileri ele aldığımızda karlılıkların düşmesi ve yoğun ve yorucu işgücüne dayalı olan tarımsal faaliyetlerin terk edilmesi negatif dışsallığı doğurmaktadır.

Cittaslow şehirleri, birliğe üye olabilmek için nüfus kriterine bağlı olarak üyelik aidatı ödemektedirler. Hali hazırda sosyal belediyeciliğin konusu olan Cittaslow faaliyetlerine de aidat ödemesi noktasında eleştiri kaynağı olarak görülebilir.

Seferihisar'da en önemli sorun ulaşım sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlçede ulaşım yaklaşık %55 oranında özel araçlarla, %19 oranında toplu taşıma araçlarıyla gerçekleştirilmektedir (Baykan, 2014: 74). Bu durum enerji verimliliği ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Özel araçların varlığı trafik sıkışıklıklarına ve trafikte geçen zamanı artırmaktadır. İlçe imar planında yeşil alanlar olarak görülen bölgeler otopark olarak kullanılmaktadır. Özellikle yaz aylarında artan nüfusa sahip olan ilçe için çözülmesi gereken bir sorunu teşkil etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dışsallık kavramı literatürde ilk kez Knut Wicksel tarafından bahsedilmiş daha sonra Alfred Marshall ve Arthur Pigou' nun yapmış olduğu eklemeler ile bugünkü halini almıştır. En yalın haliyle dışsallık, iktisadi aktörlerin üretim ya da tüketim faaliyetlerinin başka bir üretim ya da tüketim faaliyetini fiyat mekanizmasından ayrı olarak pozitif ve/veya negatif etkilemesi olarak tanımlanmaktadır. Günümüz şartlarında alışılmış dışsallık örneklerinin dışında farklı etkilerde dışsallıklar görülmektedir. Küreselleşmenin artmasıyla gittikçe küçülen dünya ülkelerinin birbirine olan yakınlığı ve entegrasyonu artmıştır. Bu durumda dışsallık kavramı daha geniş bir ölçüğe yayılmıştır. Özellikle negatif dışsallığın varlığı durumunda piyasa doğru çalışmaz ve bu negatif dışsal etkilerin topluma ya da küresel bir boyutta pek çok kişiye yayılımı bakımından müdahale edilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Pozitif dışsallık durumunda üretim düzeyi optimum düzeyin altında gerçekleşmektedir. Pozitif dışsal etkilerin bireye sağladığı faydanın yanında topluma sağladığı fayda ile üretim düzeyini artırmaya yönelik politikalarda genellikle teşvik ve sübvansiyon uygulamaları olarak kendini göstermektedir. Sağlık hizmetleri en tipik pozitif dışsallık örneğini oluşturmaktadır.

Küreselleşmenin etkisi gittikçe artan bir hızla dünyayı kuşatmaktadır. Dünyanın farklı yerlerindeki toplumların farklılıkları törpülenerek gittikçe birbirine benzeyen ve tek tipleşen küresel bir kültür ortaya çıkmaya başlamıştır. İnternet ve sosyal medya araçları küreselleşmenin hızına yeni bir boyut kazandırmıştır. İnsanların yeme, giyinme, eğlenme, konuşma ve davranış biçimleri hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Gün geçtikçe artan hızlı tüketim anlayışı insanların bu tüketim olgusu içerisinde daha fazla rol alması güdüsünü artırmaktadır. Bu haliyle küreselleşme, yerel değerlerin, toplulukların kendine has özelliklerinin, doğal güzelliklerin içini boşaltan bir anlam şeklini almıştır. Bir köy halini alan dünyada ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel herhangi bir diğer ülkeleri de önemli ölçüde etkiler hale gelmiştir.

Çalışmada Cittaslow hareketinin çevrenin korunumunu sağlama, sağlıklı gıdanın önemini vurgulama, yerel kimliğin canlılığını sağlama adına gerçekleştirdiği faaliyetler ve devam eden faaliyetlerinin pozitif dışsallık sağladığı tespit edilmiştir.

Cittaslow hareketi, organik tarımı destekleme, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi, kültürel ve doğal zenginliklerin ön plana çıkarılması ile çevre üzerine pozitif dışsallık doğurduğu gözlenmektedir. Cittaslow olan şehirlerin yürüttüğü projelerin şehrin tanıtımına katkı sağlaması, şehrin belirgin yerel özelliklerine dikkat çekmesi yerel bazda kültürel, sosyal ve ekonomik alanlarda canlılığı kazandırarak pozitif dışsal etkiler göstermektedir.

Seferihisar'ın ağırlıklı geçim kaynağını tarım ve turizm oluşturmaktadır. Yürütülen faaliyetlerin ağırlıklı olarak tarım ve turizme dair politikalardan oluştuğu görülmüştür. Yapılan faaliyetlerin bu noktada yerinde olduğu düşünülmektedir. Tarımda çiftçileri desteklenmesi, çiftçilerin ürünlerini katma değeri yüksek ürünler haline getirilmesi, bu ürünlerin tanıtımının sağlanması, eğitimler ve işbirlikleri ile destek verilmesi istihdamı artırıcı etki yapmasından dolayı Seferihisar' a ekonomik ve sosyal açıdan pozitif dışsallık sağlamaktadır. Seferihisar mandalinası üretiminin 2009 – 2020 yılları arasında ton bazında %77'lik artışı, organik tarım uygulamaları ile üretim yapan üreticilerin artması, kurutulmuş mandalina ihracatının başlatılması tarımsal üretim sürecinde önemli bir gelişme sağlanmıştır. Oluşturulan tarımsal birliklerin ve kooperatiflerin hukuki statü kazanması ile iş kollarını çeşitlendirmesi Seferihisar üzerinde önemli bir ekonomik gelişme olarak görülmektedir. Yine www.seferipazar.com sitesi üzerinden farklı üreticilerin tek bir internet sitesi üzerinden ürünlerini satması erişim kolaylığı açısından önemlidir. Site üzerinden ürün bilgisi ve görseli paylaşılması tüketiciler açısından iletişimi kolaylaştırmaktadır (Çelik, 2017: 137). Ayrıca hayata geçirilen faaliyetlerin Seferihisar' a yatırım kaynakları ve sponsor bulma avantajı sağlayarak yeni iş kolları meydana getireceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda yürütülen faaliyetlerin genel itibariyle pozitif dışsal etkiler meydana getirdiği görülmektedir.

Cittaslow kentlerindeki yerel halkında organizasyonu bilmesi, benimsemesi ve katılımı önem arz etmektedir. Bu noktada yarım kalan ya da zamanla önemini yitiren faaliyetler sakin şehir imajına zarar vermektedir. Yerel halkın ve turistlerin ilgisini azaltabilmektedir. Bu noktada hizmeti verecek olan yerel yönetim şehre ve halka uygun olan faaliyetlere yönelmelidir. Bir başka sakin şehirdeki yerel özelliklerden yola çıkılarak yapılan faaliyetleri aynı şekilde alıp farklı bir sakin şehirde uygulamak olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu yüzden yöneticilerin şehri iyi tanımaları, öne çıkaran özelliklerini ve şehrin sorunlarını iyi bilmeleri

gerekmektedir. Bununla beraber hayata geçirilmesi planlanan projelerde yöneticilerin uzun zaman içinde karar vermesi riski taşımaktadır. Buradan hareketle çözüm bekleyen bir sorunun bürokrasiye takılıp gecikmesi hizmetin ifasını da geciktireceğinden mağduriyetler yaşanabilecektir. Bu mağduriyet tüm topluma yansıtacağından faaliyeti gerçekleştirme hızı önem arz etmektedir. Sunulan hizmetin tanıtımı ve faaliyetlere katılımın teşvik edilmesi bu noktada önem arz etmektedir. Ancak yürütülen faaliyetler sonucunda hemen bir çıktı almak mümkün olmayabilir. Örneğin, Kadın Emeği Evleri uygulamasını ele alalım. Sırasıyla hizmetin ifası; yapılması gereken hizmetin eksiliğinin hissedilmesi, bu konuda çalışmalara başlanması, eğitim binasının oluşturulması, burada eğitim verecek eğitmenlere ulaşılması, halka sunulması ve halk tarafından rağbet görmesi ve sürekliliğini sağlama gibi bir dizi işlemde oluşmaktadır. Kadın emeği evlerinde meslek edinen ve öğrendikleri ile gelir elde etme amacıyla olan insanların bu süreçte fayda görmesi zaman almaktadır. Sakin şehre gelen turistler açısından ise durum farklılık göstermektedir. Belirli bir süre Seferihisar'da bulunacak kişiler hizmetleri bir süreliğine görecektir. Hizmetin anlamına, katkılarına tam olarak hâkim olamayabileceklerdir. Oluşan faydayı tespit etme süreci uzayacağından olumsuz değerlendirmelerde yöneticilerin hemen hizmetten vazgeçmemesi ve gereksiz bulmaması gerekmektedir.

Engelli bireylerin oluşturduğu turizm hareketliliği gün geçtikçe canlanmaktadır. Engellilerin seyahat etme, konaklama tesislerindeki yetersizlikler ve denize erişim noktasında bazı zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Kıyı bandı üzerinde yer alan Seferihisar' da engelli bireylerin kullanımına özel olarak plaj sistemleri, yüzen şezlonglar, koruma bariyerleri gibi tasarımlar hayata geçirilmelidir. Engelliler için yapılan çevresel düzenlemeler sadece peyzaj alanında sınırlı kalmamalıdır. Ağırlıklı konaklama biçimi ev pansiyonculuğu ve butik oteller olan Seferihisar'da engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik olarak eğitimler, seminerler verilmelidir. Konaklama tesisleri engelli turizmüne uygun olacak şekilde tasarlanmalıdır.

Şehir merkezinde pek çok yerde tanıtımı görülen Cittaslow hareketinin şehir merkezi dışında kalan ve uygulamalarda haberdar olamayan halk için yerel gazeteler kullanılması, yerel marketlerde afişler kullanılması belediye ve halk arasındaki iletişimi artırıcı etki göstereceği düşünülmektedir.

Sakin şehir Seferihisar'da mevcut binaların değerlendirilmesi yerine lüks oteller inşa edilmesi sakin şehir kavramıyla çelişkili görülmektedir. Lüks otellerde konaklayan insanlar genelde otellerin verdiği hizmetlerden yararlanır ve çoğu zaman şehrin içini gezemez veya etkinliklerden haberdar olamaz. Aynı zamanda ziyaretçiler esnaflardan alışveriş yapmaya ihtiyaç duymayacağından esnaf ve sanatkarlara yönelik politikalar olumsuz etkilenmektedir. Burada yapılması gereken mevcut otellerin, pansiyonların kalitesi ve kapasitesi artırmak olmalıdır. Yapılacak olan otellerin şehrin görüntüsüne uygun inşa edilmesi de önemlidir. Ancak sadece Cittaslow kriteri önerisiyle yapılacak olan otel ya da pansiyonlar engellenemeyeceğinden bu noktada ki yaptırımlar kısıtlılık göstermektedir.

Seferihisar'ın deniz kıyısında hareketli bir ağa sahip limana rastlamamaktayız. Ancak Sığacık mahallesine inşa edilen 510 yat kapasiteli yat limanı bölgenin kıyı hareketliliğini artıracığı düşünülmektedir. Kıyı deniz ve plajları, rüzgar sporlarına uygun Akkum Plajı, Doğanbey Burnu turist çekiciliği açısından olumlu bir imaj oluşturmaktadır. Rüzgar sporlarına ev sahipliği yapma, sporcuları davet etme ve etkinlikler düzenleme gibi çalışmalarla bölgenin bilinirliğini artıracığı düşünülmektedir. Farklı şehir ve ülkelerden pek çok misafir ağırlayan Seferihisar turizm cazibesini artırmak ve korumak için hızlı adımlar atmalıdır. Sadece televizyon kanalları, yerel gazeteler değil sosyal medya araçları oluşturulmalı, turizm tanıtımları artırılmalıdır. Bununla beraber turizm cazibesinin artması çevresel bozulmaları beraberinde getireceğinden sahil kıyı şeridinde yakın olan otellerin, çadırılı ve karavanlı turistler engellenmeli, belirli bir ölçekte tutulmalıdır. Böylece doğal güzellikler korunacak ve çevresel kirliliğin önüne geçilecektir.

Dünya ve Türkiye'de örnekleri bulunan geri dönüşüm ve atık ayrıştırma hususu noktasında Seferihisar yetersiz kalmaktadır. Ayrıştırıcı çöp toplama konteynerleri desteklenmeli, evsel ve diğer atıkların kompost edilmesi yönünde eğitici ve teşvik edici programlar düzenlenmelidir.

Sakin şehir hareketinin en önemli kriteri nüfustur. Örneğin, 2011 yılında Cittaslow unvanı alan Akyaka 2014 yılında nüfusu 2.000 kişinin altına düştüğü için Ula ilçesine bağlı bir mahalle olmuştur. Ancak sakin şehir statüsünü kaybetmemiştir. Bununla beraber sakin şehir kriterlerini yerine getirmede yetersiz kalan Akyaka sadece bu unvana sahip bir mahalle olarak kalmıştır (Ören, 2020: 88-

89). Seferihisar' da Akyaka'nın tersi olarak nüfus yoğunluğuyla baş etmek zorundadır. Sakin şehir nüfus kriteri aşılmıştır. Ancak kanunlarımızda şehirlere girip-çıkma yasağı, konut satın alma yasağı bulunmamaktadır. Bu noktada alınabilecek tedbirler kısıtlılık göstermektedir. Nüfusun getireceği asayiş, altyapı, kentsel tasarım, hızlı ve çarpık yapılaşma sorunlarına dikkat edilmelidir ve önlemler alınmalıdır. Bu noktada negatif dışsal etkilerin ortaya çıkması muhtemel görülmektedir.

Yapılan faaliyetler ve halen yürütülmekte olan faaliyetler bir bütün halinde incelendiğinde Seferihisar yaşanılabilir bir yer olma özelliğini taşımaktadır. Yerel yönetimlerde kalkınmaya itiş gücü sağlamakta ve basında adından söz ettirmektedir. Genç bir akım olan sakin şehir hareketi doğaya kaybettiği değeri geri vermek isteyen bir tutum sergileyerek kapitalist, bencil ve sadece tüketmeyi amaç edinen sistemin dışına çıkmaktadır. Köy ve kasabaların hızla boşaldığı dünyada unutulmaya yüz tutmuş yemekleri, üretim yöntemlerini tekrar dünyaya duyurmuştur. Yapılmak istenen insanın, tabiatın ve yaşamın kendine has bir hızının olduğu, kendine has bir döngüsünün olduğunu hatırlatmaktadır. Zaman kendi akışında ilerlemektedir ve acelesi yoktur. Geçmişten günümüze uzanan birbiri ardına yaşamış toplulukların, devletlerin üretim yöntemleri, tüketim alışkanlıkları, yemek kültürleri soylar boyunca bir sonraki kuşaklara aktarılmıştır. Sahin şehir hareketi işte bu tarihi ve geleneksel dokulara sahip çıkmayı amaçlamaktadır.

Sakin şehir olma yolunda ilerleyen bir belediyenin öncelikle var olan faaliyetleri incelenmeli ve bu faaliyetlerin etkileri ölçülmelidir. Mevcut hizmetlerinin sakin şehir kriterlerinin ne kadarını kapsadığı belirlenmelidir. İlçeye uygun, Sakin şehir kriterlerini yerine getirmeye yönelik plan ve projeler haritası çıkarılmalıdır. Burada önemli bir dayanak noktasını da yerel halk oluşturmaktadır. Yöneticilerin, halkı sakin şehir hareketini, kente katacağı faydaları ve yapılacak projeleri açık ve anlaşılır bir şekilde duyurması gerekmektedir. Halkın benimsemediği organizasyonlar eksik kalacak ve istenilen etkileşim sağlanamayacaktır. Sakin şehir markalaşma ve sürekli kalkınma için önemli bir ivme haline getirmeli refah seviyesini sürekli artırmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Y. (2016). *Aksaray Turistlerin Sakin Şehirleri Tercih Nedenleri, Memnuniyet Düzeyleri Ve Tekrar Ziyaret Etme Niyetleri: Türkiye'deki Sakin Şehirlerin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Ak, D. ve Bıçkı, D. (2016). Yavaş Kent Hareketinin Kentsel Yaşam Kalitesi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 615-632.
- Akalın, G. (1986). *Kamu Ekonomisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayınları No:554.
- Akça, H. (2011). Devlet Müdahalesinin Başarısızlığı Üzerine Bir Değerlendirme. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 179 – 190.
- Akman, E. (2018). Türkiye'deki Yavaş Şehirlerin Politika Uygulamaları Üzerinden Bir Analiz. *EKEV Akademi Dergisi*, (22), 79-107.
- Akman, E., Akman, Ç. ve Karakuş, M. (2018). Yavaş Şehir Kriterleri Çerçevesinde Seferihisar Belediyesinin Faaliyetlerinden Yerel Halkın Memnuniyet Düzeyi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 65-84.
- Aktaş A. (2019). *Ağ Dışsallıklarının Kamu Maliyesi Açısından Önemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Alabaş, M.M. (2016). *Dışsallıkların Ekonomik Politikası*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Albayrak, M. (2018). *Arkeolojik Açık Hava Müzeleri "Teos Antik Kenti Örneği"*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alkan, A. (2020). Yerel Paydaşların Cittaslow Şehir Ağına Yönelik Algı ve Tutumlarına İlişkin Bir Araştırma: Ahlat Cittaslow Şehir Örneği. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 261-280.
- Altay, A. (2011). Piyasa Ekonomisine Geçiş Sürecinde Kamu Maliyehesabları Ve Çözüm Önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü Dergisi*, 15-25.
- Armağan, R. (2015). Kamu Ekonomisinde Dışsallıklar ve Dışsallıkların İçselleştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 159-178.
- Aydoğan, Selma. (2015). *Sürdürülebilir Mimarlıkta Sakin Şehir (Cittaslow) Yaklaşımı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bakırtaş, İ. (2002). Dışsallıklar Sorununun İçselleştirilmesinde Düzenleyici Vergiler Ve Sübvansiyonların Etkinliği: Analitik Bir Yaklaşım. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 11.
- Baykan, N. M. (2014). *Farklı Ulaşım Seçeneklerinin Sakin Şehir (Cittaslow) Ölçütleri Kapsamında Değerlendirilmesi: Seferihisar-Sığacık Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Benk, S. (2007). *Kentiçi Ulaşım Sonucu Oluşan Negatif Dışsallıklar ve Önleme Yolları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Ciğerci, İ. ve Ögk, İ. (2021). Geleceğin Kırsal Turizm Merkezleri Ekoköylerin Dışsallıkları: Türkiye Ve Bazı Avrupa Ülkeleri Karşılaştırması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(2), 1030 - 1053.
- Cittaslow International Network. (2022). *Cittaslow International Charter*. <https://www.cittaslow.org/> (Erişim Tarihi: 10.10.2022).

- Cittaslow International Network. (2022). *Cittaslow International Charter*. <https://www.cittaslow.org/> (Erişim Tarihi: 25.10.2022).
- Cittaslow Türkiye. (2022). *Cittaslow Türkiye Ağı*. <https://cittaslowturkiye.org/tr/> (Erişim Tarihi: 04.01.2022).
- Cittaslow International Network. (2022). *Turkish National Network*. <https://www.Cittaslow.org/network/turkish-national-network> (Erişim Tarihi: 17.10.2022)
- Coase, R. (1960). The Problem of Social Cost. *Journal of Law and Economics*, 3, 1- 44.
- Coşar, Y. (2014). Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226 - 240.
- Coşkun, İ. ve Bozatl, O. (2022). Negatif Dışsallıkların Çözüm Yollarının WINGS Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *Business and Economics Research Journal*, 13(2), 257-270.
- Çakır, T., Moğol, T., Ataç, E. ve Heper, F., (2006). *Kamu Maliyesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Çam, O. ve Çılgınoğlu, H. (2021). Yöresel Mutfakların Gastronomi Turizmindeki Önemi: Kastamonu Mutfağı Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1),176-192.
- Çelik, S. (2017). *Cittaslow Hareketi Ve Seferihisar Örneği; Tarım, Emek, Mülkiyet İlişkileri Ve Mekân Bağlamında Bir Çözümleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çelikyay, H., ve Küçük Bayraktar, H. (2021). Sakin Şehirlerin COVID-19 ile Mücadele Yöntemleri: Seferihisar ve Bra Kenti Örnekleri. *İdealkent Dergisi, Özel Sayı(12)*, 333-361.
- Çerçi, A. (2013). *Destinasyon Markalama Ve Yavaş Şehir Seferihisar'ın Destinasyon Marka İmajı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Çıtak, Ş. Ö. (2016). Sakin Şehirler Hızlı Turistler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2692-2706.
- Çolak, E. C. (2019). Yalvaç'ın Cittaslow Uluslararası Kriterleri Kapsamında Değerlendirilmesi. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 89-107.
- Demir, H. (2019). *Yerel Halkın Bakış Açısıyla Cittaslow (Sakin Şehir) Kavramı Ve Etkinliği: Yalvaç Ve Eğirdir Örnekleriyle Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Demir, İ. C. (2015). *Kamu Maliyesi*. Afyonkarahisar: Limit Yayınları.
- Doğutürk, G. (2010). *Mimari ve Yaşam Kalitesi Bağlamında Yavaş Şehir Hareketi ve Seferihisar Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Donduran, M. (2000). *İnternet İktisadında Son Gelişmeler: Türkiye Üzerine Bir Çalışma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Economides, N. (2001). The Microsoft Antitrust Case, *Sanayi Rekabet ve Ticaret Dergisi*, 1(1), 7-39.
- Ekincek, S. (2014). *Sakin Şehir (Cittaslow) Yöneticilerinin Sakin Şehir Hareketine Ve Sürdürülebilirliğe Yönelik Değerlendirmeleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Friedman, M. (1982). *Capitalism and Freedom*. London: The University of Chicago Press.
- Genç, K. (2021). Turizm ve Sakin Şehir Paradoksu: Seferihisar örneği. *Tourism and Recreation*, 3(2), 150-157.

- Güleç, M. (2021). “*Slow City*” Statüsüne Alınmanın Türkiye’deki Üye Şehirlere Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Şanlıurfa.
- Güler, H. N. (2021). *Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kentsel Ekoloji Tartışmaları Bağlanmında Cittaslow Kentleri: İzmir - Seferihisar Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Güneş, İ. (2000). *Dışsallıklar, Kamunun Düzenleyici Rolü: Enerji Sektöründe Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Güneş, İ. (2003). Dışsallıklar Teorisi ve Ağ Dışsallıkları, *II. Ulusal Bilgi, Ekonomi Ve Yönetim Kongresi*, Bildiriler Kitabı, (ss. 117-130), Kocaeli Üniversitesi, İİBF 17-18 Mayıs Derbent Kocaeli.
- Gürleyen, İ. (2019). *Coase Teoremi Bağlamında Emisyon Ticareti Sistemi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Güven, E. (2011). Yavaş Yemek’ten Yavaş Medya’ya Hızlı Tüketime Dair Bir Çözüm Önerisi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(1), 113-121.
- Hekimci, F. (2015). Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve “Yavaş Şehirler”, *Verimlilik Dergisi*, (4), 77-112.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=253083, (Erişim Tarihi: 10.09.2021).
- Hyman, D. N. (2010), *Public Finance, A Contemporary Application of Theory to Policy*, USA:10th Edition.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi. (2022). *Haberler*.
<https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/seferihisar-ata-ekmegi-ve-armola-senligi-ne-buyuk-ilgi/45455/156> (Erişim Tarihi: 01.05.2022)
- Karasu, M. A. (2008). Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(4), 255-281.
- Kargı, V. ve Yüksel, C. (2010), Çevresel Dışsallıklarda Kamu Ekonomisi Çözümleri, *Maliye Dergisi*, (159), 183-202.
- Kaya Cicerali, L. ve Cicerali, E. (2018). Şehir ve Güvenlik Yaklaşımlarında Çevresel Kriminolojiye Tarihsel Bir Bakış, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 9(23), 95 – 112.
- Keskin, E. B. (2010). *Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış Açısı Olarak Yavaş Şehirler(Cittaslow):Seferihisar Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya
- Kılıç, O. (2018). *Negatif Arz Dışsallıklarının İçselleştirilmesinde Hükümet Dışı Kuruluşların Rolü: Greenpeace Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir
- Kirmanoglu, H. (2009), *Kamu Ekonomisi Analizi*, (2.Baskı), İstanbul: Beta Yayıncılık,
- Kirmanoglu, H. (2017). *Kamu Ekonomisi Analizi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kuşay, Y., ve Kotan Türkdin, D. (2021). Halkla İlişkiler Perspektifinden Şehir Markalaşması ve Cittaslow (Sakin Şehir) Modeli. *Aksaray İletişim Dergisi*, 3(1),105-130.
- Manisalı, E. (1971). *Dışsal Ekonomiler ve İktisadi Gelişme*, İstanbul: İ.Ü.Yayımları.
- Olgun, A. (2016). Yavaş Şehir (ciitaslow):Seferihisar Örneğiyle Ekonomik Ve Mali Yapı. *Yavaş Şehir (ciitaslow):Seferihisar Örneğiyle Ekonomik Ve Mali Yapı*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Olgun, A., ve Tunçer, M. (2017). Seferihisar’ın Ekonomik ve Mali Yapısı Üzerinden Sakin Şehir Uygulamalarına İlişkin Bir İnceleme. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 3(1), 47-72.

- Ören, F. (2020). *Sakin Şehir” Olmanın Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkilerinin Kent Sakinlerinin Algıları Bağlamında İncelenmesi: Akyaka Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özbiçli, F. (2020). Piyasa Başarısızlıklarından Dışsallıklar ve Çözüm Yollarına İlişkin Değerlendirmeler. *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 70-90.
- Özcan, H. (2019). *Daday’ın Sakin Şehir Üyelik Potansiyeli*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Özkan, H. C. (2011). *Bir Sürdürülebilir Kent Modeli: Yavaş Şehir Hareketi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özmen, A. ve Can, M. (2018). Cittaslow Hareketine Eleştirel Bir Bakış. *Planlama Dergisi*, 28(2), 91-101.
- Özsaraç, A. T. (2019). *Hız Ve Yavaş Kavramları Bağlamında Yavaş Şehir Hareketi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Öztürk, N. (2007). *Piyasa Başarısızlığından Kamu Ekonomisinin Başarısızlığına, Ekonomide Devletin Değişen Rolü*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Özür, N. K. (2016). Sakin Şehir/Cittaslow Hareketi ve Yerleşme Coğrafyası. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 151-179.
- Özyurt Ökten, S. ve Say, N. (2020). Sürdürülebilir Bir Yerel Kalkınma Modeli Olarak Sakinşehir (Cittaslow) Kavramının İncelenmesi. *Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3(2), 23-34.
- Pajo, A. (2017). Türkiye’deki Cittaslow Kentleri ve 50.000 Kişilik Nüfus Kriteri. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 25-31.
- Paksoy, M. ve Özdemir, B. (2014). Yeni Bir Gıda Tüketim Alışkanlığı Olarak Slow Food (Yavaş Yemek) Hareketi. *XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 3-5.
- Parlakay, O. ve Yavuz, A. (2016). Negatif Dışsallıkların Çevreye Olumsuz Etkilerinin Önlenmesinde Kullanılan Çözüm Yolları. *Akademik Bakış Dergisi*, (57), 210-220.
- Pigou, A. C. (1932). *The Economics of Welfare* (5. b.). London: Macmillan Limited.
- Rådström, S. J. (2005). An Urban Identity Movement Rooted In The Sustainability Of Place: A Case Study Of Slow Ctities And Thetr Application In Rural Manitoba. *University of Manitoba*. <http://hdl.handle.net/1993/23022>.
- Sağır, G. (2016). *Kentsel Yaşam Kalitesinin Yavaş Şehir Belediye Hizmetleri Kapsamında Değerlendirilmesi: Seferihisar Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Sağır, G. (2017). Küreselleşmeden Geleneksele Dönüşte Slow Food Ve Cittaslow Hareketi. *The Journal Of Social Science*, 1(2), 50-59.
- Samuelson, P. (1954). Pure Theory for Public Expenditure and Taxation. *Review of Economics and Statistics*, 36(4), 387-389.
- Sayar, Kemal (2009). *Yavaşla! Bu Dünyadan Bir Defa Geçeceksin*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Scitovsky T. (1954). Two Concepts of External Economics, *Journal of Political Economy*. (62), 143.
- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/sigacik-peyzaj-tasarim-projesi/> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).
- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/seferihisar-belediyesi-kapali-pazar-yerinde-fotovoltaik-guc-santrali-kurulumu/> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).
- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/mandalina-ureticiligi-birligi/> (Erişim Tarihi:12.09.2022).

- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/turkiye-italya-ortakliginda-surdurulebilir-balikcilik-projesi/> (Erişim Tarihi: 01.09.2022).
- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/yarim-litre-zeytinyagi-30-bin-liraya-satildi/> (Erişim Tarihi: 28.04.2022).
- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/tohum-takas-senlikleri1/> (Erişim Tarihi: 01.05.2022).
- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/seferihisarin-meclis-gundemini-halk-olusturacak/> (Erişim Tarihi: 19.10.2022).
- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/koy-pazari/> (Erişim Tarihi: 22.09.2022).
- Seferihisar Doğa Okulu. (2022). *Doğa Okulu*. <https://dogaaskina.org/>, (Erişim Tarihi:25.10.2022).
- Seferihisar Belediyesi. (2022). *Haberler*. <http://seferihisar.bel.tr/essiz-lezzetler-sefertasinda/> (Erişim Tarihi: 17.08.2022).
- Seferihisar Kaymakamlığı (2004). *Seferihisar*. Seferihisar Kaymakamlığı Çevre Kültür ve Turizm Birliği Yayın No:1.
- Sığacık Teos. (2022). *Sığacık Teos*. <https://sigacikteos.com/> (Erişim Tarihi: 17.10.2022).
- Soylu, M. ve Gökkuş, Ö. (2016). Endüstriyel Kaynaklı Gürültü Kirliliğinin Araştırılması ve Bir Tekstil Fabrikasında Uygulama Örneği. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 32(2), 1-7.
- Sönmez, S. (1987). *Kamu Kesimi Teorisi: Kamu Harcamalarında Etkinlik Arayışı*. Ankara: Teori Yayınları.
- Söyük, M. (2012). *Türkiye’de Akaryakıt Tüketimi Üzerinde Alınan Vergilerin Negatif Dışsallıklar Üzerindeki Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Stiglitz, J. E. (1994). *Kamu Kesimi Ekonomisi*. (2. Baskı). Çev: Faruk Batirel. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Matbaası.
- Şahin, Z. (2017). *Aktüel Turizm Türü Olarak Cittaslow Organizasyonu, Türkiye Ve Dünyadaki Örnekleriyle Cittaslow Faaliyetlerinin Pazarlaması Açısından Bir Swot Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022). *Turizm İstatistikleri, Konaklama İstatistikleri*, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201120/konaklama-istatistikleri.html> (Erişim Tarihi: 20.10 2022).
- Tabar, Ç. (2021). Negatif Dışsallıkların İçselleştirilmesinde Plastik Poşet Vergisi: Türkiye’de Ücretli Poşet Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, 31(165), 167-186.
- Tan, S. S. (2004). *Çevre Sorunlarına Kamu Maliyesi Çözümleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tayyar, A. E. (2020). Hukuk ve İktisat Yaklaşımında Bir İktisatçı:Ronald H. Coase. *Yönetim ve Ekonomi*, 27(2), 199-217.
- Tosuner Mehmet ve Aktan, C. C. (b.t.) “Dışsal Ekonomiler” (<https://iibfdergi.deu.edu.tr/upload/archive/1986-s1/1445.pdf>)
- Tosuner, M., ve Aktan, C. (1986). Dışsal Ekonomiler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İdari ve İktisdi Bilimler Fakültesi*, 1(1), 139-153.
- Tosunoğlu, Ş. ve Ergül, Y. (Ed.). (2018). *Kamu Maliyesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayını.

- Tural, S. Ö. (2018). *Sakin Şehir (Cittaslow) Kavramının Peyzaj Mimarlığı Açısından, Isparta/Eğirdir Örneğinde İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- TÜİK. (2022). *Bitkisel Üretim Veri Tabanı*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (Erişim Tarihi:25.10.2022).
- TÜİK. (2022). *Coğrafi İstatistik Portalı*. <https://cip.tuik.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 25.10.2022).
- TÜİK. (2022). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 25.10.2022).
- Türkay, O. (2002). *Mikro İktisat Teorisi*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Türkiye Belediyeler Birliği. <https://www.tbb.gov.tr/cittaslow> (Erişim Tarihi: 08.20.2021).
- Wallis, L. ve Dollery, E. (1999). Market Failure Government Failure Leadership And Ublc Policy. *The Journal of Interdisciplinary Economics*, 9.
- Yasa, B. D. (2017). İktisat Düşüncesinde Devlet Müdahaleciliği Kuramının Evrimi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 281-298.
- Yeşilist. (2022). *Yeşilist Anasayfa*. <https://www.yesilist.com/seferihisar-kendi-elektrigini-uretiyor/> (Erişim Tarihi: 17.05.2022).
- Yeşim C. (2013). *Yavaş Şehir (Cittaslow) Olgusunun Turist Davranışları Ve Yerel Halkın Kentsel Yaşam Kalitesi Algısına Etkileri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yöntem, T. (2012). *Yeni Keynesyen Para Politikasında Asimetrik Bilgi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Yüksel Özmen, Ş., Birsen, Ö. ve Birsen, H. (2016). Kentleşme Dinamiklerine Cittaslow Kentler Üzerinden Bakmak: Türkiye'deki Cittaslow Şehirleri Üzerine Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24(2), 9-22.
- Yüksel, C. (2006). *Dışsallıklarda Kamusal Çözümler: Türkiye Uygulaması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yanturalı, T. (2019). *Sürdürülebilir Bir Kent Kimliği Yaratılmasında Ürün Tasarımının Rolü: Yavaş Şehir Gerze*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yüregen, A. (2022). *Yavaş Şehirlerin Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi: Ahlat Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.